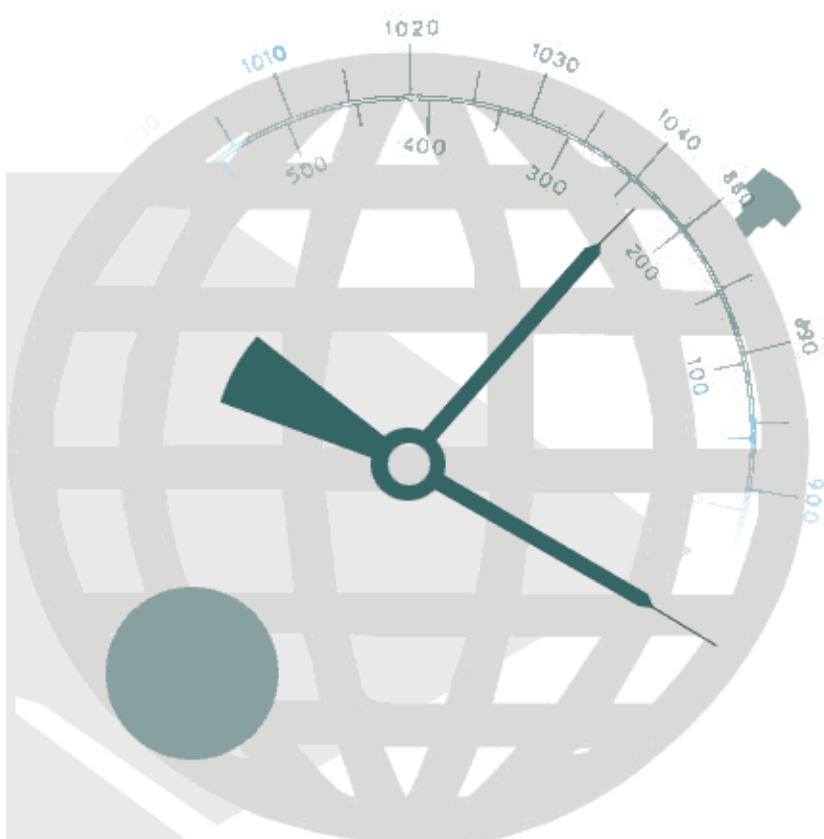

Baròmetre7

Sobre conflictes, drets humans
i construcció de pau

gener - març de 2005
UNITAT D'ALERTA

**Generalitat
de Catalunya**

**Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**

**Universitat
Autònoma
de Barcelona**

El present Informe ha estat elaborat per l'equip de la Unitat d'Alerta de l'Escola de Cultura de Pau, format per: Maria Cañadas Francesch (drets humans), Albert Caramés i Boada (militarització i desarmament), Vicenç Fisas Armengol (processos de pau), Daniel Luz Álvarez (militarització i desarmament), Oscar Mateos Martín (crisis humanitàries), Loles Oliván e Hijós, Rebeca Pérez Mellado (drets humans), Maria Prandi Chevalier (drets humans), Gema Redondo de la Morena (rehabilitació postbèl·lica), Josep Maria Royo Aspa (conflictes armats), Jordi Urgell García (desenvolupament), María Villellas Ariño (gènere i construcció de pau). L'apartat de tensions ha estat elaborat pel conjunt de la Unitat d'Alerta.

Escola de Cultura de Pau (UAB)	105
---------------------------------------	-----

ACNUDH: Alto Comisionado de Naciones Unidas para los Derechos Humanos	FDLR : Fuerzas Democráticas para la Liberación de Rwanda
ACNUR: Alto Comisionado de Naciones Unidas para los Refugiados	FFAA: Fuerzas Armadas gubernamentales
ACP: Asia, Caribe, Pacífico	FKM: <i>Front Kedaulatant Maluku</i> (Frente para la Soberanía de Molucas)
ACH: Acuerdo de Cese de Hostilidades	FLEC-FAC: <i>Frente de Libertação do Enclave de Cabinda – Forças Armadas de Cabinda</i>
AIEA: Agencia Internacional de la Energía Atómica	FMI: Fondo Monetario Internacional
AMIB: Misión de la Unidad Africana en Burundi	FNL: <i>Forces Nationales de Libération</i>
ANP: Autoridad Nacional Palestina	GAFI: Grupo de Acción Financiera
AOD: Ayuda Oficial al Desarrollo	GAM: <i>Gerakin Aceh Merdeka</i> (Movimiento de Aceh Libre)
APC: Autoridad Provisional de la Coalición	GIA: Grupo Islámico Armado
APHC: All Parties Hurriyat Conference	GNT: Gobierno Nacional de Transición
AUC: Autodefensas Unidas de Colombia	GPP: Groupement Patriotique pour la Paix
BICC: <i>Bonn International Center for Conversion</i>	GSPC: Grupo Salafista para la Predicación y el Combate
BM: Banco Mundial	HIPC: <i>Heavily Indebted Poor Countries</i> (Países Pobres Fuertemente Endeudados)
BONUCA: Oficina de las Naciones Unidas de Apoyo a la Consolidación de la Paz en R. Centrafricana	IANSA: <i>International Action Network on Small Arms</i>
BRF: Bougainville Reistance Force	ICBL: <i>International Campaign to Ban Landmines</i>
CAD: Comité de Ayuda al Desarrollo	IDG: Índice de Desarrollo relativo al Género
CAP: <i>United Nations Inter-Agency Consolidated Appeal Process</i> (Llamamiento Consolidado Interagencias de Naciones Unidas)	IDH: Índice de Desarrollo Humano
CASA: <i>Coordinating Action on Small Arms</i>	IDP: <i>Internally Displaced Persons</i> (Personas Desplazadas Internas)
CDHNU: Comisión de Derechos Humanos de Naciones Unidas	IEMF: <i>Interim Emergency Multinational Force</i> (Fuerza Multinacional Provisional de Emergencia)
CEI: Comunidad de Estados Independientes	IFM: <i>Isatubu Freedom Movement</i>
CEMAC: Comunidad Económica y Monetaria de los Países de África Central	IGAD: <i>Intergovernmental Authority on Development</i>
CICR: Comité Internacional de la Cruz Roja y la Media Luna Roja	IISS: <i>International Institute for Strategic Studies</i>
CODHES: Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento	IOM: Organización Internacional de Migraciones
CPI: Corte Penal Internacional	IPC: Índice de Percepción de la Corrupción
CPLA: <i>Cordillera People's Liberation Army</i>	IRIN: <i>United Nations Integrated Regional Information Network</i>
CPN: <i>Communist Party of Nepal</i>	IRIS: <i>Institut de Relations Internationales et Stratégiques</i>
DDR: Desarme, Desmovilización y Reintegración	IRR: Índice de Riesgo Reproductivo
DIH: Derecho Internacional Humanitario	ISAF: Fuerza Internacional de Asistencia a la Seguridad
Dólares: Dólares de EEUU	ISDR: <i>International Strategy for Disaster Reduction</i>
ECHO: Oficina de Ayuda Humanitaria de la Unión Europea	JEM: <i>Justice and Equality Movement</i>
ECOMOG: Economic Community of West African States Monitoring Group	JKLF: <i>Jammu and Kashmir Liberation Front</i>
ECOSOC: Consejo Económico y Social de Naciones Unidas	KANU: <i>Kenya African National Union</i>
ECOWAS: Comunidad Económica de Estados de África Occidental	LDC: <i>Least Developed Countries</i> (Países Menos Desarrollados)
EEBC: Comisión de Fronteras entre Eritrea y Etiopía	LND: Liga Nacional Democrática
EEUU: Estados Unidos de América	LRA: <i>Lord's Resistance Army</i>
ELN: Ejército de Liberación Nacional	LTTE: <i>Liberation Tigers Tamil Eelam</i> (Tigres de Liberación de la Tierra Preciosa de los Tamiles)
ENA: Ejército Nacional Albanés	LURD: <i>Liberians United for Reunification and Democracy</i>
EUFOR: <i>European Union Forces</i>	MAS: Movimiento Al Socialismo
EZLN: Ejército Zapatista de Liberación Nacional	MDC: <i>Mouvement for the Democratic Change</i>
FAO: Organización para la Alimentación y la Agricultura de Naciones Unidas	MDJT: <i>Mouvement pour la Démocratie et la Justice au Tchad</i>
FARC: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia	MDF: Meckauvi Defense Force
FDD: <i>Forces pour la Défense de la Démocratie</i>	
FDI: Fondo de Desarrollo para Iraq	

MDR: Movimiento Democrático Republicano
MEF: *Malaita Eagles Force*
MERCOSUR : Mercado Común del Sur
MFDC: *Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance*
MILF: *Moro Islamic Liberation Front*
MINUCI: Misión de Naciones Unidas en Côte d'Ivoire
MINUGUA: Misión de Verificación de Naciones Unidas en Guatemala
MINURSO: Misión de Naciones Unidas para el Referéndum en el Sáhara Occidental
MINUSTAH: Misión de Naciones Unidas para la Estabilización de Haití
MJP : *Mouvement pour la Justice et la Paix*
MLC: *Mouvement pour la Libération du Congo*
MNLF: Moro National Liberation Front
MODEL: *Movement for Democracy in Liberia*
MONUC: Misión de Naciones Unidas en RD Congo
MPCI: *Mouvement Patriotique de Côte d'Ivoire*
MPIGO: *Mouvement Patriotique pour l'Indépendance du Grand Ouest*
MPLA: Movimiento para la Liberación de Angola
MSF: Médicos sin Fronteras
NCCT: *Non-Cooperative Countries and Territories* (Países y Territorios no Cooperativos)
NDC: *National Democratic Congress*
NDFB: *National Democratic Front of Bodoland*
NEPAD: *New Economic Partnership for African Development*
NMRD: *National Mouvement for Reform and Development*
NLFT: *National Liberation Front of Tripura*
NPA: *New People's Army*
NPP: *New Patriotic Party*
NRC: *Norwegian Refugee Council*
NSCN (IM): *National Socialist Council of Nagaland – Isak – Muivah*
OCDE: Organización de Cooperación y Desarrollo Económico
OCHA: Oficina de Coordinación de Asuntos Humanitarios de Naciones Unidas
OCI: Organización de la Conferencia Islámica
ODM: Objetivos de Desarrollo del Milenio
OEA: Organización de los Estados Americanos
OMC: Organización Mundial del Comercio
OMS: Organización Mundial de la Salud
ONG: Organización No Gubernamental
ONU: Organización de las Naciones Unidas
ONUB: Misión de Naciones Unidas en Burundi
ONUSIDA: Programa de las Naciones Unidas sobre el VIH/SIDA
OPM: *Organisasi Papua Merdeka* (Organización de la Papua Libre)
OSCE: Organización para la Seguridad y Cooperación en Europa
OTAN: Organización del Tratado del Atlántico Norte
PAC: Patrullas de Autodefensa Civil

PDP: *People's Democratic Party*
PESC: Política Exterior y de Seguridad Común
PESD: Política Europea de Seguridad y Defensa
PIB: Producto Interior Bruto
PIDCP: Pacto Internacional de los Derechos Civiles y Políticos
PIOOM : *The Interdisciplinary Research Program on Root Causes of Human Rights Violations*
PMA: Programa Mundial de Alimentos
PNB: Producto Nacional Bruto
PNUD: Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo
PNUMA: Programa de Naciones Unidas para el Medio Ambiente
PRIO: *Peace Research Institute of Oslo*
PWG: *People's War Group*
RAMSI : *Regional Assistance Mission to the Solomon Islands*
RCD-Goma: *Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Goma*
RCD-K-ML: *Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Mouvement pour la Libération*
RCD-N: *Rassemblement Congolais pour la Démocratie-National*
RSM: *Republik Maluku Selatan* (República de Molucas del Sur)
RUF: *Revolutionary United Front*
SADC: *South African Development Community*
SFOR: *Stabilisation Force*
SIPRI: *Stockholm International Peace Research Institute*
SLA: *Sudan's Liberation Army*
SPLA: *Sudan's People Liberation Army*
TLCAN: Tratado de Libre Comercio para América del Norte
UA: Unión Africana
UAB: Universitat Autònoma de Barcelona
UE: Unión Europea
ULFA: *United Liberation Front of Assam*
UNAMA: Misión de Asistencia de Naciones Unidas en Afganistán
UNAMIS: Misión Avanzada de Naciones Unidas en Sudán
UNAMSIL: Misión de Naciones Unidas para Sierra Leona
UNCTAD: Conferencia de las Naciones Unidas sobre Comercio y Desarrollo
UNDOF: Fuerza de Observación de la Separación de Naciones Unidas
UNESCO: Organización de Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura
UNFICYP: Fuerza de las Naciones Unidas para el Mantenimiento de la Paz en Chipre
UNICEF: Fondo de Naciones Unidas para la Infancia
UNIDIR: Instituto de Naciones Unidas para la Investigación sobre el Desarme
UNIFEM: Fondo de Desarrollo de Naciones Unidas para la Mujer
UNIFIL: Fuerza Interina de Naciones Unidas en Líbano
UNFPA: Fondo de Naciones Unidas para la Población
UNIKOM: Misión de Observación de Naciones Unidas en Iraq-Kuwait

UNITA: *União para a Independência Total de Angola*

UNMA: Misión de Naciones Unidas en Angola

UNMEE: Misión de Naciones Unidas en Etiopía y Eritrea

UNMIBH: Misión de Naciones Unidas en Bosnia y Herzegovina

UNMIK: Misión de Administración Interina de Naciones Unidas en Kosovo

UNMIL: Misión de Naciones Unidas en Liberia

UNMISSET: Misión de Naciones Unidas de Apoyo en Timor-Leste

UNMOGIP: Grupo de Observación Militar de Naciones Unidas en India y Pakistán

UNMOP: Misión de Observación de Naciones Unidas en Prevlaka

UNMOVIC: Comisión de Monitoreo y Verificación de las Inspecciones de Naciones Unidas

UNOCI: Misión de Naciones Unidas en Côte d'Ivoire

UNOGBIS: Oficina de Apoyo a la Construcción de Paz de Naciones Unidas en Guinea-Bissau

UNOL: Oficina de Apoyo a la Construcción de Paz de Naciones Unidas en Liberia

UNOMIG: Misión de Observación de Naciones Unidas en Georgia

UNPOB: Oficina Política de Naciones Unidas en Bougainville

UNPOS: Oficina Política de Naciones Unidas en Somalia

UNPPB: *United Nations Political and Peace Building Mission*

UNRWA: *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (Agencia de Trabajo y Ayuda de Naciones Unidas para los Refugiados Palestinos en Oriente Medio)

UNSCO: Oficina del Coordinador Especial de Naciones Unidas para Oriente Medio

UNTOP: Oficina de Construcción de Paz de Naciones Unidas en Tayikistán

UNTSO: Organización para la Supervisión de la Tregua de Naciones Unidas

USAID: Agencia para el Desarrollo Internacional de EEUU

VIH/SIDA: Virus de Inmunodeficiencia Humana / Síndrome de Inmunodeficiencia Adquirida

ZANU-PF: *Zimbabwe African National Union-Patriotic Front*

El “**Baròmetre**” és un informe trimestral editat en castellà i en anglès per la Unitat d'Alerta de l'*Escola de Cultura de Pau* de la Universitat Autònoma de Barcelona. **Analitza els esdeveniments ocorreguts en el món al llarg del trimestre (gener-març 2005)** a través de nou apartats: conflictes, tensions, processos de pau, rehabilitació postbèl·lica, crisis humanitàries, militarització i desarmament, drets humans i Dret Internacional Humanitari, desenvolupament, i dimensió de gènere en la construcció de la pau. Aquesta publicació actualitza les dades de l'informe anual “Alerta 2005” i dels anteriors “Baròmetres”, basant-se en la informació publicada setmanalment en el “Semàfor”¹, butlletí electrònic editat igualment per la Unitat d'Alerta.

Alguns dels fets més rellevants assenyalats en aquest “Baròmetre” del primer trimestre de 2005 són els següents:

Conflictes armats

- El nombre de conflictes armats es va reduir a 23 a causa de l'avenç del procés de transició a Libèria i de la paulatina i fràgil millora de la situació a Haití
- Un total de 10 contextos de conflicte armat van romandre estancats sense que s'esperin millores, en uns altres sis es va produir una escalada dels enfrontaments i en cinc es van reduir.
- A Darfur (Sudan) la situació va continuar deteriorant-se sense que la comunitat internacional prengués les mesures adequades per frenar la situació tot i els debats mantinguts en el Consell de Seguretat de l'ONU.
- Al Nepal es va produir un agreujament sense precedents de la situació amb el cop d'Estat perpetrat per la monarquia el febrer.
- La mort del líder independentista txetxè A. Maskhàdov podria desencadenar una escalada de la violència a la república caucàsica de Txetxènia.

Situacions de tensió i disputes d'alt risc

- El nombre total de situacions de tensió s'ha elevat a 60 per la inclusió de nous contextos, com els de Togo, Sudan, Kenya, Tanzània, Myanmar i Líban. Les situacions d'Angola (Lundas), RD Congo, Ghana, Sao Tomé i Senegal han deixat de ser considerades com a tensió. Els conflictes armats de Libèria, Haití i Sudan (SPLA) han passat a ser tensions.
- Togo va ser l'escenari africà que va concentrar major part de l'atenció regional i fins i tot internacional durant el trimestre a causa de l'intent de les FFAA de suspendre la Constitució i imposar el nou President del país, després de la mort del que ha estat el líder del país durant els darrers 40 anys, G. Eyadema.
- A Bolívia, la radicalització i la generalització de les protestes de diversos col·lectius van provocar l'intent de renúncia del President i l'aprovació per part del Congrés d'un pla global de governabilitat per solucionar la crisi política i social que travessa el país.
- La crisi política interna i les pressions internacionals contra Síria evidencien la precarietat i la fractura del sistema confessional de Líban en un context regional inestable per l'ocupació de l'Iraq i la imposició de reformes per part dels EUA.

Processos de pau

- Es van obrir noves exploracions de negociació a Burundi, Filipines, Indonèsia (Aceh) i a l'Iraq. El grup armat d'oposició rwandès FDLR va decidir abandonar la lluita armada contra Rwanda.
- El SPLA i el Govern del Sudan van signar un acord de pau que pot posar fi a 22 anys d'enfrontament armat.

¹ Aquesta edició del Baròmetre inclou els *Semàfors* del 100 al 109.

- Els processos de pau de Somàlia i Sudan implicaran el desplegament de més de 20.000 efectius en forces de manteniment de la pau.
- La majoria dels processos van sofrir serioses dificultats. Alguns dels motius són l'existència de grups paramilitars, la falta de garanties de seguretat per als negociadors i el rebuig a les persones facilitadores.

Rehabilitació postbèl·lica

- A pesar de la celebració d'una Conferència de Donants el mes de febrer, Guinea Bissau va haver de retardar la data de les eleccions presidencials, a les quals concorreran dos controvertits exdirigents.
- A l'illa de Bougainville (Papua Nova Guinea), Nacions Unides es retirarà definitivament després de constatar la bona marxa del procés de pau, desarmament i reconciliació i després de l'establiment del primer Govern autònom, una vegada se celebrin les eleccions en els mesos de maig i juny.
- El President de Timor Oriental va signar amb el seu homòleg indonesi la creació d'una Comissió de la Veritat i l'Amistat per investigar les massives violacions comeses després del referèndum de 1999.
- A l'Iraq, el procés de reconstrucció anunciat pels EUA al final de la guerra va continuar paralitzat malgrat l'existència de fons destinats a aquest efecte.

Crisis humanitàries

- Les organitzacions humanitàries van denunciar una manca massiva de fons per tractar de fer front a gran part de les crisis humanitàries, especialment les que tenen lloc en el continent africà.
- Nacions Unides va confirmar l'arribada d'uns 6.500 milions de dòlars en tan sols 3 mesos per assistir les poblacions més afectades pel terratrèmol i els tsunamis que van devastar alguns països del sud d'Àsia a la fi de desembre.
- La Conferència Mundial sobre Reducció de Desastres celebrada a Kobe (Japó) va acordar la creació d'un Sistema Global d'Alerta per tractar de reduir els efectes dels desastres sobre la població i incrementar la cooperació internacional.
- Encara que la plaga de llagostes del desert va continuar afectant alguns països africans, donants i governs van acordar activar un mecanisme que permetrà coordinar de forma més efectiva la lluita contra l'insecte.
- Nacions Unides va alertar que milions de persones podrien morir de fam a Darfur (Sudan) durant els propers mesos si la comunitat internacional no actua de forma immediata.

Militarització i desarmament

- El multilateralisme entre els EUA i la UE va augmentar mitjançant acords en el marc de l'OTAN, encara que van persistir certes diferències en aspectes com l'embargament d'armes de la UE sobre la Xina, que es podria aixecar el proper 1 de juliol.
- Els EUA va mantenir la seva tendència a incrementar les despeses militars amb un augment del 4'8% en els seus pressupostos per a 2006
- Les relacions entre Colòmbia i Veneçuela es podrien veure afectades per les exportacions d'armament convencional que països com Brasil, Espanya o Rússia pretenen fer al Govern veneçolà.
- Els programes nuclears d'Iran i RPD Corea van ser objecte de l'atenció internacional, tant per la percepció d'amenaça nord-americana com pels intents diplomàtics d'Europa.
- El Secretari General de l'ONU va recomanar que es posi especial atenció en aspectes de control sobre les armes lleugeres com el marcatge, la relació amb l'explotació de recursos o el reconeixement de la importància dels programes de DDR, entre d'altres.

Drets humans

- Les ONG van reiterar la seva condemna als abusos que estan provocant les mesures antiterroristes a escala mundial quatre anys després de la detenció de 650 persones presumptament vinculades al terrorisme a Guantánamo.
- La Comissió Interamericana de Drets Humans va celebrar el seu 122è període de sessions destacant avenços en la situació dels drets humans en el continent i establint dos nous Relators Especials.
- La UE i els EUA van anunciar el condicionament de la seva acció exterior a la col·laboració dels països implicats amb els tribunals penals internacionals, especialment en la zona dels Balcans.

Desenvolupament

- Nacions Unides va presentar un informe en el qual es constata que la consecució dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni és factible amb els compromisos i els mecanismes actuals i en el qual es proposen mesures per arribar a complir els Objectius en els pròxims 10 anys.
- Van entrar en vigor el Protocol de Kyoto i la Convenció Marc sobre el Control del Tabac.
- Es va celebrar una conferència internacional sobre els petits Estats Insulars en Desenvolupament per revisar el programa d'acció aprovat fa 10 anys i per consensuar una estratègia que permeti a aquests països fer front a les seves necessitats específiques i assolir els ODM.
- Nacions Unides va llançar el Decenni de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible.
- Diverses desenes de països van avaluar i van impulsar en el marc de l'ECOSOC la implementació de les metes adoptades a la Cimera sobre Desenvolupament Social de Copenhaguen el 1995
- L'eradicació de la pobresa i del VIH/SIDA a l'Àfrica o la cancel·lació del deute extern (sobretot als països afectats pel tsunami) van ser algunes de les qüestions que es van abordar en diversos esdeveniments internacionals (Fòrum Econòmic i Social Mundial o G8).

Gènere i construcció de pau

- El procés d'avaluació de la Plataforma d'Acció de Beijing va concloure sense avenços significatius i reiterant la urgència dels compromisos que haurien d'haver estat complerts ja al llarg de l'última dècada.
- 90 milions de dones constitueixen la meitat de la població migrant mundial.
- L'UNFPA va dur a terme una campanya mundial per a l'eradicació de la fístula obstètrica, que afecta dos milions de dones en el món i les condemna a l'ostracisme social.
- Diverses iniciatives de mediació en conflictes armats estan sent liderades per dones.

Conflictes armats¹

- ❑ El nombre de conflictes armats es va reduir a 23 a causa de l'avenç en el procés de transició a Libèria i de la gradual i fràgil millora de la situació a Haití
- ❑ Un total de 10 contextos de conflicte armat van romandre estancats sense que s'hi albirin millores, en uns altres 6 es va produir una escalada dels enfrontaments, i 5 es van reduir.
- ❑ A Darfur (Sudan) la situació va continuar deteriorant-se sense que la comunitat internacional prengués les mesures adequades per frenar la situació tot i els debats mantinguts en el Consell de Seguretat de l'ONU.
- ❑ Al Nepal es va produir un agreujament sense precedents de la situació amb el cop d'Estat perpetrat per la monarquia al febrer.
- ❑ La mort del líder independentista txetxè A. Maskhàdov podria desencadenar una escalada de la violència a la república caucàsica de Txetxènia.

En aquest apartat s'analitzen els **23 conflictes armats** que s'han iniciat o que han romàs actius durant el primer trimestre de 2005. El nombre de conflictes armats es va reduir a 23 a causa de l'avenç del procés de transició a Libèria i de la millora de la situació a Haití. Es van incrementar les hostilitats en 6 contextos, destacant la situació a Darfur (Sudan), a Iraq, al Nepal i a la RD Congo. Paral·lelament, es va produir un estancament de la situació en 10 conflictes armats, sense que s'hi percebessin millores en l'evolució. Finalment, es va produir una reducció de les hostilitats en 5 situacions, destacant el centre i el nord de Nigèria, Burundi i Indonèsia (Aceh). Han continuat vigents les situacions d'alto el foc a Filipines entre el Govern i el grup armat d'oposició MILF, així com a Sri Lanka².

1.1. Evolució dels conflictes armats

Àfrica

Taula 1.1. Evolució dels conflictes armats a l'Àfrica

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 1r trimestre 2005
Algèria (1992-)	Govern, GIA, GSPC	Control polític i econòmic (recursos naturals) dels militars enfront de l'oposició islàmica, instrumentalització religiosa	Estancament
Burundi (1993-)	GNT, FNL de A. Rwasia	Control polític d'una minoria ètnica i dificultats per a l'alternança en el poder	Reducció
Côte d'Ivoire (2002-)	Govern, milícies progovernamentals, Forces Nouvelles (MPCI, MJP, MPIGO)	Marginació d'algunes regions, fragilitat democràtica, exclusió política, instrumentalització religiosa	Estancament
Nigèria (delta del Níger) (2003-)	Govern, milícies de les comunitats Ijaw, Itsekere i Urhobo	Control del poder polític i dels recursos naturals, exclusió social i política	Reducció
Nigèria (centre i nord)	Govern, milícies de les comunitats cristianes i musulmanes	Control dels recursos naturals i instrumentalització religiosa	Reducció
RD Congo (1998-)	GNT, faccions de grups armats inclosos en el GNT, milícies Mayi-Mayi, grups armats d'Ituri, FDLR	Control del poder polític, dificultats per a l'alternança en el poder i control dels recursos naturals	Escalada
Somàlia (1988-)	Diversos	Absència de pràctica democràtica, lluita pel poder polític regional, confederació vs. federació	Escalada
Sudan (Darfur) (2003-)	Govern, milícies progubernamentals, SLA, JEM,	Marginació regional i política	Escalada

¹ Es considera **conflicte armat** tot enfrontament protagonitzat per grups de diversa índole, tals com forces militars regulars o irregulars, escamots, grups armats d'oposició, grups paramilitars o comunitats ètniques o religioses que, usant armes o altres mitjans de destrucció, provoquen més de 100 víctimes en un any. La xifra de 100 morts és un simple indicador que s'ha de relativitzar en funció d'altres elements, com la població total del país i l'abast geogràfic del conflicte armat, així com amb el nivell de destrucció generat i els desplaçaments forçats de població que comporta. En un mateix estat hi pot haver més d'un conflicte armat.

² Vegeu l'apartat de Processos de pau i el de Tensions.

	NMRD		
Uganda (1986-)	Govern, LRA	Messianisme religiós i marginació regional	Estantament

a) Àfrica Occidental

Durant el trimestre, a **Côte d'Ivoire** es va produir un **nou deteriorament de la situació de seguretat i es van desencadenar enfrontaments en diverses parts** del país. A Abidjan, la milícia progovernamental GPP va decidir retirar-se del barri d'Abidjan on al llarg del trimestre havia protagonitzat diversos episodis de violència i d'extorsió contra la població immigrada i s'havia enfrontat a la policia. Una altra milícia progovernamental va perpetrar un atac contra un lloc de control de les *Forces Nouvelles* (coalició que agrupa els 3 grups armats d'oposició situats al nord del país) a Logouale, més enllà de la zona de seguretat monitoritzada per l'ONUCI. Aquesta situació, afegida a la **no participació de les Forces Nouvelles al Govern i a la discussió entorn de la necessitat de celebrar un referèndum per reformar la Constitució** (que permeti la participació d'un dels líders de l'oposició, A. Ouattara, en les eleccions de l'octubre que ve) van condicionar el bloqueig de qualsevol avenç del procés de pau.

Durant el darrer trimestre de 2004 i el primer trimestre de 2005 va millorar ostensiblement la situació en relació als dos conflictes armats que tenen lloc a **Nigèria**. A la regió del **Delta del Níger no es van constatar violacions de l'alto el foc assolit l'octubre de 2004 entre les milícies de les comunitats Ijaw i Itsekiri**, que han mantingut enfrontaments esporàdics pel control polític i econòmic de la regió, entre si mateixes i contra les FFAA, així com contra les transnacionals petrolieres. No obstant això, **a l'estat de Bayelsa, al Delta del Níger, es van produir enfrontaments entre membres de diverses comunitats que van causar desenes de morts, i dels quals es va responsabilitzar a les FFAA**. Les tensions en aquesta regió s'han anat incrementant progressivament des que la transnacional Shell va iniciar la construcció d'una plataforma petroliera a la localitat d'Obioku, reclamada per les comunitats locals rivals. Les FFAA també van causar la mort de 25 persones i 45 ferits pertanyents a la localitat d'Ugborobo durant l'ocupació d'una de les principals terminals petrolieres controlada per la transnacional Chevron Texaco. D'altra banda, la crisi generada en diversos estats del **centre i del nord** del país entre les comunitats cristiana i musulmana es va mantenir estancada, i a l'estat de **Plateau** (centre) no es van constatar enfrontaments després de ser aixecat l'estat d'emergència vigent des de maig de 2004 a causa dels enfrontaments entre les milícies de les comunitats cristiana i musulmana, que van provocar centenars de morts.

b) Corn d'Àfrica

Recursos naturals i conflictes armats: l'escassetat d'aigua com a font de tensió

L'exsecretari General de l'ONU, B. Boutros Ghali, va destacar que la **competició i la mala gestió dels recursos naturals poden provocar el sorgiment de conflictes armats a l'Àfrica i al Pròxim Orient**, i només es podran evitar si es duu a terme una gestió conjunta i compartida de l'aigua. B. Boutros Ghali va declarar que la seguretat d'Egipte està amenaçada per aquesta qüestió, i la confrontació militar entre els països que componen la conca del Nil podria ser gairebé inevitable si empitjora la situació actual, ja que els països de la part alta del riu (Kenya, Tanzània) han estat pressionant per poder utilitzar l'aigua del Nil, i això pot provocar que es redueixi la quantitat d'aigua que rep Egipte. Com a agreujant d'aquesta situació, un estudi realitzat per la *Konrad-Adenauer Stiftung Foundation* va destacar que el Tractat de 1929 entre el Govern britànic i Egipte és obsolet i no preveu que els països de la conca ni de les fonts del Nil n'utilitzin les aigües en benefici propi. No obstant això, Egipte ha mantingut la validesa del tractat prohibint als altres països l'ús de l'aigua per a irrigació i generació d'energia, tot i que ha reconegut la decisió de Sudan de fer un ús agrícola de l'aigua del Nil i la respecta. Per la seva banda, Etiòpia ha estat planejant construir un nou sistema que permeti facilitar aigua per a usos agrícoles a 1,5 milions de persones de la província occidental de Welga. Finalment, **els 10 països de la conca del Nil** (Burundi, Egipte, Eritrea, Etiòpia, Kenya, RD Congo, Rwanda, Sudan, Tanzània i Uganda) **van acordar l'engegada d'un projecte finançat per Itàlia per millorar l'aprofitament de les aigües a la regió i gestionar els recursos**, que s'espera que posi fi a l'increment de la tensió en relació a aquesta qüestió. Aquest projecte comprèn diverses iniciatives a tota la conca per integrar les dades tècniques relatives als recursos hídrics i a la seva utilització amb la informació demogràfica, socioeconòmica i ambiental, que servirà per analitzar la repercussió que tindran les polítiques específiques i els models distingits de l'ús de les aigües en els recursos hídrics dels països de la riba del Nil.

A **Somàlia**, el trimestre es va veure marcat per la perspectiva del retorn **de les noves autoritats** que componen el Govern Federal de Transició (GFT) des de Nairobi, cosa que **va provocar un increment**

de la violència en el país des de mitjans de febrer, especialment a Mogadishu. A més, la possibilitat que la missió de manteniment de la pau sol·licitada pel president, A. Yusuf Ahmed, a la UA (que n'ha encarregat l'organització a la IGAD) estigui composta pels països veïns (Etiòpia i Djibouti, principalment) va generar una onada de protestes tant per part de la població local com per part de sectors del GFT (entre els quals es troben diversos senyors de la guerra de Mogadishu)³. Finalment, es van produir durs enfrontaments entre diverses milícies de la regió de Mudug, en el centre del país, que en els darrers mesos ja han causat la mort d'al voltant de 200 persones i el desplaçament forçat de milers de persones en disputes per la propietat de la terra.

A **Sudan**, 2 anys després de l'inici del conflicte armat a la regió de **Darfur**, la **situació humanitària i de seguretat va continuar empitjorant a causa dels atacs contra la població civil i dels enfrontaments entre el Govern d'Al-Bashir**, les milícies progovernamentals **Janjaweed** i els grups armats d'oposició **SLA i JEM**, en violació de l'alto el foc supervisat per la UA. Malgrat la gravetat de la situació, la **persistència de la impunitat** i l'incompliment per part del Govern sudanès del desarmament de les milícies, el **Consell de Seguretat** de l'ONU encara **no ha decidit quines mesures adoptarà** per intentar posar fi a la violència. La comissió d'investigació de Nacions Unides va dictaminar que tant el Govern **com les Janjaweed i els grups armats havien comès crims de lesa humanitat**, però que **no es podia considerar l'existència d'un genocidi**, davant la qual cosa els EUA van bloquejar en el Consell de Seguretat la possibilitat de dur davant del Tribunal Penal Internacional les violacions dels drets humans comeses a la zona. La UA ja ha desplegat 1.400 dels 4.000 efectius previstos per supervisar la situació, mentre que Nacions Unides ha examinat la possibilitat d'enfortir aquesta missió o d'establir-ne una de pròpia.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

Esperances de pau a Burundi

El fràgil procés de transició iniciat amb **els Acords d'Arusha de 2000** va continuar avançant amb el repartiment de poder, tot i que encara queden nombrosos reptes pendents que han provocat que s'allargui el període de transició, que havia de culminar el novembre, fins a l'abril de 2005, data en què se celebraran les eleccions que configuraran l'Assemblea Nacional que escollirà el nou president del país. A finals de **febrer es va celebrar amb èxit i dins d'un clima de normalitat el referèndum** (que havia estat posposat diverses vegades des de novembre), on es **va aprovar la Constitució** que regirà el període posterior a la fase de transició. Aquesta Constitució estableix un nou **repartiment de poder entre les dues principals comunitats del país, hutus i tutsis**, que comporta un sistema de quotes de participació hutu (60%) i tutsi (40%) en totes les institucions governamentals, així com un repartiment igual d'ambdós grups en els cossos de seguretat. La Constitució estableix també que les dones han d'ocupar el 30% dels càrrecs a totes les institucions. El president serà triat pel parlament sorgit, i haurà nomenar dos vicepresidents, un dels quals haurà de ser de l'altra comunitat i d'un partit polític diferent al propi.

La **feblesa del FNL**, juntament amb l'evolució positiva de la situació, estan conduint el grup armat a la **recerca d'un diàleg polític amb el GNT**, per la qual cosa les possibilitats reals que el grup pugui interferir en el procés són cada vegada més escasses. No obstant això, s'ha generat un **clima de tensió i de por entre la població** pel mateix **procés electoral** del qual es fa responsable a la classe política burundinesa, a causa de les disputes pel repartiment de les quotes de poder i de la persistència a recordar la situació que es va desencadenar el 1993, quan va ser assassinat el primer President escollit democràticament aquell mateix any, M. Ndayaye. A finals de novembre de 2004 es va iniciar el procés de desarmament dels 80.000 membres de les FFAA i dels grups armats d'oposició, 11 mesos més tard del previst, i durant aquest mateix any han retornat unes 85.000 persones als seus llocs d'origen procedents de Tanzània.

A **Burundi**, enmig d'un clima d'estabilitat, es va celebrar el referèndum que va ratificar la Constitució amb el beneplàcit del grup armat d'oposició FNL d'A. Rwasa, l'últim grup armat existent en el país, que va decidir no interferir en el procés. Fins llavors, els **enfrontaments entre el Govern Nacional de Transició (GNT) i el FNL s'havien anat reduint progressivament** a causa de les fortes ofensives dutes a terme per les FFAA juntament amb el principal grup armat del país, FDD, que actualment forma part del GNT. Malgrat això, a mitjans de març es van produir nous enfrontaments en la província de Bujumbura Rural, feu del FNL que envolta la capital. Paral·lelament, es van iniciar l'acantonament i el **desarmament dels membres del FDD a càrrec de l'ONUB**, mentre que el **GNT va iniciar la creació dels nous cossos de seguretat de l'Estat**, formats per 30.000 membres de les FFAA i 20.000 policies i compostos per membres de les comunitats hutu i tutsi en igual mesura, tal com estableixen els Acords d'Arusha.

³ Vegeu l'apartat de Processos de pau.

A **RD Congo**, l'escalada de la violència i els desplaçaments forçats de població a l'est del país (especialment al districte nord-oriental d'Ituri), unit a les tensions en el si del Govern Nacional de Transició (GNT) i al lent avenç de les reformes del procés de transició, posen en dubte la viabilitat de la celebració al juny del procés electoral. Durant el trimestre es va produir un increment dels atacs per part dels grups armats d'Ituri contra la població civil i un augment dels enfrontaments amb la MONUC. Aquesta situació va culminar amb la mort de 9 cascos blaus a principis de març, suposadament a mans del grup armat d'oposició FNI, fet que va ser respost amb duresa per la MONUC, causant la mort de 50 membres del grup. El GNT va decidir enviar 3.000 militars addicionals a la zona. D'altra banda, es van desencadenar enfrontaments entre el RCD-Goma i les milícies Mayi-Mayi a la província de Kivu Nord, i una investigació de la MONUC va determinar que tots els grups armats integrats a les FFAA unificades havien comès greus violacions dels drets humans contra la població civil en els enfrontaments produïts a la zona entre desembre de 2004 i finals de gener de 2005. El Representant Especial del Secretari General de l'ONU en el país, W. L. Swing, va anunciar la seva dimissió (encara que aquesta no es farà efectiva abans de finals d'any a causa de la gravetat de la situació actual), suposadament a causa dels nombrosos casos de violència sexual protagonitzats per membres de la missió i pels enfrontaments on es va involucrar la missió a Ituri. Com a aspecte positiu s'ha de destacar l'anunci a finals del trimestre del grup armat d'oposició rwandès **FDRL de renunciar a continuar amb la lluita armada contra Rwanda**, grup que té les bases a la RD Congo i que havia estat donant suport activament al Govern de J. Kabila contra els grups armats d'oposició congolesos. Aquest fet pot obrir noves perspectives de cara al conflicte armat que pateix el país i a la relació que guarda amb la veïna Rwanda⁴.

A finals de desembre, al nord d'Uganda es van reprendre els enfrontaments entre les FFAA i el grup armat d'oposició **LRA**, posant fi a la treva iniciada el novembre, que s'havia perllongat durant un mes i mig. Malgrat això, s'ha aconseguit mantenir els contactes entre representants del LRA i membres del Govern. El grup armat d'oposició sudanès SPLA va anunciar la seva disposició a col·laborar amb les FFAA ugandeses per forçar el LRA a comprometre's amb el procés. Al febrer, el Govern va declarar una nova treva de 18 dies que va ser insuficient per fer avançar les converses⁵, després de la qual es va produir una nova escalada de la violència i dels enfrontaments, i es va agreujar la situació humanitària dels 1,6 milions de persones desplaçades existents a la zona.

d) Magrib i Nord d'Àfrica

A **Algèria** van continuar produint-se enfrontaments esporàdics entre les FFAA i el grup armat d'oposició GSPC al sud i a l'est d'Alger, així com emboscades i falsos punts de control per part del GSPC. El Govern va anunciar al gener que havia detingut el líder del grup armat d'oposició GIA, N. Boudiafi, el novembre passat. Per altra banda, el President, A. Bouteflika, va reiterar el seu oferiment de concedir una amnistia general als membres dels grups armats i de les FFAA, fet que l'oposició política islamista va acceptar sempre que fos aixecat l'estat d'emergència establert el 1992 que ha limitat des de llavors l'activitat dels partits polítics.

Amèrica

Taula 1.2. Evolució dels conflictes armats a Amèrica			
Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 1r trimestre 2005
Colòmbia (1964-)	Govern, FARC, ELN, paramilitars AUC	Exclusió política històrica, injustícia social, control sobre recursos naturals i degradació del conflicte pel narcotràfic	Estancament

El primer trimestre de l'any es va caracteritzar per la fi del "replegament estratègic" i la **contraofensiva de la guerrilla de les FARC a Colòmbia**, que va dur a terme atacs contra els cossos de seguretat de l'Estat a diversos llocs del país. Els atacs van sorprendre el Govern, ja que després de dos anys i mig d'ofensiva militar, encapçalada pel Pla Patriota al sud-est del país, la confiança del Govern en l'avanç militar el va dur a defensar emfàticament la tesi que a Colòmbia ja no havia conflicte

⁴ Vegeu l'apartat de Processos de pau.

⁵ Vegeu l'apartat de Processos de pau.

armat, sinó simplement activitat narcoterrorista. La detenció de R. Granda, "canceller" de les FARC, en un operatiu il·legal a Caracas va desencadenar una seriosa **crisi diplomàtica entre Colòmbia i Veneçuela**⁶. D'altra banda, S. Trinidad i "Sonia", principals dirigents de les FARC detinguts, van ser extradits als EUA, acusats de narcotràfic. El procés de **desmobilització dels grups paramilitars de les AUC es va estancar a principis de febrer, a l'espera d'un marc jurídic** que es va estar discutint en el Congrés. Van continuar produint-se denúncies de violacions de l'alto el foc, i fins i tot de reclutament per part de les AUC. Per la seva banda, l'**ELN va protagonitzar un acte de desminatge unilateral**, a petició de diverses comunitats rurals, **com a gest de bona voluntat** per avançar cap a una possible negociació formal amb el Govern. Un dirigent de l'ELN va anunciar la intenció del grup armat de participar en les properes eleccions presidencials, que tindran lloc a principis de 2006.

Àsia i Pacífic

Taula 1.3. Evolució dels conflictes armats a Àsia

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 1r trimestre 2005
Afganistan (2001-)*	Govern, EUA, milícies talibanes i diversos grups	Fragilitat democràtica, lluita pel poder polític i instrumentalització ètnica	Reducció
Filipines (1969-)	Govern, NPA	Lluita pel poder i fragilitat democràtica	Estancament
Filipines (1978-)	Govern, MILF	Autonomia vs. independència, marginació d'algunes regions i instrumentalització religiosa	Suspensió temporal de les hostilitats
Filipines (1991-)	Govern, Abu Sayyaf	Autonomia vs. independència, marginació d'algunes regions i instrumentalització religiosa	Escalada
Índia (Assam) (1989-)	Govern central, regional i els grups armats ULFA, BJF, NDFB	Autonomia vs. independència i control sobre els recursos econòmics	Estancament
Índia (Jammu i Caixmir) (1989-)	JKLF, Lashkar-i-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	Autonomia vs. independència i instrumentalització religiosa	Estancament
Indonèsia (Aceh) (1976-)	Govern, GAM	Autonomia vs. independència, marginació d'algunes regions i instrumentalització religiosa	Reducció
Nepal (1996-)	Govern, CPN	Control pel poder polític i fragilitat democràtica	Escalada
Sri Lanka (1989-)	Govern, LTTE	Autonomia vs. independència, instrumentalització religiosa	Suspensió temporal de les hostilitats
Tailàndia (2004-)	Govern, milícies de les comunitats musulmanes	Autonomia vs. independència i instrumentalització religiosa	Estancament

* El conflicte armat que pateix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac dels EUA i del Regne Unit l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

a) Àsia Meridional

La situació a **Afganistan** es va caracteritzar per una **certa millora de la situació i una disminució dels enfrontaments** de les FFAA i les tropes nord-americanes contra les milícies talibanes i contra alguns senyors de la guerra, així com entre faccions rivals. Malgrat això, les eleccions previstes per al maig van ser posposades a causa de problemes logístics i de seguretat. A més, van persistir les violacions de drets humans comeses per diversos senyors de la guerra i es van fer públics nous informes sobre els **abusos comesos per les FFAA nord-americanes en els centres de detenció afganesos amb total impunitat**. Cal destacar les aproximacions dutes a terme per part de sectors moderats de l'antic règim Talibà sol·licitant al Govern actual un procés d'amnistia i de reconciliació. Aquest va prosseguir amb el desarmament i la desmobilització d'antics combatents i la recol·lecció d'armament a diverses parts del país⁷. Finalment, després de les reiterades sol·licituds del Govern afganès, l'OTAN **va anunciar l'extensió de la seva missió de manteniment de la pau al país (ISAF)** cap a l'oest amb l'ampliació dels contingents d'Espanya, Itàlia i Lituània, per la qual cosa la ISAF farà efectiva la seva presència al 50% del territori.

⁶ Vegeu l'apartat de Tensions.

⁷ Vegeu l'apartat de Militarització i desarmament.

A l'Índia s'analitza la situació de dos contextos de violència. En relació a l'estat de **Jammu i Caixmir**, durant el trimestre **van continuar els enfrontaments entre les FFAA i els grups independentistes caixmirians**, encara que, segons el Govern indi, la situació general a Jammu i Caixmir ha millorat en referència a la disminució d'infiltracions per part dels grups armats d'oposició des de territori pakistanès. Al febrer **es van celebrar eleccions locals, boicotejades** per diversos grups independentistes caixmirians, enmig d'un clima de violència i inseguretat. Posteriorment van dimitir diversos membres dels consells municipals recentment escollits, com a conseqüència de les amenaces dels grups armats d'oposició caixmirians. Per altra banda, a l'estat d'**Assam**, les FFAA han reduït les operacions contra el grup armat d'oposició **NDFB** a causa de la **declaració unilateral d'alto el foc** realitzada per aquest grup l'últim trimestre de 2004. Paral·lelament, en relació al grup armat d'oposició **ULFA**, el Govern central va fer una nova oferta de diàleg com a conseqüència de la reducció dels atacs en els últims mesos, encara que el Governador de l'estat va assenyalar que l'**ULFA** ha transformat les tàctiques d'insurrecció en actes terroristes contra instal·lacions clau i contra la població civil.

Pel que fa al **Nepal**, la situació va sofrir un deteriorament sense precedents. Al febrer, per segona vegada en els darrers 3 anys, el Rei Gyanendra va perpetrar un **cop d'Estat**, va destituir el Govern, va declarar l'estat **d'emergència** i va assumir tots els poders per al proper trienni. Nombrosos líders polítics van ser posats sota arrest domiciliari i es va produir una onada de **detencions i desaparicions sumàries sistemàtiques**, els mitjans de comunicació van ser sotmesos a una **censura total** i es va suspendre la llibertat de premsa, d'expressió i de reunió, entre d'altres. Aquests fets van anar acompanyats d'una **escalada de les operacions de les FFAA contra el grup armat d'oposició maoïsta CPN**, i s'han desencadenat nombrosos enfrontaments, dels quals la principal **víctima i objectiu ha estat la població civil**. A pesar de les prohibicions, s'han produït mobilitzacions i manifestacions a tot el país exigint el retorn de les llibertats. El CPN va anunciar que a partir d'aquests fets les seves demandes se centrarien en l'abolició de la monarquia i no tant en la celebració d'eleccions per a l'establiment d'una assemblea constituent. A més, va establir un bloqueig de les principals vies de comunicació durant dues setmanes. Un grup d'organitzacions locals de drets humans va fer una crida perquè es posés fi a les detencions arbitràries, a les execucions extrajudicials i a la tortura comesa per ambdues parts del conflicte. Els partits polítics van formar un front comú en contra del Govern establert pel rei, i diversos països i organitzacions internacionals van condemnar els fets i van congelar l'ajuda econòmica i militar que destinen al país, o bé van amenaçar de fer-ho si no es restaurava la democràcia.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

A **Indonèsia**, a la regió d'**Aceh** (al nord de l'illa de Sumatra), el tsunami de finals de desembre va provocar l'**aixecament de l'estat d'emergència civil**, l'establiment d'una **treva informal** entre el Govern i el grup armat d'oposició **GAM** per facilitar les tasques humanitàries i el posterior **inici de converses de pau** entre ells⁸. Malgrat això, van continuar produint-se enfrontaments entre les FFAA i el **GAM**, i diverses organitzacions van denunciar els intents del Govern d'instrumentalitzar l'**ajuda humanitària** rebuda per pal·liar les conseqüències de la catàstrofe.

A **Filipines** tenen lloc tres escenaris de conflicte diferenciats. En relació al grup armat d'oposició **MILF**, es va mantenir l'alto el foc entre aquest i les FFAA, encara que les autoritats filipines van reiterar les **acusacions de suposades vinculacions del MILF amb altres grups armats qualificats de terroristes**. L'acusació va ser negada per la cúpula del MILF, que alhora, però, va reconèixer que no pot controlar plenament totes les activitats dels seus quadres intermedis sobre el terreny, com demostra un atac que es va produir a principis de gener per part d'una facció del MILF a una base militar que va causar 23 víctimes mortals. Per altra banda, es van continuar produint enfrontaments entre el grup armat d'oposició **NPA** i les FFAA. El líder del NPA i del seu referent polític, el **NDF**, a l'exili, **J. M. Sison**, va desestimar les gestions del Govern filipí per aconseguir el seu retorn a Filipines, ja que no existeixen les condicions mínimes de seguretat perquè retorni, i va denunciar les **violacions dels drets humans i l'increment de la persecució contra grups vinculats a organitzacions comunistes** en el país. Finalment, el Govern va desencadenar una escalada de les operacions militars a les regions del sud del país per avortar els suposats vincles entre el grup armat d'oposició **Abu Sayyaf**, l'organització islamista **Gamaa Islamiya** i una facció escindida del grup armat d'oposició **MILF**.

⁸ Vegeu l'apartat de Processos de pau.

En conseqüència, **Abu Sayyaf va incrementar els seus atacs i atemptats**, i va causar nombroses víctimes mortals com a resposta a l'ofensiva de les FFAA.

A **Tailàndia**, l'espiral de violència que es va iniciar a principis de 2004 en les quatre províncies del sud de majoria musulmana va superar les 650 víctimes mortals a la fi del primer trimestre de 2005. L'àmplia **majoria** aconseguida a **les eleccions de febrer** per part del **partit Thai Rak Thai, de l'actual Primer Ministre, T. Shinawatra**, va fer tèmer un increment de la deriva autoritària del Govern. Aquest va anunciar un pla per dividir tots els municipis de les províncies del sud del país (on el seu partit no va obtenir representació) afectades per la violència segons el seu grau de cooperació amb les autoritats estatals i segons el nivell de violència registrat en els darrers mesos. El mateix pla contemplava el desplegament de 12.000 nous efectius militars que se sumarien als 20.000 ja desplegats a la zona fronterera amb Malàisia. Davant d'aquest anunci, els líders de les comunitats islàmiques de la zona van advertir que una major presència militar seria contraproduent per al Govern i que incrementaria el suport als actors armats. El Govern va anunciar la seva intenció de reunir les dues cambres parlamentàries per reconduir la situació i va establir la **Comissió de Reconciliació Nacional** (formada per 30 representants de diferents sectors, incloent-hi l'oposició política, cossos de seguretat i representants de les províncies del sud afectades) amb l'objectiu de dissenyar una estratègia per resoldre el conflicte armat. Malgrat això, els tres Generals responsables de la mort sota custòdia militar de 85 musulmans l'octubre passat (que va intensificar el nombre d'atacs contra la comunitat budista i contra interessos i institucions del Govern) només van ser retirats dels seus llocs i no seran processats.

Europa i Pròxim Orient

Taula 1.4. Evolució dels conflictes armats a Europa i Pròxim Orient

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 1r trimestre 2005
Iraq (2003-)	Govern de transició, coalició EUA/Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	Lluita pel poder polític i contra la presència de les tropes estrangeres, accés a recursos petrolífers i estratègia militar nord-americana	Escalada
Israel – ANP (2000, II Intifada-)	Govern israelià, milícies de colons, ANP, braços armats de les organitzacions Hamàs i Jihad Islàmica; Brigades dels Màrtirs d'Al Aqsa, FPLP, FDLP	Ocupació, colonització i control de la terra, instrumentalització religiosa, dilemes de seguretat i reconeixement polític	Estancament
Rússia, Fed. de (Txetxènia) (1991-)	Govern rus, govern regional pro-rús, grups armats d'oposició txetxens	Autonomia vs. independència	Estancament

Pel que fa al continent europeu, a la república caucàsica de **Txetxènia (Rússia)**, durant tot el trimestre va persistir l'espiral de violència entre les FFAA russes i els grups armats d'oposició txetxens, i va prosseguir l'extensió del conflicte cap a les veïnes repúbliques d'Ingúixia i del Daguestan. Malgrat això, **la mort a principis de març de l'expresident txetxè i líder independentista, A. Maskhàdov, a mans dels serveis secrets russos podria desencadenar una escalada de la violència** i tancar definitivament qualsevol esperança, ja de per si remota, d'una sortida negociada del conflicte armat a Txetxènia. Maskhàdov, la figura de major legitimitat de la causa txetxena, va ser escollit president de la república el 1997 en unes eleccions acceptades internacionalment, tot i que el 1999 va passar a la clandestinitat després que s'iniciés la segona campanya russa a Txetxènia. Des de llavors havia fet infructuoses ofertes de diàleg i de negociació al Govern rus, el qual va començar a qualificar el conflicte armat txetxè com a *guerra contra el terrorisme*, cosa que anul·lava i boicotejava qualsevol possibilitat de negociació. Com mostra de la seva voluntat negociadora, cal destacar l'última oferta de diàleg anunciada per A. Maskhàdov i la treva vigent durant el mes de febrer, que va ser respectada i a la qual es va sumar l'altre capdavanter independentista txetxè, S. Bassàiev. Malgrat això, el president rus, V. Putin, va reiterar el seu rebuig a negociar amb els grups armats txetxens, qualificant-los de terroristes.

En relació al conflicte entre **Israel i Palestina**, durant el trimestre van continuar els atacs esporàdics per part dels grups armats palestins i les operacions militars de les FFAA israelianes en els territoris ocupats. El 9 de gener es van celebrar les **eleccions presidencials**, que han situat **M. Abbàs en la presidència de l'Autoritat Nacional Palestina (ANP)**. Cal destacar que, després de les eleccions, l'organització palestina **Hamàs va respectar una treva no oficial**. Tanmateix, a la reunió de Xarm al-Keikh no es va arribar a cap acord i el Primer Ministre israelià es va reafirmar en el seu pla unilateral de

desconnexió de Gaza, com a motor de reactivació del Full de ruta del Quartet diplomàtic⁹. **Els grups armats palestins** reunits al Caire amb responsables de l'ANP **no van arribar a cap acord per declarar formalment una treva**, però es van comprometre a mantenir la calma **a l'espera que Israel compleixi els seus compromisos** (fi de les operacions militars i execucions extrajudicials, replegament de les FFAA israelianes, desocupació de les ciutats palestines, i excarceració de presos polítics palestins). El Primer Ministre israelià va aprovar el traçat final del mur il·legal que Israel ha estat construint a Cisjordània, que aïlla completament tot Jerusalem incloent-hi la part oriental, i que annexiona diversos territoris més enllà de la Línia Verda.

A l'**Iraq**, durant el trimestre ha persistit l'espiral de violència i els atacs, atemptats i segrests contra la població civil, i principalment contra els membres del Govern interí iraquí (instaurat un any després de l'inici de l'ocupació), les seves forces de seguretat i les potències ocupants. A finals de gener es van celebrar les eleccions a l'assemblea nacional iraquiana, amb una participació del 50%, marcades per les accions armades dels grups d'oposició a l'ocupació i per l'àmplia campanya de boicot de diversos sectors socials i polítics, que van conduir a una alta abstenció, sobretot a les zones sunnites. A les precàries condicions tècniques s'hi van afegir destacats condicionants polítics, per la qual cosa s'establirà un Govern que potencii la divisió ètnica i confessional, dividit en quotes de poder amb un fort pes de les formacions polítiques xiïtes. En els resultats oficials, la llista de l'Aliança de la Unitat Iraquiana (AUI), coalició d'onze grups xiïtes promoguda per A. al-Sistani, va obtenir el 48% dels vots, l'Aliança Kurda el 27,5% i la llista encapçalada per l'actual Primer Ministre I. Allawi, el 13,8%. El fet més rellevant va ser l'exclusió d'importants sectors sunnites que han boicotejat el procés electoral per estar subjecte a l'ocupació estrangera. A finals de març, dos mesos després de la celebració de les eleccions, les coalicions polítiques participants en el procés polític encara no havien arribat a cap acord per a la formació del Govern. **Després de les eleccions es van incrementar els atacs de la insurrecció iraquiana**, el més destacat dels quals, a principis de març, va ser l'atemptat suïcida que es va cometre a Hila (Babilònia), al sud de Bagdad, reivindicat pel grup d'Al-Zarqawi, vinculat a la xarxa d'Al-Qaida a l'Iraq, que va causar la mort de 125 persones i més de 170 ferits, en l'operació més devastadora des que es va produir l'ocupació del país. En aquest sentit, el Pentàgon va declarar que la presència militar a l'Iraq de les forces de la Coalició és insuficient per garantir el control i la seguretat en el país davant de l'activitat insurgent, fet que posa de relleu el fracàs **de les forces d'ocupació en la seva promesa de garantir la seguretat, la governabilitat i la restauració de les llibertats a l'Iraq**. El president dels EUA, G. W. Bush, va declarar que no retirarà les tropes de l'Iraq fins que el país no estigui estabilitzat i que les noves forces de seguretat no siguin capaces de garantir la seguretat interna.

1.2. Altres aspectes destacats del trimestre

El manteniment de la pau.

En relació a les missions de manteniment de la pau, el Secretari General de l'ONU va afirmar que l'increment de la demanda de missions de manteniment de la pau a l'Àfrica com a conseqüència de la fi d'alguns conflictes armats planteja nombrosos reptes a l'hora d'expandir la capacitat de la UA en el continent, i va rebutjar els mecanismes de la UA que limiten la participació de membres de l'ONU que no siguin africans. K. Annan va destacar que l'ONU ha d'estar preparada per proporcionar el suport necessari a la UA perquè aconsegueixi el seu objectiu de construcció de pau, ja que la UA pot necessitar en qualsevol moment un mandat i recursos de l'organització. En aquest sentit, el Secretari General Adjunt per a les Operacions de Manteniment de la Pau de l'ONU, J. M. Guéhenno, va alertar que malgrat que la majoria de les missions han arribat als objectius que s'havien marcat, **l'organització ha de tenir més precaució en l'establiment de noves missions** de manteniment de la pau durant la propera dècada, i va sol·licitar que es tinguessin en compte les recomanacions que estableix l'informe Brahimi de 2000 i les recomanacions del Comitè Especial sobre Operacions de Manteniment de la Pau de l'ONU de **no crear més d'una missió per any**, ja que el 2004 se n'han establert tres (Burundi, Haití i Côte d'Ivoire) i a finals del 2003 es va establir la de Libèria. A més, la reestructuració i l'expansió de la MONUC van ser similars a la creació d'una nova missió, i en el cas de la UNAMI (Iraq) i en l'actual cas de Darfur (Sudan) es va proporcionar assistència mitjançant el Departament d'Assumptes Polítics. Per altra banda, al 2005 es preveu la creació d'una missió de manteniment de la pau de l'ONU en el sud de Sudan composta per 10.130 efectius militars, el cost dels quals s'ha avaluat en 1.000 milions de dòlars per al primer any. Tanmateix, la xifra de 30.000 milions de dòlars que ha suposat el manteniment de la

⁹ Vegeu l'apartat de Processos de pau.

pau en la història de l'organització només equival a menys d'una trentena part de les despeses militars mundials de 2004.

Paral·lelament, un altre tema destacat durant el trimestre va ser la sol·licitud del Secretari General de l'ONU als diversos països que aporten militars a les missions de manteniment de la pau de l'ONU que estableixin codis de conducta¹⁰ i càstigs punitius per tal d'evitar els reiterats abusos contra les dones en l'exercici del seu mandat, establert per l'ONU. És remarcable en aquest sentit que en **6 dels 10 principals països contribuents en tropes, els cossos de seguretat de l'Estat són responsables de violacions de drets humans** en els seus propis Estats, segons organismes no governamentals com HRW i Amnistia Internacional.

Taula 1.5. Els 10 principals contribuents en tropes a les missions de la pau de l'ONU*

Pakistan	8.140	Ghana	3.322
Bangladesh	8.024	Jordània	2.950
Índia	3.912	Nigèria	2.890
Nepal	3.451	Uruguai	2.492
Etiòpia	3.432	Sud-àfrica	2.331

*En negreta, els països les FFAA dels quals violen els drets humans

¹⁰ Vegeu l'apartat de Gènere i construcció de pau.

Situacions de tensió i disputes d'alt risc¹

- ❑ **El nombre total de situacions de tensió s'ha elevat a 60** per la inclusió de nous contextos com els de Togo, Sudan (est), Kenya Tanzània, Myanmar i Líban. La situació d'Angola (Lundas) - RD Congo, Ghana, Sao Tomé i Príncipe i Senegal han deixat de ser considerades com a tensió. Els conflictes armats de Libèria, Haití i Sudan (SPLA) passen a ser tensions.
- ❑ **Togo** va ser l'escenari africà que va concentrar major part de l'atenció regional i fins i tot internacional durant el trimestre a causa de l'intent de les FFAA de suspendre la Constitució i d'imposar el nou President del país, després de la mort del mandatari durant 40 anys, G. Eyadema.
- ❑ A **Bolívia**, la radicalització i la generalització de les protestes de diversos col·lectius va provocar l'intent de renúncia del President i l'aprovació per part del Congrés d'un pla global de governabilitat per solucionar la crisi política i social que travessa el país.
- ❑ La crisi política interna i les pressions internacionals contra **Síria** evidencien la precarietat i fractura del sistema confessional de **Líban** en un context regional inestable per l'ocupació de l'Iraq i la imposició de reformes per part dels EUA.

En aquest apartat s'analitzen 60 situacions de tensió. Encara que la gran majoria d'elles té l'origen en anys anteriors, a continuació només es tracten breument aquells països en els quals han tingut lloc fets rellevants durant el primer trimestre de 2005. La intensitat, naturalesa i durada dels contextos analitzats varia enormement, des d'escenaris en els quals es conculquen els drets humans i les llibertats fonamentals, fins a aquells on es produeixen enfrontaments de baixa intensitat. No obstant això, l'element comú a totes aquestes situacions és la possibilitat que les tensions o disputes puguin escalar en intensitat i derivar en conflictes armats.

Noves tensions (5)	Tensions que passen a conflictes armats (1)	Conflictes armats que passen a tensions (2)	Situacions que deixen de ser considerades tensions (3)
Togo Sudan (Est) Kenya Tanzània (Zanzíbar) Myanmar Líban		Libèria Haití Sudan (SPLA)	Angola (Lundas) - RDC Ghana (Dagbon) Sao Tomé i Príncipe Senegal (Casamance)

Àfrica

a) Àfrica Austral

Països	Causas de fons	Evolució
Angola	Violència política, frustració social	Escalada
Angola (Cabinda)	Autonomia vs independència	Estantament
Comoras	Lluita pel poder polític	Escalada
Zimbabwe	Fragilitat democràtica (crisi política i econòmica)	Escalada

¹ Contextos en els quals es produeixen greus situacions de tensió i polarització social o política, amb enfrontaments entre grups polítics, ètnics o religiosos o entre aquests i l'Estat, amb alteracions del funcionament ordinari de les institucions de l'Estat (cops d'Estat, tocs de queda i Estats d'excepció o d'emergència) i amb índexs significatius de destrucció, morts o desplaçaments forçats de població. En aquests contextos existeixen moltes possibilitats que s'arribi a curt termini a una situació de conflicte armat. Aquestes tensions també poden no tenir lloc en l'àmbit geogràfic d'aquest Estat, però es tenen en compte en la mesura que afecten directament els interessos o l'estabilitat de l'Estat o comporten atacs puntuals en el territori d'un altre país. Finalment, s'han inclòs també aquells contextos on existeixen serioses dificultats per portar a terme la implementació dels acords de pau (en cas que existissin).

Dos escenaris de tensió tenen lloc a **Angola** actualment. El primer té a veure amb la situació de creixent polarització que des de fa diversos mesos escenifiquen els **simpatitzants** del partit governamental **MPLA** i del principal partit de l'oposició **UNITA**. En aquest sentit, durant el trimestre ambdós bàndols **van tornar a protagonitzar violents enfrontaments**, en aquest cas a la província de Cuando Cubango, que es van saldar amb una trentena de persones ferides, en la que algunes fonts van catalogar com la contesa més greu ocorreguda en molts mesos. A més, a la província de Bié, membres d'UNITA van acusar una milícia anomenada ODC (Organització per a la Defensa Civil), suposadament propera al MPLA, de torturar i fins i tot portar a terme crucifixions d'alguns dels seus seguidors. Per altra banda, algunes veus de la **societat civil** van subratllar la **importància de desenvolupar un procés electoral transparent** per tal d'assolir el compliment dels terminis previstos de cara als comicis, que en principi se celebraran el 2006, i disminuir el descontentament social existent amb el procés de rehabilitació.

Mentrestant, a l'enclavament petrolífer de **Cabinda** (lloc en el qual des de 1975 s'enfronten el Govern i el grup armat d'oposició FLEC) **desenes de milers de persones es van manifestar a finals de gener per exigir a Luanda una major autonomia per a la regió i l'establiment d'un alto el foc immediat amb el grup armat**, així com l'inici de negociacions entre ambdues parts per a tractar d'assolir un acord de pau abans de finals d'any. En aquest sentit, la protesta també ha sol·licitat a Nacions Unides el nomenament urgent d'un Enviat Especial per a la regió. Per la seva banda, un dels principals capdavaners de la regió, el sacerdot catòlic J. Congo, va celebrar el fet que la manifestació no fos vetada per les autoritats angoleses, però va tornar a denunciar la greu situació de drets humans que sofreix gran part de la població com a conseqüència de l'actuació de les forces de seguretat i de la complicitat de les transnacionals del petroli (especialment de Chevron Texaco) amb aquesta situació.

A **Comoras**, el **Govern va instaurar el toc de queda** a l'illa d'Anjouan després de produir-se enfrontaments entre la policia i membres del sector de l'ensenyament en el país que s'havia declarat en vaga a causa de l'impagament dels salaris en els últims mesos. Aquests fets, que van causar la mort d'almenys dos estudiants, van desencadenar **nombrosos incidents i una escalada de la tensió** a la capital de l'illa d'Anjouan, Mutsamudu. La població estudiantil del país va protegir la iniciativa de vaga dels seus professors davant aquesta situació. **Diversos observadors internacionals han manifestat la seva creixent preocupació per l'aparent intolerància del Govern cap a postures dissidents**. El Govern va continuar mantenint contactes amb representants d'organitzacions internacionals i va realitzar una visita oficial a França, la primera a aquest país per part d'un cap d'Estat de les Comoras des de la independència de les illes el 1975 respecte a la metròpoli francesa, amb la intenció de recaptar suports que li permetin convocar una cimera de donants a finals d'any. La situació econòmica de les illes es veu agreujada per la persistència de la desconfiança entre els líders polítics de l'arxipèlag, tal com va destacar un informe del FMI.

A **Zimbabwe**, el trimestre va estar marcat per la preparació i la celebració de les **eleccions legislatives** que van tenir lloc el passat **31 de març**, en les quals el **partit governamental ZANU-PF va assolir una àmplia victòria** (78 escons) davant el principal partit de l'oposició, el MDC de M. Tsvangirai (41 escons). Encara que tant l'oposició com una part dels observadors internacionals que es trobaven en el país van **titllar els comicis de fraudulents** i n'han reclamat la repetició, l'organisme regional SADC (bastant crític amb el règim de R. Mugabe) va assegurar que van transcórrer de forma pacífica, transparent i creïble, fet que legitima la validesa del plebiscit. No obstant, analistes locals han mostrat la seva preocupació per la capacitat de la qual gaudeix ara el ZANU-PF (entre els escons obtinguts i els 30 que el President R. Mugabe té la potestat d'atorgar) per modificar com vulgui la Constitució del país i **han advertit de l'onada de protestes que es podrien desencadenar a partir d'ara**. En aquest sentit, figures rellevants com l'arquebisbe catòlic de Bulawayo, P. Ncube, van cridar a iniciar una revolta popular no violenta davant la victòria del ZANU-PF. Per altra banda, si bé és cert que la campanya electoral no va estar dominada per la intensa espiral de violència que ha caracteritzat comicis passats, l'oposició local i la comunitat internacional va criticar la falta d'accés de la resta de partits als mitjans de comunicació, així com la constant fustigació contra membres i simpatitzants del MDC.

Zimbabwe: tensió, violència i eleccions

La triple crisi que afecta a l'altrament anomenada Rodhèsia (política i institucional, econòmica i humanitària) des de fa diversos anys, i especialment des de 2002, ha situat el país en una constant situació d'instabilitat que podria desembocar en un greu esclat de la violència. Encara que en aquesta ocasió la campanya electoral ha estat exempta de l'intens clima de tensió que va afectar comicis anteriors, la nova i àmplia victòria del partit de R. Mugabe i la seva possibilitat de reformar la Constitució no fan sinó presagiar la continuïtat d'aquesta situació d'enfrontament i polarització que protagonitzen els partidaris del ZANU-PF i la resta de l'oposició, la qual rep l'alè constant de bona part de la comunitat internacional. No obstant, qualsevol recepta aplicable a Zimbabwe no hauria de passar pel seu aïllament sinó per la potenciació dels esforços diplomàtics que en aquests moments està liderant el President sud-africà, T. Mbeki, així com per l'establiment d'una estratègia conjunta (local, regional i internacional) que intenti reconduir, mitjançant el diàleg i la creació de confiança, la situació en aquest fràgil i perillós escenari africà.

Vegeu l'article d'opinió: "Zimbabwe: tensió, violència i eleccions" a Agència d'Informació Solidària (www.infosolidaria.org), 23 de març de 2005.

b) Àfrica Occidental

Països	Causes de fons	Evolució
Côte d'Ivoire-Burkina Faso²	Tensions diplomàtiques	Estancament
Guinea	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat, impacte de les crisis regionals	Escalada
Guinea-Bissau	Fragilitat democràtica (inestabilitat institucional i política)	Estancament
Guinea Ecuatorial	Fragilitat democràtica (inestabilitat institucional i política)	Estancament
Libèria	Control dels recursos naturals, instrumentalització ètnica i lluita pel poder polític	Nova tensió
Nigèria	Fragilitat democràtica (inestabilitat política)	Estancament
Regió del Riu Mano (Libèria, Côte d'Ivoire, Sierra Leone i Guinea)	Desestabilització generalitzada pels desplaçaments forçats i el flux d'armes i mercenaris	Estancament
Togo	Crisi política i institucional	Nova tensió

La situació de constant inestabilitat a l'**Àfrica Occidental**, i en concret en la regió del **Riu Mà**, va despertar de nou la preocupació del Secretari General de l'ONU, que va alertar que els **nombrosos escenaris de violència i de crisi política i econòmica existents podrien minar els esforços per tractar d'estabilitzar la regió**. En aquest sentit, K. Annan va destacar la necessitat de protegir els Governos de la zona en el seu esforç per acabar amb les activitats il·lícites transfrontereres, la proliferació d'armes lleugeres i el tràfic de drogues. Respecte al pols que mantenen els Governos de **Côte d'Ivoire i Burkina Faso** des de fa anys, cal destacar **l'enfortiment dels controls fronterers** anunciats per Ouagadougú per tractar de prevenir que membres dels grups d'oposició armats ivorians utilitzin el territori burkinabès per entrenar-se o guardar armes.

A **Guinea** la tensió va augmentar després de **l'intent d'assassinat que el President, L. Conté**, va sofrir en les mans d'un grup armat desconegut a mitjans de gener, i que va costar la vida a un dels seus guardaespalles. Com a conseqüència de l'atemptat, desenes de persones van ser arrestades (principalment membres de l'oposició) i posteriorment posades en llibertat, encara que una d'elles va morir mentre es trobava sota custòdia. A més, tres importants Ministres de l'Executiu van ser destituïts dels seus càrrecs, pel que sembla per la incapacitat de

² En els països on apareix un guió significa que no s'han constatat incidents destacables durant el trimestre

les autoritats de trobar els responsables de l'intent de magnicidi. Per altra banda, un informe del NRC alertava de la **creixent tensió** existent entre les **poblacions locals i refugiades a l'est i el sud del país** com a conseqüència de la disputa pels pocs recursos existents en aquestes zones. Segons el document, encara que gran part dels 300.000 refugiats procedents de Libèria i Sierra Leone han aconseguit retornar als seus llocs d'origen, unes 80.000 persones refugiades romanen encara a la zona. En aquest sentit, el NRC assenyalava que els 250.000 guineans que han fugit de la veïna Côte d'Ivoire des que va esclatar el conflicte en aquest país el setembre de 2002 presenten el mateix problema, i han afegit pressió a la situació insostenible que es viu en aquestes zones. En Guinea Bissau, el canvi de data de les eleccions (finalment se celebraran el 19 de juny, un mes després del previst) i l'anunci de dos controvertits exdirigents, K. Yala i J. Bernardo "Nino" Vieira, de concórrer als comicis, a pesar de la prohibició que pesa sobre ells, ha despertat els temors que l'aproximació del plebiscit pugui suposar un increment de la tensió en el país.

A **Libèria**, que ha passat a ser considerada com a situació de tensió, cal assenyalat el **favorable procés de transició** que segons Nacions Unides i altres organismes està tenint lloc en el país. No obstant, les denúncies de corrupció cap a diversos càrrecs del Govern, la contínua falta de fons per poder portar a terme el desmantellament efectiu de l'actual exèrcit i la formació de les noves FFAA o els atacs soferts per un contingent de la UNMIL a les mans d'un grup desconegut indicaven la fràgil situació en què encara es troba aquest escenari. A més, el Govern de transició va establir el **toc de queda a la localitat de Harper**, després dels enfrontaments protagonitzats per les diferents faccions de l'antic grup armat d'oposició LURD, actualment integrat en el Govern.

Pel que fa a **Guinea Equatorial**, els grups opositors van continuar denunciant la **greu situació política i de restricció de llibertats públiques** que sofreix l'antiga colònia espanyola, així com la detenció d'almenys un centenar de persones, en la seva majoria membres de l'exèrcit, pel temor existent en el si del Govern de T. Obiang que pugui produir-se altre intent de cop d'Estat. Mentrestant, a **Nigèria** cal assenyalat l'**inici**, el mes de febrer, de l'anunciada **Conferència Nacional**, que abordarà durant 3 mesos possibles canvis en la Constitució per tractar de plantar cara al complex panorama ètnic i religiós del país. No obstant, els principals grups d'oposició, organismes de drets humans i algunes personalitats rellevants -entre les quals es trobava el Premi Nobel, W. Soyinka- van decidir boicotejar la iniciativa, ja que consideren que la representativitat en la Conferència no és l'adequada, per la qual cosa han proposat la celebració d'una conferència paral·lela a finals d'aquest any amb delegats escollits.

Togo va ser l'escenari africà que va concentrar major part de l'atenció regional i fins i tot internacional durant el trimestre. Després de la defunció a principis de febrer de G. Eyadema, president del país durant els últims 40 anys, l'**exèrcit va anunciar la suspensió de la Constitució i el nomenament de F. Gnassingbé**, fill del mandatari i fins llavors Ministre del seu Govern, **com a nou màxim dirigent del país**. A partir d'aquest moment, l'**onada de condemnes nacionals (per part dels grups opositors), regionals (liderats per l'ECOWAS i la UA) i internacionals**, que es van traduir en l'amenaça de sancions i en l'expulsió de Togo de diverses organitzacions, **van forçar l'efímer dirigent a convocar eleccions per al pròxim 24 d'abril** i, posteriorment, a abandonar el càrrec, del que va ser rellevat de forma provisional pel vicepresident del Parlament, A. Bonfoh. L'oposició, que concórrerà als comicis amb un candidat únic (I. Bob Akitani) per plantar cara al fill de G. Eyadema i que ha sol·licitat de retardar la data electoral, ha estat també la protagonista de nombroses protestes des de la decisió de l'exèrcit, les quals es van saldar finalment amb diverses víctimes mortals i desenes de ferits.

c) Corn d'Àfrica

Països	Causes de fons	Evolució
Eritrea i Etiòpia	Disputes territorials	Estancament
Etiòpia (Gambella)	Colonització demogràfica i control dels recursos naturals i territorials	Reducció de la tensió
Somàlia (Somalilàndia i Puntlàndia)	Disputes territorials	---
Sudan (SPLA)	Autonomia vs independència,	Nova tensió

	instrumentalització religiosa, control dels recursos	
Sudan (Est)	Marginalització de la regió	Nova tensió

Durant el trimestre es va produir una escalada de la tensió entre **Eritrea i Etiòpia**, causada per la concentració d'efectius militars d'ambdós països prop de la frontera comuna. A principis d'any, a més, es va celebrar una manifestació multitudinària a Etiòpia contra els plans del Govern etiòp d'acceptar la demarcació fronterera i iniciar un diàleg amb Eritrea. El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar l'extensió del mandat de la missió de manteniment de la pau desplegada a la frontera entre ambdós països (UNMEE) fins a setembre de 2005 i va fer una crida a Etiòpia perquè iniciés sense precondicions la implementació de la demarcació fronterera i portés a terme totes les mesures necessàries perquè la Comissió Fronterera pogués finalitzar aquesta demarcació. A més, el Consell va demanar a Eritrea que acceptés els bons oficis del Secretari General de l'ONU i cooperés amb el seu Enviat Especial, L. Axworthy. El Consell també va sol·licitar als Estats membre que continuessin proporcionant ajuda humanitària a ambdós països, davant la creixent deterioració de la situació humanitària. Durant el trimestre no es van constatar esdeveniments en relació amb la situació de la regió etiòp de Gambella, on a finals de 2003 i principis de 2004 es va produir una escalada de la violència que va culminar amb la mort de centenars de persones.

Dos nous escenaris de tensió han sorgit a **Sudan** durant l'últim trimestre. En el **sud del país**, després dels **acords de pau signats el passat 9 de gener** entre el Govern i el grup armat d'oposició **SPLA**, la situació continua sent de relativa estabilitat, sobretot després de les advertències de les organitzacions humanitàries, que subratllen la importància que arribin fons de forma immediata per plantar cara als múltiples reptes que enfronta la regió a partir d'ara. Per altra banda, a l'**est** del país la **inseguretat** ja existent per la presència de grups armats enfrontats a Khartum **ha augmentat després de la signatura dels acords en el sud**. El major exponent d'aquesta situació va tenir lloc a finals de gener, quan **forces de seguretat sudaneses i membres de la comunitat Beja es van enfrontar en la ciutat de Port Sudan, provocant uns 25 morts i més de 100 ferits**. En aquest sentit, Nacions Unides va acusar la policia sudanesa de ser la responsable de la matança en disparar de forma indiscriminada mentre centenars de persones es manifestaven de forma pacífica en protesta per la marginalització de què és víctima la regió per part del Govern central. A més, organitzacions humanitàries van alertar de l'existència de moviments de les milícies armades a la localitat d'Akobo, també a l'est del país, i de l'increment de la tensió en aquesta zona. Per la seva banda, Khartum va acusar el Govern d'Eritrea d'estar desplegant tropes al llarg de la frontera, fet que Asmara va desmentir, però que s'ha d'emmarcar en la tibant relació que ambdós Governos mantenen des de fa anys.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Causes de fons	Evolució
Txad	Lluita pel poder polític, fragilitat democràtica, desestabilització pels desplaçaments forçats a causa del conflicte a Darfur	Estancament
Congo	Control polític de diferents grups ètnics i fragilitat democràtica	Estancament
R. Centreafricana	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Escalada
RD Congo – Rwanda – Burundi	Control polític d'una minoria i recerca de seguretat fronterera	Estancament
Uganda-Kenya (Karamoja-Turkana)	Governabilitat, marginalització regional, enfrontaments comunitaris pel control dels recursos naturals	Estancament
Kenya	Disputes pel control dels recursos naturals	Nova tensió
Tanzània (Zanzíbar)	Disputes pel control dels recursos naturals	Nova tensió
Uganda - Rwanda	Control dels recursos naturals i recerca de seguretat fronterera	---

La situació durant el trimestre al **Txad** es va caracteritzar per un estancament de la tensió. No es van registrar esdeveniments destacables en els camps de persones refugiades sudaneses procedents de la veïna regió de Darfur. En el plànol intern, **el Primer Ministre, M. Faki, va dimitir davant d'una sèrie de vagues dels funcionaris de l'administració**, cosa que ha estat interpretada per part de sectors diplomàtics i parlamentaris del país com a signe d'increment de les tensions amb el President, I. Déby. M. Faki va ser substituït per l'antic Ministre d'Agricultura, procedent de la mateixa comunitat que I. Déby, la Zaqawa, per la qual cosa es va estar especulant sobre el fet que la dimissió del Primer Ministre no fos una forma de mantenir el cercle proper d'I. Déby en el poder, davant la pròxima celebració del referèndum per aprovar la reforma constitucional que permetrà que I. Déby es presenti a les eleccions presidencials de 2006. **L'oposició política del Txad va aconseguir celebrar a finals de març una reunió a París per unificar una postura comuna d'oposició al règim d'I. Déby, a pesar de les dificultats que van posar el Govern del Txad i el francès a l'hora de facilitar la participació i el desenvolupament de la reunió. La reunió va concloure amb la sol·licitud cap a la població del país perquè boicotegi el referèndum constitucional que se celebrarà el pròxim 6 de juny.**

En el centre d'Àfrica, durant el trimestre va **persistir la situació d'inseguretat** en determinades zones del **Congo**, i especialment en la regió de Pool. Un exemple en són els enfrontaments que es van produir al sud-est de Brazzaville entre les FFAA i un grup de les milícies Ninja encara actiu. A més, **OCHA va destacar que la regió de Pool ha continuat sofrint una greu crisi humanitària que ha passat desapercebuda davant la comunitat internacional.**

A la **R. Centreafricana**, durant el trimestre es va constatar un **increment de la tensió provocat per la celebració a finals de febrer de les eleccions presidencials que posaran punt i final al període de transició** en el país, i en les quals va vèncer l'autoproclamat President en funcions, F. Bozizé. Aquest s'enfrontarà en la segona volta de les eleccions a l'ex Primer Ministre, M. Ziguélé, però es preveu una victòria del primer. La participació va arribar al 68,27%, i la segona volta de les eleccions tindrà lloc a mitjans d'abril. La signatura de l'acord de Libreville a finals de gener semblava que aplanaria el camí de la celebració de les eleccions. No obstant això, es van produir diverses denúncies de pressions i intimidacions per part de l'oposició. **Segons Nacions Unides, en els últims 6 mesos s'han produït nombroses violacions dels drets humans, execucions extrajudicials, amenaces i extorsió contra la població civil.**

En relació amb la tensió existent entre **RD Congo i Rwanda**, **el grup armat d'oposició rwandès FDRL va anunciar l'abandó de la lluita armada contra Rwanda i la condemna al genocidi de 1994 de gairebé un milió de persones comesa a Rwanda pels seus membres**, fet que pot suposar la fi del conflicte armat i de les tensions que s'han produït des de 1994 entre RD Congo i Rwanda. Aquest grup es trobava refugiat a l'est de RD Congo des de 1994, des d'on llançava atacs periòdics contra Rwanda, fet que ha propiciat diversos conflictes i invasions per part de les FFAA rwandeses en territori congolès. S'ha de destacar que al febrer es va engegar el mecanisme de verificació conjunta de la frontera comuna acordat entre ambdós països, mesura que s'espera que redueixi la desconfiança mútua i posi fi a les violacions territorials i a la voluntat d'avançar en la pacificació de la zona.

Pel que fa al contenciós de les comunitats dedicades a la pastura situades prop de la frontera comuna entre **Kenya i Uganda**, i que ha degenerat en enfrontaments pel control dels escassos recursos a la zona fronterera, els **Governos de Kenya i d'Uganda van accedir a desarmar les regions on es troben les comunitats**, on es calcula que existeixen unes 150.000 armes lleugeres. No obstant això, a **Kenya** es va produir una **escalada de la tensió i de la violència en diversos contextos relacionats amb la competència pels escassos recursos entre comunitats ramaderes i agricultores**. Són destacables, en aquest sentit, els diversos enfrontaments entre clans somalis que s'han produït durant el trimestre en el districte de Mandera, a la Província Nord-oriental, que van causar al voltant de 40 víctimes mortals, mentre que UNICEF va declarar que unes 20.000 persones s'havien desplaçat en els últims mesos a causa d'aquesta espiral de violència. Per altra banda, a la Vall del Rift, en el centre del país es van produir enfrontaments entre una comunitat Masai i partidaris d'un líder local de la comunitat Kikuyu (la comunitat més important del país), que van causar 17 morts.

A l'illa semiautònoma de **Zanzíbar**, a **Tanzània**, durant el trimestre **es van incrementar la tensió i la violència polítiques entre el partit governant del país, el CCM, i el principal partit de l'oposició nacionalista de Zanzíbar, el CUF**, en el marc de la preparació de les eleccions que se celebraran a l'octubre d'aquest any. Les tensions polítiques entre ambdós partits solen aflorar a mesura que s'aproximen les cites electorals. El CUF va alertar de la greu escalada de la violència que podria tenir lloc a Zanzíbar si el partit governamental CCM comet irregularitats durant les eleccions. A finals de febrer i principis de març es van produir desenes de ferits en enfrontaments entre simpatitzants d'ambdós partits, així com diversos actes de violència i intimidació. Els partits s'han acusat mútuament de ser responsables de l'escalada de la violència. En les últimes eleccions, celebrades l'any 2000, es van produir nombrosos incidents, irregularitats i actes de violència. La disputa té una dimensió religiosa important, ja que el governant CCM, majoritari a la zona continental del país, té una base cristiana, mentre que el CUF, amb base a Zanzíbar, és predominantment musulmà.

e) Magrib i Nord d'Àfrica

Països	Causes de fons	Evolució
Mauritània	Fragilitat democràtica (inestabilitat institucional i política)	Estancament

En l'única situació de tensió que té lloc a la regió, un tribunal de Mauritània va finalitzar el judici massiu contra els 181 opositors polítics acusats d'implicació en tres suposats intents de cop d'Estat entre 2003 i 2004. Tres dels màxims líders de l'oposició, entre ells l'expresident M. K. Ould Haidallah, van ser absolts dels càrrecs a pesar d'haver reconegut en el judici que esperaven acabar amb l'actual règim dictatorial. 17 persones van ser sentenciades a penes de mort, 49 a més de 18 mesos de presó i la resta a entre 1 i 15 anys de presó. Per altra banda, el Govern va concedir als seus Ministres un increment salarial d'un 600% en un intent de restringir l'alt nivell de corrupció dels alts càrrecs.

Amèrica

a) Amèrica del Nord, Amèrica Central i Carib

Països	Causes de fons	Evolució
Brasil (Rio de Janeiro)	Exclusió, desigualtats econòmiques, control comprat narcotràfic	Escalada
Guatemala	Exclusió política i històrica, injustícia social, incompliment dels acords de pau, impunitat i crim organitzat	Escalada
Haití	Desestructuració política i econòmica i polarització social	Nova tensió
Mèxic (Chiapas)	Exclusió i desigualtats econòmiques	Estancament

La situació de violència armada a **Rio de Janeiro** (Brasil) ha sofert un gir important a finals del mes de març amb el ressorgiment del fenomen dels denominats "esquadrans de la mort". Suposats membres de la Policia Civil sense uniforme van executar 30 persones -a les poblacions de Queimados i Nova Iguaçu, a la Baixada Fluminense- com a represàlia per la detenció de 8 membres d'aquest cos acusats d'haver matat 8 persones en aquestes *favelas*. Els denominats "esquadrans de la mort", que havien tingut molt protagonisme en la violència armada a Rio de Janeiro durant els anys 90, es donaven per extingits després de diverses operacions de neteja dels cossos policials.

A **Guatemala**, **milers de persones** es van manifestar en diverses ocasions per **protestar contra l'eventual aprovació del Tractat de Lliure Comerç (TLC) amb els EUA** per part del Congrés i per exigir la convocatòria d'un referèndum sobre aquesta qüestió. Els manifestants consideren que l'aprovació incrementarà encara més els ja de per si alts índexs de pobresa del país i han anunciat la intenció de prosseguir les mobilitzacions (fins i tot un atur nacional) si el

Govern no atén les seves demandes, sobretot després que els enfrontaments amb els cossos de seguretat de l'Estat provoquessin diversos morts i ferits. Per altra banda, milers d'**exparamilitars (exPAC) van tornar a manifestar-se i a protagonitzar diversos actes de força i d'intimidació** per exigir al Govern el pagament de les indemnitzacions promeses per l'anterior President A. Portillo pels serveis prestats a l'Estat durant el conflicte armat intern (1960-96). Fins al moment, a pesar de la voluntat de l'Executiu d'O. Berger de materialitzar aquest pagament, el Tribunal de Constitucionalitat ho ha impedit per considerar il·legals aquestes compensacions econòmiques. Finalment, cal destacar que una persona va morir i unes altres 20 van resultar ferides després dels **enfrontaments entre les forces de seguretat de l'Estat i grups de camperols** que obstaculitzaven una de les principals carreteres del país per **impedir l'explotació d'una mina d'or** en el departament de San Marcos.

A **Haití**, a pesar del desplegament **gairebé complet dels efectius de la MINUSTAH** i de l'inici del programa de DDR, la situació de seguretat va continuar sent enormement precària en tot el país, especialment en la capital, on des de l'octubre de 2004 és possible que hagin mort més de 270 persones a causa de la violència. Els **exmilitars i les exforces rebels segueixen controlant de facto diverses zones septentrionals de país**, i amb freqüència organitzen **actes de força** i d'intimidació per forçar el Govern provisional a acceptar les seves demandes (principalment el restabliment de les FFAA i el pagament de salaris endarrerits). Igualment, les denominades "**chimères**" han protagonitzat diversos **brots de violència** en alguns dels suburbis més empobrits de **Puerto Príncipe**, especialment durant la celebració del primer aniversari de la controvertida fugida del país de l'expresident J. B. Aristide. Per altra banda, cal destacar la fugida de més de 480 reclusos del Penitenciar Nacional de Puerto Príncipe després de l'atac d'un grup de persones armades, que va evidenciar la fragilitat i la corrupció d'algunes de les institucions del país i que va incrementar les cada vegada més freqüents demandes de dimissió contra el Govern provisional. Finalment, cal destacar que les condicions d'empresonament d'alguns dels més destacats dirigents de Fanmi Lavalas segueixen provocant manifestacions favorables i contràries per part de la ciutadania i les protestes formals per part d'alguns Governos i organismes internacionals.

A **Mèxic** (Chiapas) no es van registrar incidents significatius durant el trimestre, encara que **la COCOPA va denunciar la vulneració quotidiana dels drets humans** i de les tradicions indígenes, la **presència massiva de l'Exèrcit** a la regió (més de 90 campaments militars), la **persistència de l'Estat del setge** i la **poca predisposició per al diàleg del Govern de V. Fox i de l'EZLN**. Les primeres qüestions han estat reiterades de nou per algunes organitzacions de la societat civil. La COCOPA, que al seu torn ha rebut algunes crítiques per inoperància i deficiència de resultats, també ha advertit que les mobilitzacions anunciades per l'EZLN contra el desaforament de l'alcalde de Mèxic DF i candidat presidencial del PRD, M. López Obrador, podrien generar un increment de la tensió a Chiapas. A més, cal destacar que algunes de les comunitats zapatistas situades des de fa temps en la biosfera dels Montes Azules van començar a traslladar-se a altres zones. Aquestes comunitats denuncien la intenció del Govern de desallotjar-les per permetre l'explotació dels recursos naturals per part de transnacionals i havien anunciat la seva intenció de romandre en aquesta reserva fins que el Govern no complís els Acords de San Andrés.

b) Amèrica del Sud

Països	Causes de fons	Evolució
Bolívia	Problemes de governabilitat	Escalada
Ecuador	Problemes de governabilitat	Escalada
Perú	Problemes de governabilitat	Estancament
Rio de Janeiro (Brasil)	Exclusió, desigualtats econòmiques, control del mercat del narcotràfic	Estancament
Venezuela	Problemes de governabilitat	Reducció

A **Bolívia**, el Congrés va rebutjar la dimissió presentada pel president, C. Mesa, i alhora va aprovar un **pla global de governabilitat** (basat principalment en la subscripció d'un gran acord social, en l'establiment d'una Assemblea Constituent, en l'aprovació de mesures contra els bloquejos de carreteres i altres tipus de protestes i en la reconfiguració político-administrativa

de l'Estat) per tractar de **solucionar la crisi política i social** que travessa el país i per **posar fi a les protestes, cada vegada més generalitzades i radicalitzades, per part de distints col·lectius**. Tot i això, el principal partit opositor, MAS, no va donar suport a l'esmentat pla de governabilitat i, en aliança amb algunes de les organitzacions populars amb més capacitat de mobilització, va anunciar la seva intenció de prosseguir les manifestacions fins que s'acceptin algunes de les seves demandes, centrades principalment en el grau de nacionalització dels hidrocarburs del país. Finalment, respecte del **conflicte territorial amb Xile**, la subscripció d'un **memoràndum d'enteniment** per abordar sense limitacions ni exclusions la demanda boliviana d'un accés lliure, útil i sobirà a l'oceà Pacífic podria **desbloquejar el restabliment de les relacions diplomàtiques** entre ambdós països, interrompudes des de fa diversos lustres.

L'escalada de la tensió a Bolívia

Recentment, el President Carlos Mesa denunciava mentre presentava la seva renúncia al Congrés que en 17 mesos de Govern havia hagut de plantar cara a 820 conflictes i a 12.000 demandes distintes. Aquestes xifres il·lustren en bona mesura el grau d'atomització de les reivindicacions d'un país que viu immers en una greu crisi de governabilitat i en un creixent clima de polarització social i de manifestacions gairebé quotidianes. Les nombroses protestes, liderades principalment pel MAS, el moviment *cocalero* i algunes de les organitzacions camperoles, populars i indígenes amb major capacitat de mobilització, s'estructuren bàsicament entorn de la política antinarcòtica del Govern, dels programes de tall neoliberal implementats per l'Estat bolivià en els últims lustres, de la marginació que sofreixen algunes regions del país i de la voluntat d'autonomia expressada per unes altres, del contenciosós territorial amb Xile, del reconeixement de les identitats indígenes i, sobretot, de la política energètica del Govern i del grau de nacionalització dels hidrocarburs del país.

Aquesta situació es va veure aguditzada per **la declaració d'un govern autònom de transició en el departament de Santa Cruz, el més gran i ric del país**, ja que concentra la major part de les reserves de gas i de petroli del país i representa un terç del PIB i el 54% de les exportacions nacionals. Aquestes mobilitzacions multitudinàries a Santa Cruz (més de 300.000 en la declaració de l'autonomia del departament), que es van intensificar després que l'Executiu de C. Mesa decretés un augment dels preus dels carburants, van albergar alguns enfrontaments però no brots de violència significatius, i al seu torn van generar manifestacions per part de moviments indígenes i *cocaleros* per exigir una major autonomia, no només de determinades regions, sinó també de les anomenades nacions indígenes.

A l'Equador es van produir **mobilitzacions massives contra la recomposició de diversos organismes judicials dictada unilateralment per la majoria oficialista del Congrés** i considerada il·legal i inconstitucional per l'oposició política, per bona part de les organitzacions de la societat civil i per alguns organismes internacionals. Així, la vaga indefinida de 4.500 treballadors del poder judicial (que no reconeixen l'autoritat de les recentment reorganitzades institucions) va aguditzar la crisi de governabilitat que travessa l'Executiu de L. Gutiérrez, la gestió del qual és desaprovada per una immensa majoria de la població i la dimissió de la qual sol·licita insistentment l'oposició política. Per altra banda, diverses organitzacions de drets humans van responsabilitzar el Govern de l'**espiral de violència i fustigació contra diversos sectors opositors** (sobretot de partits polítics, organitzacions populars, mitjans de comunicació i ONG) dels últims mesos. Finalment, cal destacar la **vaga** que van iniciar indefinidament **25.000 metges** del sistema hospitalari per exigir millores laborals.

A Perú, l'**operació contra 150 militars sublevats** a la localitat d'Andahuaylas (sud-est) va provocar 5 morts, 17 ferits i la imposició del toc de queda a la regió. Els militars amotinats (pertanyents al grup indigenista i nacionalista Movimiento Etnocacerista) van instigar un aixecament popular, van exigir la renúncia del President, A. Toledo, i van generar considerables mobilitzacions ciutadanes de suport en algunes ciutats del sud com Arequipa i Tacna. Per altra banda, **persisteixen les protestes camperoles** en les principals conques **cocaleras del país contra la política antinarcòtica** del Govern i, especialment, contra les

fumigacions aèries de cultius il·lícits, ja que, segons algunes organitzacions, estan provocant seriosos problemes mediambientals i de salut. A més, la **vaga** d'uns 14.000 metges, que exigeixen millores salarials i la reforma integral del sector sanitari, ha provocat la **paralització de més de 140 hospitals i d'uns 7.000 centres de salut**. Davant d'aquesta situació, aguditzada per l'aparició de suposats nous casos de corrupció en l'entorn del President, **tant els partits de l'oposició com nombroses organitzacions de la societat civil segueixen sol·licitant la renúncia de l'actual Executiu**, que gaudeix d'uns índexs d'acceptació popular mínims i que en els últims mesos s'ha enfrontat a nombroses remodelacions de gabinet i a algunes mocions de censura.

A **Veneçuela**, el clima de tensió es va reduir ostensiblement respecte dels trimestres anteriors. No obstant això, l'aprovació d'una **nova legislació agrària** que preveu el **lliurament de terres productives sense conrear a determinats sectors empobrits de la pagesia** va provocar l'oposició frontal de determinats **partits polítics**, de diverses **organitzacions patronals** i d'alguns **països que van amenaçar de retirar part de les seves inversions** si el Govern persisteix en la seva obstinació d'aprofundir en la cridada revolució bolivariana. Per altra banda, cal assenyalar la **crisi diplomàtica amb Colòmbia que va desencadenar la detenció a Caracas d'un destacat líder de l'escamot de les FARC**. Després d'acusar a Bogotà de violar la seva sobirania i d'haver subornat diversos funcionaris veneçolans, el President, **H. Chávez**, va retirar el seu ambaixador i va **suspender diversos projectes de cooperació comercial bilaterals**, cosa que va provocar seriosos problemes d'escassetat energètica en algunes regions frontereres. Finalment, les relacions entre ambdós països es van normalitzar després d'una trobada entre els respectius presidents. Igualment, les suposades intencions per part del Govern nord-americà d'endurir la seva política exterior cap a **Veneçuela** van provocar un **increment de la tensió verbal** entre ambdós països, i l'Executiu d'H. Chávez va amenaçar de suspendre els 3,1 milions de barrils diaris de petroli que ven als **EUA**.

Àsia

a) Àsia Meridional

Països	Causes de fons	Evolució
Índia-Pakistan	Disputes territorials	Reducció
Índia (Gujarat)	Enfrontaments religiosos	Estancament
Índia (Manipur)	Fragilitat democràtica, lluita antiterrorista	Estancament
Índia (Tripura)	Autonomia vs independència	Estancament
Pakistan	Enfrontaments religiosos, lluita antiterrorista	Escalada
Sri Lanka	Autonomia vs independència, diferències religioses	Escalada

Pel que fa a la situació entre **Índia i Pakistan**, al llarg del trimestre ha prosseguit la tendència de l'últim any de celebració de trobades entre ambdós països i d'implementació de mesures de confiança.

A l'Índia s'han mantingut diversos escenaris de tensió en diversos estats. A l'**estat de Gujarat**, el Comitè de Justícia Banerjee (establert per determinar les causes de l'incendi del tren en el qual van morir 59 persones i després del qual es van originar els disturbis de l'any 2002) va assenyalar que es va tractar d'un accident i que **aquest incendi no va ser provocat**. La majoria dels passatgers del tren eren hindús i es va acusar la comunitat musulmana d'haver provocat l'incendi. En l'informe elaborat pel comitè es critica l'actuació de les autoritats ferroviàries després de l'incendi. Més de 100 persones musulmanes han estat detingudes per vinculació amb l'incident, però fins ara ningú no ha estat acusat, i unes 75 persones romanen detingudes sense que s'hagi celebrat judici.

A l'**estat de Manipur**, en finalitzar el trimestre, el Primer Ministre d'aquest estat, I. Singh, va assenyalar que el Govern havia rebut diverses ofertes de negociacions de pau per part de

diversos grups armats d'oposició, encara que no va oferir detalls sobre la identitat d'aquests grups. El Primer Ministre també va fer una crida als grups armats perquè posessin fi a l'extorsió que impedeix la lliure circulació de béns a l'estat. Per altra banda, les FFAA van assenyalar que durant l'any 2004 van morir més de 125 membres dels diversos grups armats d'oposició com a conseqüència de les operacions contrainsurgents portades a terme. Quant a la situació de l'estat de **Tripura**, el fet més destacable va tenir lloc a l'inici del trimestre, quan el líder de la facció del grup armat d'oposició NLFT (NB), NB Jamatia, es va escindir i va crear un nou grup armat, IFMOT, abandonant el procés de pau iniciat amb el Govern indi i fent una crida a altres grups armats que operen en el nord-est, com ULFA, NDFB, KLO o PREPAK entre d'altres, que no mantinguin converses de pau amb el Govern.

A Pakistan es van incrementar els actes de violència al llarg del trimestre, fonamentalment a la província de Balutxistan, en la qual el grup armat d'oposició BLA va portar a terme diversos atacs armats, el més important contra el jaciment de gas de Sui, un dels principals del país, i dels beneficis del qual el grup armat reclama que es faci partícep a la població local. Els atacs van tenir com a conseqüència un reforç de les mesures de seguretat, així com del desplegament militar a la província. Per altra banda, es van produir nous fets de violència entre les comunitats sunnita i xiïta a les ciutats de Quetta i Karachi que van deixar com a resultat diversos morts.

La situació de **Sri Lanka** també ha sofert una deterioració al llarg del trimestre i s'han **repetit els fets de violència** atribuïts tant al grup armat d'oposició, com a la seva facció dissident liderada pel coronel Karuna, com a grups paramilitars vinculats a les FFAA. Segons va assenyalar la missió de supervisió de la treva, aquests fets no fan sinó posar en perill l'afegit acord d'alto el foc. El LTTE, per la seva banda, va sol·licitar al Govern que procedís al desarmament dels grups paramilitars.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Països	Causes de fons	Evolució
Filipines	Fragilitat democràtica	Escalada
Indonèsia (Molucas)	Instrumentalització religiosa, colonització demogràfica, autonomia vs independència	---
Indonèsia (Papua Occidental)	Autonomia vs independència, enfrontaments religiosos, colonització demogràfica i control pels recursos naturals	Estancament
Indonèsia (Sulawesi)	Instrumentalització religiosa, colonització demogràfica	Estancament
Myanmar	Fragilitat democràtica, enfrontaments ètnics	Nova tensió

A **Filipines**, els **enfrontaments** entre les FFAA i una **escisió de l'antic grup armat d'oposició MNLF van provocar uns 125 morts i desenes de milers de persones desplaçades** a l'arxipèlag de **Sulu** (sud). L'Estat filipí i el MNLF van signar un acord de pau el 1996, però una facció del grup fidel a N. Misuari (excapdavanter i exgovernador de la Regió Autònoma del Mindanao Musulmà) va iniciar una insurrecció en el sud del país per exigir beneficis carceraris per a N. Misuari i per denunciar suposats abusos per part de les FFAA contra població musulmana. Després d'aquests enfrontaments, el **Govern**, que afirma que la facció del MNLF compta amb la col·laboració del grup armat d'oposició Abu Sayyaf, va desplegar milers d'efectius addicionals a la regió meridional del país i va anunciar la seva **intenció d'implementar plenament l'acord de pau de 1996**.

A **Indonèsia**, **milers de persones** es van manifestar en almenys 10 ciutats del país per **protestar contra l'augment del preu dels carburants** decretat pel govern, una **qüestió especialment sensible** en aquest país i que en els últims anys ja ha provocat manifestacions de gran envergadura. Les mobilitzacions, liderades en bona mesura per organitzacions d'estudiants i transportistes, van transcórrer sense incidents significatius i entre enormes mesures de seguretat. Per altra banda, les relacions entre **Indonèsia i Malàisia** es van veure seriosament deteriorades per una **zona en disputa** en el **Mar de Sulawesi**, l'**exploració i**

explotació d'hidrocarburs del qual ambdós països havien compromès simultàniament a diferents transnacionals (Shell, ENI i Unocal). Djakarta va enviar diversos **vaixells militars** a la regió disputada, mentre que Kuala Lumpur va iniciar una operació a gran escala contra la nombrosa immigració indocumentada del país, majoritàriament d'origen indonesi.

A **Molucas** no es van registrar incidents significatius durant el trimestre, mentre que a **Sulawesi** hi va haver diverses **protestes per la degradació mediambiental i els problemes mèdics** que estan provocant les activitats de la transnacional nord-americana minera Newmont Mining Corporation, la major empresa mundial d'or. El Govern ha anunciat que demandarà uns 100 milions de dòlars a l'empresa, que el passat mes d'agost va posar fi a les seves activitats extractives després d'haver extingit les reserves minerals. Per altra banda, a Papua Occidental/Irian Jaya un destacat líder religiós va denunciar que les FFAA estan utilitzant fons destinats a l'ajuda humanitària per promoure la creació de milícies i prosseguir les operacions militars contra el grup armat d'oposició OPM i altres organitzacions secessionistes.

A **Myanmar**, es va iniciar el procés de Convenció Nacional, pel qual es redactarà una nova Constitució per al país. No obstant, la comunitat internacional ha restat legitimat a aquest procés, ja que no hi participarà l'oposició política, que el boicoteja mentre els seus líders, principalment la Nobel de la Pau, A. S. Suu Kyi, de la LND, i diversos integrants del SNLD i del PSC no siguin posats en llibertat. A més, el Comitè Interparlamentari sobre Myanmar d'ASEAN, format per representants de Malàsia, Indonèsia, Tailàndia, Singapur, Filipines i Cambotja, va assenyalar que pressionarà els respectius Governos perquè impedeixin que aquest país ostenti la presidència de l'organisme l'any 2006 i perquè pressionin a Rangun perquè posi en llibertat A. S. Suu Kyi. Així mateix, 140 parlamentaris d'ASEAN van signar una petició demanant l'expulsió de Myanmar de l'organització regional. Per altra banda, el líder del grup armat d'oposició KNLA, el general M. Saepoe, va advertir que si la Junta Militar no es pren seriosament la possibilitat de converses de pau, el conflicte armat per assolir un estat Karen independent durarà molt de temps, un any després de l'acord informal d'alto el foc a què van arribar Govern i grup armat.

Una nova Mandela en el continent asiàtic?

L'any 1990, el principal partit opositor al règim dictatorial de Myanmar, la Lliga Nacional Democràtica (LND), liderat per A. S. Suu Kyi (filla del líder de la independència Aung San), va obtenir una aclaparant victòria en les eleccions legislatives multipartidistes celebrades, amb més del 50% dels vots que li donaven 392 dels 485 escons disputats. No obstant això, el règim va fer marxa enrere en la seva decisió d'iniciar una obertura democràtica del país, restant vàlides a aquestes eleccions, i va assenyalar que no es tractava de comicis legislatius sinó de l'elecció de les persones que haurien d'elaborar un nou esborrany de Constitució. A. S. Suu Kyi, que romanía arrestada des de 1989, ha encapçalat des de llavors la lluita pacífica per a la democràcia del país, cosa que li va valer el Premi Nobel de la Pau el 1991, així com múltiples detencions al llarg de l'última dècada, l'última el maig de 2003, data des de la qual es troba sota arrest domiciliari. La seva posada en llibertat el maig de 2002 havia estat interpretada com un intent d'iniciar un procés de reconciliació nacional i d'obertura democràtica. A aquesta mesura n'hi van seguir d'altres, com la celebració tant el 2004 com el 2005 de la Convenció Nacional, que redactarà l'esborrany de Constitució. No obstant, la seva detenció el 2003, així com les persistents violacions de drets humans i les purgues internes dels personatges més oberts del règim, han posat de manifest que no es tractava sinó de pures operacions de maquillatge. El seu alliberament (així com el d'altres opositors polítics que també estan detinguts) s'ha convertit en condició *sine qua non* perquè tant l'oposició política interna com la comunitat internacional considerin com a democràtic qualsevol avanç polític en el país.

Europa i Àsia Central

a) Àsia Central i Cauques

Països	Causes de fons	Evolució
Armènia	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Estancament
Azerbaidjan	Desigualtats en la distribució de recursos, fragilitat democràtica	Escalada
Geòrgia	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat, independència de les regions d'Abkhàzia i Ossètia del Sud	Escalada
Kirguistan	Independència de la Vall de Ferghana, fragilitat democràtica	Escalada
Turkmenistan	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Escalada
Uzbekistan	Independència de la Vall de Ferghana, problemes de governabilitat	Estancament

En el **Cauques Sud**, els diferents governs estan llançant propostes per millorar les relacions amb l'oposició i solucionar els conflictes no resolts, mesures que per a la contrapart no resolen els greus problemes de falta de democratització i imperi de la llei. A Armènia, el bloc opositor Artarutiun va decidir continuar amb el boicot d'11 mesos de les sessions parlamentàries ja que consideren que el Govern no ha atès cap de les seves demandes de democratització del país, a pesar que a finals de 2004 es va arribar a un acord d'enteniment entre les parts. Mentre que a Azerbaidjan, l'OSCE i el Consell d'Europa van reiterar la seva preocupació per la falta de garanties dels comicis municipals de gener (la Comissió Electoral Central va anul·lar els resultats de 136 localitats a causa de incompliments del registre electoral), van lamentar l'augment de la fustigació dels mitjans de comunicació i van condemnar els judicis contra els manifestants de l'oposició que van denunciar el frau electoral de les eleccions presidencials d'octubre de 2003 (una d'aquestes persones ha mort sota custòdia). El Govern àzeri està estudiant la possibilitat de posar en llibertat set capdavaners opositors i altres persones per intentar buscar una solució política a la crisi oberta. Per la seva banda, el PMA va alertar de l'augment de la inseguretat alimentària en el país, que afecta especialment les àrees rurals i les persones desplaçades internes.

La mort del Primer Ministre de **Geòrgia**, Z. Jvània, va provocar la primera crisi de Govern en el país. Mentre el President, M. Saakaixvili, va presentar davant del Parlament el Ministre de Finances Z. Noghaideli com a candidat a Primer Ministre, nombrosos parlamentaris han sol·licitat de forma reiterada una investigació independent per esclarir la mort de Z. Jvània (oficialment causada per una fugida de gas a l'habitatge d'un governador regional). L'estratègia del President georgià a Abkhàzia i a Ossètia del Sud va passar per l'oferiment a ambdues regions d'establir una àmplia autonomia amb capacitat d'autogovern, oferiment que els líders abkhazos i ossetians han rebutjat en considerar que no contempla la possibilitat de la independència. Z. Jvània, dies abans de la seva mort, havia rebutjat qualsevol diàleg amb qualsevol grup que no respectés la integritat georgiana. A Abkhàzia, la repetició dels comicis presidencials del 3 d'octubre de 2004 celebrats el 13 de gener va donar la victòria al candidat opositor independent, S. Bagapsh, que ja ha anunciat la seva intenció de negociar amb Geòrgia una solució al conflicte no resolt. En el cas d'Ossètia del Sud, l'Enviat Especial per al Cauques Sud de la UE, H. Talvitie, va acceptar participar en unes pròximes negociacions entre Rússia, Geòrgia i Ossètia del Sud per a la implementació de la proposta de M. Saakaixvili sobre l'ampliació de l'autonomia en la regió ossetiana com a solució a la crisi, que ha de passar per la desmilitarització de la zona.

En tres **estats d'Àsia Central** (**Kazakhstan**, Kirguistan i Tadjikistan) s'han produït processos electorals durant el trimestre que han comportat un augment de la tensió política, cosa que ha fet que els diferents governs de la regió alertessin que no permetran l'aixecament de l'oposició seguint les mobilitzacions de Geòrgia i d'Ucraïna. Al **Kirguistan**, el President, A. Akàiev, va declarar que està disposat a negociar el seu retorn al país amb l'únic òrgan que considera legítim en el país, la Cambra de Diputats presidida per O. Tekembayev, amb l'objectiu d'ajudar les institucions de l'Estat a tornar al marc constitucional. A. Akàiev que va haver de fugir del

país el **24 de març** a causa de les **protestes massives contra el seu Govern i les denúncies de frau electoral**. Encara no ha dimitit del seu càrrec a pesar que el **Parlament ha nomenat el capdavanter opositor K. Bakíev nou President en funcions**. Aquest, que ja ha designat el seu Govern de transició, ha promès la celebració d'uns nous comicis el 26 de juny i s'ha compromès a lluitar contra la corrupció endèmica del sistema. A. Akàiev assegura que tornarà al país si se li garanteix la seva integritat personal i que estudiarà una possible dimissió si se li garanteix que li retornaran tots els seus béns personals. L'OSCE, Geòrgia, Ucraïna i el Kazakhstan han mostrat la seva disposició a ajudar en la gestió de la crisi, mentre la resta de països veïns han mostrat la seva preocupació per la situació en el país. El President del **Turkmenistan, S. Niyazov, va reestructurar tres vegades el seu Executiu** durant el primer trimestre de l'any i **va iniciar una campanya de retallada de serveis públics** (tancament d'hospitals, acomiadament de més 15.000 membres del personal sanitari i desmantellament de biblioteques públiques) per construir mesquites i estàtues de la seva persona. El capdavanter opositor que actualment es troba en l'exili, K. Orazov, va instar a la comunitat internacional a adoptar mesures urgents per a la democratització del país.

Què passa al Turkmenistan?

L'any 2000, Turkmenistan es va aïllar de la comunitat internacional a causa de les pressions exteriors a favor de la democratització del règim i de les denúncies de violacions dels drets humans. A partir de llavors, el culte a la persona del President, S. Niyazov, va començar a consolidar-se. S. Niyazov es va proclamar "President per a tota la vida", encara que al febrer d'aquest any va matisar que el 2010 permetria uns comicis amb candidats múltiples, tot i que sense presència de cap membre de l'oposició. Posteriorment, l'octubre d'aquest any, el Parlament va declarar el llibre Rukhnama (redactat pel president) com a text sagrat equiparable a la Bíblia o a l'Alcorà, establint així un sistema dictatorial basat en el culte a la figura de S. Niyazov. En aquest sistema no està permès cap tipus d'oposició política, cap religió no basada en el culte al President ni cap exercici de les llibertats fonamentals.

A l'**Uzbekistan**, el President, I. Karimov, també va reestructurar el seu Govern, va provocar la dimissió dels sectors més pro-occidentals (a causa de les pressions internacionals per la mort sota custòdia de dos líders de l'oposició) i va continuar la seva campanya de persecució i arrest de persones presumptament vinculades amb el grup armat islamista Hizb-ut-Tahrir.

b) Europa

Països	Causes de fons	Evolució
Bielorússia	Fragilitat democràtica (repressió de l'oposició política)	Estancament
Moldàvia, Rep. de	Fragilitat democràtica, independència de la regió del Dniester	Estancament
Sèrbia i Montenegro	Fragilitat democràtica, lluita pel poder polític	Estancament
Sèrbia i Montenegro (Kosovo)	Autonomia vs independència	Escalada
Ucraïna	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Reducció

La gestió de les relacions amb la UE per part dels Executius de les exrepúbliques soviètiques de Bielorússia, Moldàvia i Ucraïna ha marcat els esdeveniments del trimestre. **La resolució del Parlament Europeu designant Bielorússia com una dictadura** i el seu President, A. Lukaixenko, com a dictador, va provocar un nou distanciament entre la UE i el Govern del país. A. Lukaixenko va alertar que no acceptarà cap tipus d'ingerència externa i que tampoc tolerarà cap tipus d'oposició interna. L'OSCE va continuar denunciant la **persecució dels mitjans de comunicació i la falta de garanties democràtiques** en el país. Mentrestant, Moldàvia i Ucraïna van millorar els seus vincles amb l'organització europea. A **Moldàvia, la victòria electoral del governamental i proeuropeu Partit Comunista** en els comicis parlamentaris del 6 de març amb més de 46% dels vots (comicis que van comptar amb el 65% de participació) no va arribar al mínim exigint per formar Govern. Tanmateix, les organitzacions regionals europees van avalar la transparència del procés, fet que millorarà les relacions bilaterals amb aquestes. Els dos màxims partits opositors prussos, BMD i PPCD, van anunciar que bloquejaran la

reelecció de l'actual President, V. Voronin, per la qual cosa a finals de març l'elecció del nou President era incerta. Quant al **conflicte del Transdniester, les parts van reiterar la seva voluntat de negociar** a pesar que tant Moldàvia com Rússia i el Transdniester van mobilitzar els seus efectius militars a la zona de seguretat a finals de gener. La UE va anunciar que aviat designarà un enviat especial per al país amb l'objectiu d'intervenir en el conflicte. Per la seva banda, **el nou Govern d'Ucraïna presidit per V. Iúxenko** va iniciar la seva gestió governamental nomenant I. Timoixenko com a nova Primera Ministra, **negociant una millora de les relacions bilaterals amb la UE**, redactant un pla d'acció per a la democratització del país i anunciant la lluita contra la corrupció del règim anterior. En aquest últim punt s'emmarca la detenció de tres alts dirigents policials acusats de l'assassinat del periodista G. Gongadze, desaparegut el setembre de 2000. Segons les autoritats, en l'assassinat podria estar-hi implicat l'expresident, L. Kutxma, i l'exministre de l'Interior, I. Kràvchenko (aquest es va suïcidar en fer-se pública l'acusació). L. Kutxma ha negat qualsevol implicació en el cas.

En els **Balcans**, la **dimissió del Primer Ministre kosovar, R. Haradinaj, acusat de crims de guerra** i de lesa humanitat pel Tribunal Penal Internacional per a l'exlugooslàvia, va reobrir la tensió política a **Kosovo**. A **Sèrbia i Montenegro** la crisi kosovar es va aprofitar per **reclamar que la definició de l'estatus de la província passi per la integritat territorial de Sèrbia i Montenegro**, a pesar que en aquest últim cas també es van produir problemes en la federació. El Parlament de la federació va finalitzar el seu mandat el 3 de març sense que les parts arribessin a un acord, mentre que a Montenegro un grup de més de 130 personalitats i polítics van establir un Moviment per a la Independència de Montenegro que propugna la independència de Montenegro, l'organització d'un referèndum d'autodeterminació, l'adhesió a la UE i l'establiment de bones relacions amb Sèrbia, així com el suport a l'estabilitat regional i a la integració en els fòrums internacionals.

Pròxim Orient

Països	Causes de fons	Evolució
Aràbia Saudita	Lluita antiterrorista, fragilitat democràtica	-
Líban	Tensió política interna, fragilitat del sistema	Nova tensió
Líban-Israel	Disputes territorials, impacte del conflicte armat entre Israel i Palestina	-
Síria	Pressió internacional contra la presència militar al Líban	Escalada
Iran	Pressió internacional per l'expedient nuclear	Escalada

Des de principis d'any s'han intensificat les pressions de l'Administració nord-americana contra el Govern de **Síria** en el context de l'ocupació de l'Iraq. Els EUA han seguit acusant reiteradament Síria de donar protecció a membres de l'anterior Govern iraquíà, d'amagar suposades armes de destrucció massiva iraquianes i d'impedir que membres de la insurrecció iraquiana operin des de territori siríà i traspassin fons per a la insurrecció. Utilitzant la via de la pressió diplomàtica bilateral per obtenir compromisos de Síria, **els EUA han impulsat l'instrument de les sancions econòmiques (Llei de responsabilitat siriana i recuperació de la sobirania libanesa)**, i han forçat, juntament amb França, la via de la diplomàcia multilateral perquè sigui el **Consell de Seguretat de l'ONU qui exigeixi al Govern siríà el compliment immediat de la Resolució 1559**, (aprovada a instàncies de França i d'Amèrica del Nord el juny de 2004), que exigeix la retirada de les tropes sirianes de territori libanès — 14.000 efectius— així com el desarmament dels grups i milícies libanesos, en referència implícita a Hezbol·lah, organització inclosa, tant en els EUA com en la UE, en les llistes de grups terroristes internacionals.

És en aquest context de tensió que el 14 de febrer es va produir l'assassinat per atemptat de l'exPrimer Ministre del **Líban**, R. Hariri, el qual ha desencadenat una important tensió política interna i regional. D'una banda, els grups d'oposició libanesos —principalment les faccions cristianes, druses i sunnites, obertament contràries a la presència de Síria en el país— han acusat el Govern libanès i el Govern siríà de ser els responsables de l'atemptat, i han mobilitzat

una onada de protestes populars en multitudinàries manifestacions que reclamen la retirada immediata de les tropes sirianes del Líban. D'altra banda, ha augmentat la intervenció internacional: els EUA han cridat a consultes la seva Ambaixadora a Damasc i el Consell de Seguretat, a instàncies de França i dels EUA, ha promogut que el Secretari General de l'ONU ordeni una investigació sobre l'assassinat de l'exPrimer Ministre libanès, de caràcter internacional i dirigida per policies i investigadors de diversos països. Mentre que els grups d'oposició han donat suport a aquesta investigació, el Govern la va rebutjar en un primer moment per considerar-la una ingerència en els assumptes nacionals libanesos. Per la seva banda, el grup polític de Hezbol-lah —13% de representació parlamentària— n'ha exigit una investigació independent amb participació de la Lliga Àrab, i contraposa a les exigències de retirada de les tropes sirianes el compliment dels Acords de Taif que van posar fi a la guerra civil libanesa (1989). Després que Hezbol-lah convoqués una multitudinària contra-manifestació sota aquests lemes, H. Nasrallah, màxim dirigent de l'organització, ha fet a més una crida a un diàleg nacional que no ha estat resposta per la resta dels grups de l'oposició. Les implicacions de l'assassinat de R. Hariri han reobert en el país els temors de l'enfrontament civil a causa del precari equilibri d'un sistema polític obsolet que, fundat en la divisió de quotes de representació des del criteri d'adscripció confessional, ha servit essencialment per sustentar el repartiment de poder de les grans famílies adscrites als diversos grups religiosos des de 1941, any de la seva implantació. Davant el risc d'una major polarització de la crisi, el Govern libanès i els grups d'oposició negocien aquests dies posar fi a les protestes populars per temor que puguin desencadenar l'escisió del país. El President libanès, I. Lahud, el patriarca maronita i un dels dirigents de l'oposició antisiriana, N. Sfeir, han mantingut diverses reunions per acordar la desconvocatòria de les mobilitzacions i negociar la sortida d'aquesta crisi.

Es mantenen les tensions diplomàtiques entre els EUA i l'Iran pel contenciós respecte al programa nuclear iranià caracteritzat pel govern de Teheran com d'ús "civil" i el desmantellament total del qual és l'objectiu de l'Administració Bush, que el considera destinat a l'ús militar. Iran, que aspira a ser reconegut i tractat com a potència regional, molt especialment en el procés d'estabilització de l'Iraq, ha reivindicat el seu dret al desenvolupament nuclear amb fins civils i ha rebutjat els incentius econòmics que els EUA han proposat al seu Govern —inclosa acceptació d'ingrés de l'Iran a l'OMC—, en la mateixa línia que es desenvolupen les converses entre Iran i la UE i que encara no han arribat a resultats definitius. Menys destacades en la premsa que les obertes tensions diplomàtiques entre Iran i els EUA però, no obstant, determinants són les implicacions de la confluència d'interessos iranians i nord-americans en l'escenari iraquetà. Si bé l'impacte de la influència iraniana a l'Iraq ha estat definit com a escàs, el Govern iranià ha seguit intervenint a través dels seus serveis d'espionatge en el sud, el centre i el nord del país (inclòs en el Kurdistan iraquetà) . Així mateix, i en línia amb el que considera prioritari per a la seva política regional —evitar que l'Iraq pugui emergir de nou com a potència militar, política o ideològica—, el Govern iranià ha seguit exercint la seva influència política donant suport al procés de transferència de poder imposat pels EUA, donant suport a les eleccions de gener de 2005 i donant-ne també tant a diversos grups polítics i personalitats xiïtes iraquianes (com A. al-Sistani, el CSRII i Ad-Dawa) com als kurd-iraquians de Talabani, uns i altres aliats tradicionals de Teheran i igualment dels EUA. A pesar de la tensió política i diplomàtica, els EUA i l'Iran conflueixen a l'Iraq en la creació estratègica d'un nou sistema polític definit per la divisió confessional i en el qual els grups xiïtes i les dues grans formacions kurd-iraquianes estan cridats a jugar un paper preponderant.

- ❑ Es van obrir noves exploracions de negociació a Burundi, Filipines, Indonèsia (Aceh) i a l'Iraq. El grup armat d'oposició rwandès FDRL va decidir abandonar la lluita armada contra Rwanda.
- ❑ El SPLA i el Govern del Sudan van signar un acord de pau que pot posar fi a 22 anys d'enfrontament armat.
- ❑ Els processos de pau de Somàlia i de Sudan implicaran el desplegament de més de 20.000 efectius de les forces de manteniment de la pau.
- ❑ La majoria dels processos van travessar serioses dificultats. Alguns dels motius en són l'existència de grups paramilitars, la falta de garanties de seguretat per als negociadors i el rebuig a les persones facilitadores.

En aquest apartat s'analitzen aquells conflictes armats o conflictes no resolts que han entrat en una fase de negociació formal, que estan immersos en un clar procés de pau o que estan explorant l'inici de negociacions. Dels 32 processos analitzats, 13 corresponen al continent asiàtic i 12 a l'Àfrica; en 25 hi ha negociacions formals i en 7 s'estan explorant possibilitats; 19 negociacions o exploracions corresponen a conflictes armats i 13 a conflictes no resolts.

3.1. Evolució dels processos de pau

Taula 3.1 Evolució de les negociacions en finalitzar el primer trimestre			
Bé (7)	Amb dificultats (9)	Malament (9)	En exploració (7)
Angola (<i>Cabinda</i>) Geòrgia (<i>Ossètia del Sud</i>) Índia (<i>DHD</i>) Índia (<i>NDFB</i>) Índia- Pakistan Senegal (<i>Casamance</i>) Sudan (<i>SPLA</i>)	Congo Filipines (<i>MILF</i>) Geòrgia (<i>Abkhàzia</i>) Índia (<i>NSCN-IM</i>) Índia (<i>ULFA</i>) Nigèria (<i>Delta</i>) RD Congo (<i>Ituri i Kivu</i>) RPD Corea-EUA Somàlia	Armènia- Azerbaidjan Colòmbia (<i>AUC</i>) Còte d'Ivoire Filipines (<i>NPA</i>) Índia (<i>CPI</i>) Myanmar (<i>KNU</i>) Sàhara Occidental Sri Lanka Sudan (<i>SLMA-JEM</i>)	Burundi (FNL) Colòmbia (<i>ENL</i>) Filipines ((escissió MNLF)) Indonèsia (GAM) Iraq Israel- Palestina Uganda (<i>LRA</i>)

(En cursiva s'assenyalen els conflictes no resolts i que no estan en fase de lluita armada. En negreta, els nous processos exploratoris)

En relació amb el trimestre anterior, s'ha eliminat el cas que ha conduït al desarmament de les milícies de M. Al Sader, a l'Iraq, així com els casos d'Haití i Libèria, per considerar que, malgrat les dificultats que travessen, en aquests moments no es poden considerar conflictes armats, a part que no hi ha tampoc processos clars de negociació per reduir el nivell d'hostilitats. En ambdós casos existeixen seriosos problemes a l'hora d'assolir una completa desmobilització dels grups armats i crear unes FFAA democràtiques i inclusives. S'han afegit a la llista, en canvi, les exploracions del Govern de Burundi amb el grup armat d'oposició FNL, els diàlegs entre el Govern de Filipines i els líders d'una escissió del MNLF, les converses del Govern indonesi amb el GAM a la regió d'Aceh i les del Govern interí de l'Iraq i els EUA amb una part de la insurrecció que actua en el país.

Àfrica

a) Àfrica Occidental

A **Còte d'Ivoire** van seguir dominant-hi la inestabilitat i la desconfiança entre les Forces Nouvelles i el President del Govern. Els grups armats que integren aquesta força van acusar el Govern de L. Gbagbo de no complir els acords que van dur a la construcció d'un Govern d'Unitat i de Reconciliació Nacional, i es van oposar a celebrar un plebiscit que permeti reformar la Carta Magna i les lleis de participació electoral de persones immigrants i, d'aquesta manera, permeti que el líder de l'oposició pugui presentar-se a les eleccions. La controvèrsia entre aquests grups i el Govern té com a mediador Sud-àfrica, sota mandat de la UA, l'objectiu

del qual és intentar que els membres de les Forces Nouvelles que van ser designats Ministres retornin al Govern de transició. Al febrer, a més, es van produir enfrontaments amb membres de milícies progovernamentals que van provocar una reacció hostil de l'ONUCI, en uns moments que les Forces Nouvelles s'havien enfortit en el nord del país, creant institucions pròpies i distanciant-se dels projectes de desmobilització i desarmament. La primera setmana d'abril està previst celebrar una nova ronda de negociacions a Pretòria (Sud-àfrica).

A **Nigèria** s'ha celebrat una Conferència que ha comptat amb la participació de més de 400 delegats, i que té com a objectiu iniciar una reforma de la Constitució. Diverses organitzacions de la societat civil van demanar que en aquesta Conferència es debatessin les relacions entre els diferents grups ètnics i religiosos del país. Diverses entitats han manifestat també la possibilitat de celebrar una conferència nacional alternativa.

b) Corn d'Àfrica

El procés de pau de **Somàlia** avança amb algunes dificultats com a conseqüència de la identitat dels països que integraran la força de manteniment de la pau de la UA, essent especialment rebutjada la possible presència de tropes etiops i d'altres països de la regió. Diversos senyors de la guerra somalis s'han oposat al desplegament d'aquesta missió, i asseguren que els seus propis grups armats poden garantir la seguretat del nou Govern. Al febrer, la UA va confiar a l'organització regional IGAD la tasca de preparar el desplegament de la missió, composta per uns 10.000 efectius, decisió que va ser rebutjada per la major part dels Ministres del nou Govern. A finals de febrer, el President i el Primer Ministre van visitar diverses poblacions del país amb el propòsit de supervisar-ne les condicions de seguretat per instal·lar-se definitivament a Somàlia i deixar la seu provisional de Nairobi. Al març, l'IGAD va anunciar la seva intenció de desplegar una força de manteniment de la pau a Somàlia (IGASOM), que serà reemplaçada per una força de la UA al cap de nou mesos.

En relació amb el procés que segueix el Govern de **Sudan** amb el **SPLA**, al gener es va signar a Nairobi (Kenya) un acord de pau definitiu, que posa fi a 22 anys d'enfrontaments. A partir del mes de juliol, el sud del país es convertirà en una regió autònoma durant sis anys, període després del qual se celebrarà un referèndum d'autodeterminació. Així mateix, està previst el desplegament d'una missió de manteniment de la pau (UNMIS) amb una mica més de 10.000 efectius durant un període de 7 anys, i amb un cost anual superior als mil milions de dòlars. Aquesta missió va ser aprovada a finals de març pel Consell de Seguretat, i pretén convertir-se en un mecanisme de contacte i de coordinació amb la missió de la UA en el país. El mandat de la UNMIS també contempla la supervisió i la verificació de l'acord d'alto el foc, el suport al procés de desarmament, desmobilització i reintegració i la promoció de la reconciliació nacional. A l'abril, finalment, tindrà lloc a Oslo una Conferència de Donants per a la reconstrucció de la zona. La UE, per la seva banda, ja ha promès el desemborsament de 50 milions d'euros per a la consolidació de l'acord de pau.

A la regió sudanesa de **Darfur**, en canvi, la situació va continuar estancada pel que fa al diàleg entre el Govern i els grups armats d'oposició SLA i JEM, tot i que es va celebrar al febrer una ronda negociadora al Txad, sota els auspicis d'aquest país i de la UA, on es va acordar la celebració de noves negociacions a Nigèria, amb el recolzament explícit del Govern nord-americà. Prèviament, el Representant Especial del Secretari General de l'ONU per al país, J. Pronk, es va reunir a Eritrea amb representants del Govern i dels dos grups per preparar la reunió de Nigèria. Al març, el Govern va assegurar que l'establiment d'un nou sistema federal de govern permetrà trobar una solució real al conflicte de la regió. Els grups armats, no obstant això, han reafirmat la seva negativa a reprendre les negociacions amb el Govern a menys que els responsables de cometre crims de guerra siguin jutjats per un tribunal internacional. A finals de març, el Consell de Seguretat de l'ONU va decidir autoritzar el Fiscal General del Tribunal Penal Internacional a perseguir els crims de guerra i de lesa humanitat comesos a Darfur.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

L'esdeveniment més destacat respecte als contactes entre el Govern de **Burundi** i el grup armat d'oposició FNL van ser els esforços per configurar un procés de pau des de Tanzània. Al febrer, el FNL va anunciar la seva disposició a entaular negociacions sense condicions prèvies, encara que rebutjava la mediació del Vicepresident sud-africà i mediador oficial, J. Zuma, perquè l'acusava de no ser neutral, i la del President ugandès i capdavanter de la iniciativa regional de pau, I. Museveni. La preferència del FNL és que sigui la Representant Especial del Secretari General de l'ONU en el país, C. McAskie, la responsable de dirigir les negociacions que està previst que s'iniciïn a la capital tanzana durant el mes d'abril.

Quant al conflicte que afecta les regions d'Ituri i de Kivu de la **RD Congo**, durant el trimestre es va assolir la desmobilització d'uns 6.000 combatents que actuaven en el districte d'Ituri, 4.000 dels quals pertanyien al grup armat d'oposició FAPC. La MONUC va haver d'enfrontar-se militarment a diversos grups, desmantellant quatre camps de milicians. Els Mayi-Mayi situats a la província de Katanga van accedir a desarmar els seus efectius. Al febrer va entrar en vigor un mecanisme de verificació conjunta de la frontera comuna acordat entre la RD Congo i Rwanda, pel qual s'espera reduir la desconfiança mútua i posar fi a les violacions territorials de la zona fronterera. Al març, el Ministre sud-africà de Defensa i els seus homòlegs de l'organització regional SADC es van reunir per analitzar una eventual ampliació de la MONUC. La UA i representants de països de la regió es van reunir també a Etiòpia per estudiar la possibilitat d'enviar tropes que poguessin desarmar les milícies Interahawe i altres grups armats rwandesos establerts a la RD Congo. Fruit d'aquestes pressions, a finals de març el grup armat d'oposició rwandès FDRL va anunciar l'abandonament de la lluita armada contra Rwanda i la condemna del genocidi de 1994. Aquest grup, que compta amb un mínim de 14.000 efectius, es trobava refugiat a la RD Congo des de feia una dècada, des d'on llançava atacs periòdics contra Rwanda. El desarmament del FDRL ha estat possible gràcies a la labor de facilitació portada a terme per membres de la Comunitat de Sant Egidi.

A **Uganda**, la mediatadora oficial del Govern per assolir un acord amb el grup armat d'oposició LRA, B. Bigombe, es va reunir diverses vegades amb els dirigents d'aquest grup. Al febrer, el Govern va declarar una nova treva unilateral de diversos dies per permetre els contactes amb el grup, el portaveu del qual i representant oficial en les converses es va lliurar a les FFAA, desafiant les ordres del líder del LRA, J. Kony. Noruega ha estat col·laborant amb el procés, a instàncies de la mediatadora oficial, i el Regne Unit, els Països Baixos i l'ONU han donat suport també a diverses iniciatives. Al març, finalment, una delegació de líders de la comunitat Acholi va visitar a L'Haia el Fiscal General del Tribunal Penal Internacional per explicar que l'eventual interposició d'ordres de captura contra alguns líders del LRA podria avortar bona part dels esforços de pacificació que s'estan portant a terme en el país.

d) Altres zones d'Àfrica

A **Angola (Cabinda)**, el conflicte entre el Govern i el grup armat d'oposició FLEC pot donar-se gairebé per finalitzat, encara que persisteixen actives algunes faccions d'aquest grup. Respecte al **Sàhara Occidental**, no s'ha assolit de moment cap avenç per a un apropament de posicions entre el Front POLISARIO i el Govern del Marroc. A finals de gener, el Secretari General de l'ONU va manifestar que el conflicte podria deteriorar-se si no hi ha una major implicació de la comunitat internacional. Al març, finalment, el Rei del Marroc, Mohamed VI, i el President algerià, A. Bouteflika, es van reunir a Alger en el marc de la Cimera de la Lliga Àrab.

Amèrica

A **Colòmbia** va prosseguir la facilitació mexicana per assolir un acostament amb la guerrilla ELN. Després d'una crisi temporal al febrer respecte al procés de facilitació, a finals de març aquest grup i el Govern colombià van intercanviar propostes encaminades a assolir una negociació directa des de l'exterior, probablement a Mèxic o a Cuba, superant així l'etapa d'acostament i iniciant un procés de pau, en el qual es reforçaria l'acompanyament

internacional. En relació al procés de desmobilització de les Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC), i malgrat la desmobilització d'uns 1.600 efectius durant el trimestre, el procés es va veure amenaçat pel debat sorgit sobre el marc jurídic que caldrà aplicar a les persones que es desmobilitzen, del qual han existit diversos projectes que han generat discussió. Quant a les FARC, el Secretari General de l'ONU va suspendre al febrer la missió de bons oficis per a la recerca d'acostaments amb aquesta guerrilla després de sis anys d'activitat, en reconèixer la impossibilitat d'exercir aquests bons oficis i poder mantenir un contacte directe amb els responsables de la guerrilla. També al febrer, el Premi Nobel de la Pau i arquebisbe sud-africà, D. Tutu, va convidar els líders de les guerrilles a visitar Sud-àfrica per conèixer directament el procés de transició i reconciliació del país. La proposta va ser rebutjada per les FARC, encara que aquesta guerrilla va sol·licitar a finals de març la configuració d'un nou grup de països amics per facilitar la **recerca d'una sortida a la guerra**.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Dels processos que es duen a terme a l'Índia amb grups armats que operen en diverses regions, a principis de gener es van trencar les converses de pau amb el grup naxalita CPI (antic PWG), de l'estat d'**Andra Pradesh**, després de la mort de diversos dels seus líders a mans de la policia i la posterior detenció d'un d'ells. Al març, el Govern va manifestar el seu desig de reprendre les converses, i la presidenta del Partit del Congrés, S. Gandhi, va fer una crida al CPI perquè també reobris les negociacions. A l'estat d'**Assam** es van celebrar unes rondes de negociacions amb el grup armat d'oposició DHD, i l'escriptora M. Raisom Goswami, que ha exercit tasques de facilitació amb el grup armat d'oposició ULFA, es va dirigir al Govern perquè retirés la precondition establerta a l'inici del diàleg per la qual l'ULFA havia de renunciar a la violència per poder participar en una taula de negociacions. Dies després, el Govern va llançar una nova oferta de diàleg, a la qual el líder de l'ULFA va respondre afirmativament, sempre que fos contemplada la qüestió de la sobirania, que ha estat rebutjada pel govern. A finals de febrer, el portaveu de l'ULFA i altres dirigents es van lliurar a la policia. Quant al grup armat d'oposició NDFB, a finals de març encara no havia designat els seus enviats per dissenyar unes possibles converses de pau.

Taula 3.2 Factors generadors de crisis en els processos de negociació, gener/març 2005

- Presència de grups paramilitars
- Falta de seguretat per als negociadors
- Rebuig dels facilitadors
- Assassinat de líders de grups armats
- Dissidències dintre dels grups armats
- Exigència prèvia de renúncia a la violència
- Gestió de les llistes terroristes
- Desacord en les demandes de sobirania/autonomia
- Suspensió dels bons oficis de l'ONU
- Violacions territorials sobre zones frontereres
- Desacord sobre la composició de les Operacions de Manteniment de la Pau
- Procés de Desarmament i Desmobilització
- Desacord sobre el marc jurídic i l'aplicació de la justícia

A l'estat de **Manipur**, el Govern ha rebut diverses ofertes de negociacions de pau per part de diversos grups armats d'oposició. En el de **Nagalandia**, han prosseguit les converses amb el grup armat d'oposició NSCN (IM), els líders del qual s'han traslladat dels Països Baixos a Nova Delhi per negociar amb el Govern. El grup armat manté la seva reivindicació d'integrar tots els territoris habitats per població naga en una única entitat territorial. Està previst que se celebri una nova ronda de converses a l'abril. A l'estat de **Tripura**, finalment, el líder de la facció del grup armat d'oposició NLFT (NB) s'ha escindit i ha creat un nou grup armat, IFMOT, que ha abandonat el procés de pau iniciat amb el Govern indi, el qual ha acusat al de Bangla Desh de donar suport al nou grup. El Govern de la Índia també ha anunciat que destinarà un pressupost

addicional per a la reinserció dels membres del NLFT (NB) que estan acantonats per la seva desmobilització.

Índia i Pakistan van continuar intensificant les mesures de confiança que van iniciar fa dos anys, tant per millorar les seves relacions com per buscar una solució al contenciós per la regió de Caixmir. El Govern indi ha assenyalat que crearà un comitè que examinarà la possibilitat de concedir major autonomia a aquesta regió. Pakistan ha sol·licitat al BM que nomeni un expert independent per arbitrar en la disputa per la construcció del pantà de Baglihar, en el Caixmir administrat per l'Índia. Durant el trimestre van tenir lloc diverses visites de Ministres d'Exteriors, els dos països van restablir una línia d'autobús que unirà les dues parts del Caixmir i es van assolir acords per alliberar més presoners, augmentar els intercanvis comercials, col·laborar en el control de narcòtics i de tràfic marítim i en altres temes econòmics, polítics i humanitaris. Com aspectes simbòlics, el Govern indi va convidar al març el President pakistanès a assistir a un partit de críquet entre ambdós països a l'Índia, i grups pacifistes d'ambdós països celebraran una marxa conjunta des de Delhi (Índia) fins a Lahore (Pakistan), seguint una ruta sufí del segle XIII.

Al **Nepal**, davant la inexistència de negociacions entre el nou Govern i el grup armat d'oposició maoista CPN, el Secretari General Adjunt de l'ONU, K. Chandra, va assenyalar al febrer que un major protagonisme de Nacions Unides podria ajudar a la resolució del conflicte, i que la facilitació de Nacions Unides podria contribuir a la facilitació del procés. Al març, l'exprimer Ministre S.B. Deuba, va ser posat en llibertat al costat d'altres presos polítics, i va proposar la formació d'un Govern de tots els partits que iniciï converses de pau amb el CPN. El Govern, no obstant, va rebutjar qualsevol possibilitat de negociació si el CPN no abandona abans les armes i la violència. A finals de març, el Vicepresident del Consell de Govern, T. Giri, va assenyalar que aquest organisme era contrari a la celebració de negociacions de pau. Pel que fa al procés de **Sri Lanka** entre el Govern i el grup armat d'oposició LTTE, membres d'aquest grup van manifestar al Govern la seva disposició a col·laborar en la creació d'un mecanisme conjunt de repartiment de l'ajuda a les persones afectades pel tsunami. Setmanes després, no obstant això, grups paramilitars van assassinar un dels capdavaners i uns altres quatre membres del LTTE, cosa que pot afectar un possible desenvolupament positiu dels acostaments. Després de nous brots de violència, la Presidenta de Sri Lanka va aprovar la creació d'una comissió d'investigació, una mesura sense precedents fins llavors. Segons la premsa regional, el Secretari General de l'ONU podria estar temptejant la possibilitat d'enviar un Enviat Especial per al país, cosa que podria ser ben vista pel LTTE, que ha manifestat que una major presència de l'ONU podria ajudar al procés. Al març, finalment, una delegació del LTTE va visitar Europa per recaptar ajuda per als supervivents del tsunami.

b) Àsia Oriental

Les negociacions entre **RPD Corea** i els EUA per assolir la desnuclearització del primer a canvi d'un acord de no agressió per part dels EUA han romàs estancades al llarg del trimestre, sense que s'hagin pogut dur a terme noves converses a sis bandes (al costat de Rússia, Japó, Xina i la Rep. de Corea). Al gener, el màxim mandatari de Líbia, M. Gaddafi, es va reunir amb el Ministre d'Exteriors nord-coreà per instar-lo a abandonar el programa nuclear a canvi de compromisos de la comunitat internacional. En relació al contenciós de la Xina pel **Tibet**, cal destacar les noves declaracions del Dalai Lama, en les quals afirma que el Tibet és part de la Xina, i que la cultura tibetana i el budisme formen part de la cultura xinesa, per la qual cosa ja no propugna una separació, sinó una autonomia. Respecte a les tensions entre la **Xina i Taiwan**, cal destacar la històrica visita a la Xina que va fer a finals de març el vicepresident del partit nacionalista taiwanès, Ch. Pin-kung.

c) Sud-est asiàtic

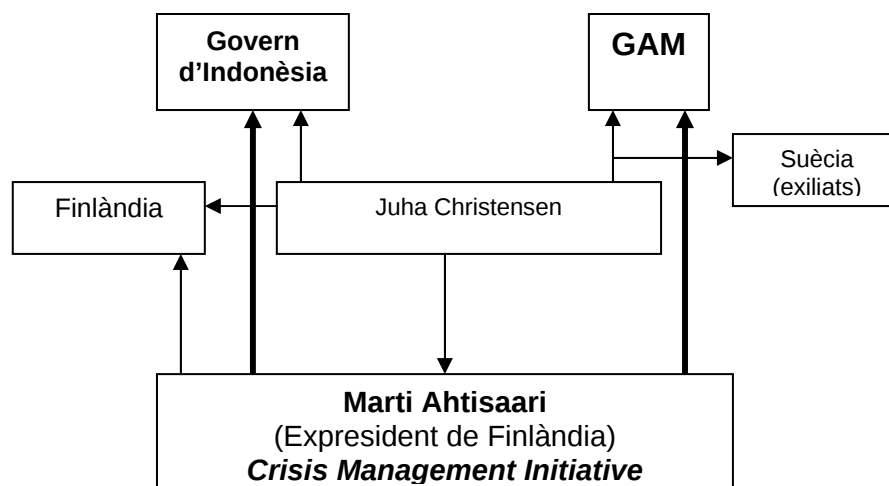
Dels processos que hi ha a **Filipines**, segueixen avançant, encara que amb dificultats, els diàlegs entre el Govern i el grup armat d'oposició MILF, que ha tornat a ser acusat de tenir alguns fronts escindits que mantenen vinculacions amb l'organització Gamaa Islamiya. Tot i

això, el Govern va declarar al gener la seva convicció que a mitjans d'any es podria signar finalment un acord de pau amb el MILF, si ambdues parts mostraven voluntat i respectaven l'alto el foc. A l'abril està previst realitzar una nova ronda de negociacions a Malàisia. Quant a les negociacions amb el grup armat d'oposició NPA, s'han produït nombrosos enfrontaments en els últims mesos, i el líder d'aquest grup, exiliat als Països Baixos, ha desestimat l'ofertament governamental de retornar a les Filipines per manca de garanties de seguretat i per figurar encara la seva organització a les llistes de grups terroristes. La novetat del trimestre han estat els enfrontaments entre les FFAA i una facció dissident del Front Moro, que rebutja l'alto el foc d'aquest grup, vigent des de 1996. El Govern ha acusat l'exlíder del Front Moro, N. Misuari, actualment pres, d'estar darrere dels enfrontaments que s'han produït a les illes de Jolo i Mindanao. Es creu que podria comptar amb uns 800 efectius. La Presidenta, G.M. Arroyo, va enviar al febrer alguns emissaris per negociar amb aquesta facció dissident i, al març, el cap de les FFAA es va reunir amb quadres intermedis d'aquest grup escindit per analitzar les condicions prèvies a un alto el foc. Els líders d'aquest grup dissident, no obstant, han manifestat el seu desig de negociar directament amb el Govern i no amb les FFAA, i reivindiquen l'alliberament del seu líder, N. Misuari.

En relació amb el conflicte d'**Indonèsia (Aceh)**, el tsunami de finals de desembre de 2004 va provocar el final dels enfrontaments que es produïen des de feia un any i mig entre les FFAA i el grup armat d'oposició GAM, per donar pas a un nou i inesperat intent de negociació. Ja al gener, el Govern va manifestar el seu interès de reunir-se amb responsables del GAM, que havia declarat una treva informal per facilitar les tasques humanitàries a la regió. Poc després es va arribar a un acord perquè una delegació formada per membres del GAM i del Govern indonesi viatgés a Finlàndia amb la intenció d'iniciar unes converses de pau mediatades per la *Crisis Management Initiative*, organització liderada per l'expresident finlandès M. Ahtisaari. Al febrer es va celebrar a Hèlsinki una segona ronda negociadora, i a l'abril està previst celebrar la tercera. El Vicepresident indonesi va declarar que estava considerant algunes modificacions de la llei d'autonomia especial per a Aceh, amb l'objectiu de facilitar les converses de pau. El mediador, per la seva banda, ha assenyalat que al juliol s'hauria d'haver-se assolit ja un acord formal.

Quadre 3.1 Indonèsia (Aceh). El tsunami i el retorn a les negociacions

De **Myanmar** convé destacar la degradació de la situació general, després de la purga iniciada al gener per la Junta Militar entre els membres més partidaris del diàleg i la democratització del país. La Junta va reprendre al febrer el procés de Convenció Nacional per portar a terme les reformes democràtiques, però sense la participació del partit d'oposició democràtic LND, la líder del qual, A.S. Suu Kyi, està arrestada. Al març, a més, el grup armat d'oposició KNU va assenyalar que en les primeres negociacions de pau mantingudes amb la junta militar no es va assolir la formalització un acord d'alto el foc. Respecte al conflicte de **Tailàndia**, a finals de

març el Primer Ministre, S. Thaksin, va anunciar en una sessió parlamentària sobre la violència en el sud del país la seva intenció de canviar substancialment la seva política cap a les províncies meridionals de majoria musulmana, i va reconèixer l'existència de diversos errors en l'estratègia militarista seguida pel govern fins al moment.

Europa i Àsia Central

Quant al contenciós entre **Armènia i Azerbaidjan** per l'enclavament de Nagorno-Karabakh, han persistit les crítiques del President àzeri respecte a la mediació portada a terme pel grup de Minsk de l'OSCE, i al març es van produir diversos enfrontaments entre les FFAA d'ambdós països. Els respectius Presidents es reuniran a Varsòvia a mitjans de maig. Respecte a les tensions que viu **Geòrgia**, el President M. Saakaixvili va reiterar al gener la seva oferta de negociació amb **Abkhàzia** per resoldre la situació de la regió. No obstant, el President de la regió va rebutjar com a negociador el nou Enviat Especial del Govern georgià, per ser el President abkhaz progeorgià a l'exili. Al març, el President georgià va proposar establir a Abkhàzia una autonomia seguint el model italià de la regió d'Alto Adige, que fins el 1972 va estar sota control austríac. Està previst que a l'abril es reuneixi amb el seu homòleg abkhaz. La UE, per la seva banda, va decidir enviar un contingent per supervisar la situació a la frontera entre Geòrgia i Rússia després de la retirada de la missió de l'OSCE. Pel que fa al contenciós de la regió d'**Ossètia del Sud**, el líder de la zona va rebutjar al gener la proposta autonòmica feta pel president georgià. Al març, no obstant això, es va assolir un acord per desmilitaritzar la regió. En una primera fase es retiraran les trinxeres i les fortificacions, per després donar inici a una cooperació econòmica. Segons l'acord, a partir de l'1 d'abril totes les FFAA es retiraran de la zona.

A Rússia (**Txetxènia**), cal destacar l'assassinat a principis de març del líder txetxè A. Maskhàdov per part de forces especials de l'Exèrcit rus, malgrat que durant el mes de febrer A. Maskhàdov havia reiterat l'alto el foc de les seves tropes i la seva oferta de diàleg amb les autoritats russes. Amb la mort del líder txetxè, els grups insurgents han advertit que radicalitzaran les seves accions contra Moscou.

Pròxim Orient

El conflicte que mantenen **Israel i Palestina** ha donat un salt qualitatiu després del triomf electoral de M. Abbas a les eleccions presidencials palestines i el posterior inici de contactes directes amb el Govern d'Israel. El President palestí va engegar un pla intern per actualitzar la reestructuració de les forces de seguretat palestines, tal com exigeix el Full de Ruta. Al gener es va anunciar una treva d'un mes per part dels grups armats palestins, amb la condició que Israel garantís per la seva banda l'alliberament dels presos i detinguts palestins, posés fi a la política d'assassinats selectius i retirés l'Exèrcit israelià dels territoris ocupats. Mentrestant, els grups Hamàs i Jihad Islàmica mantenien contactes amb responsables del Govern d'Egipte, el qual té el paper d'intermediari entre palestins, d'una banda, i israelians i nord-americans, de l'altra. Al febrer es va celebrar la Cimera de Xarm al-Xeikh, amb la presència del President egipci i del Rei de Jordània, i a finals del mateix mes es va celebrar a Londres una Trobada Internacional sobre Palestina, patrocinada pel govern britànic, en la qual els 23 països participants van protegir el Pla de Desconnexió dissenyat pel govern israelià per a la retirada de la Franja de Gaza. Al març, finalment, el grup Hamàs va anunciar que participaria per primera vegada en les eleccions legislatives previstes per al mes de juliol a les Àrees Autònomes palestines dels territoris ocupats, així com la intenció d'ingressar a l'OLP. Aquest grup, juntament amb la Jihad Islàmica i unes altres onze faccions radicals palestines, van acordar al Caire comprometre's a una treva informal per al 2005, fet que podria obrir la porta a la reactivació del procés de pau.

A l'Iraq, finalment, són destacables les crides a la reconciliació nacional que s'han fet tant des del Govern interí i per part dels dirigents kurd-iraquians i xiïtes vencedors en les eleccions, com des de la pròpia Administració nord-americana, i que s'han concretat en la formalització de contactes amb sectors polítics i socials iraquians que, oposats a l'ocupació i havent boicotejat el

procés electoral, poden resultar imprescindibles per donar legitimitat al nou Iraq de la postguerra. La proposta feta a aquests sectors perquè es vinculin al procés polític passa per la seva participació en la redacció d'una nova Constitució, la qual cosa ha estat resposta pels representants de diverses instàncies i grups polítics nacionalistes iraquians associats amb la resistència social i armada reunits a Bagdad a mitjans de febrer de 2005. La Declaració final ha fixat una posició unitària que exigeix com a condició prèvia a l'establiment d'un procés de reconciliació nacional a través de la redacció de la Constitució iraquiana: 1) fixar una data precisa i garantida internacionalment per a la retirada de les tropes d'ocupació estrangera; 2) que es posi fi a la designació de càrrecs polítics en funció de criteris religiosos, ètnics o racials; i 3) que es reconegui el dret del poble iraquianà a resistir a l'ocupació militar. És revelador que, davant la precarietat de la situació, el Primer Ministre I. Allawi hagi seguit mantenint contactes infructuosos amb membres de l'il·legalitzat Partit Baas per negociar la tornada d'alguns dels seus quadres a la nova configuració política, a canvi de la desmobilització de la insurrecció i l'ingrés dels combatents a les noves Forces de Seguretat i Policia iraquianes.

Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional

- ❑ Malgrat la celebració d'una Conferència de Donants el mes de febrer, Guinea Bissau va haver de retardar la data de les eleccions presidencials, on participaran dos controvertits exdirigents.
- ❑ A l'illa de Bougainville (Papua Nova Guinea), Nacions Unides es retirarà definitivament després de constatar la bona marxa del procés de pau, desarmament i reconciliació i després de l'establiment del primer Govern autònom, una vegada se celebrin les eleccions en els mesos de maig i juny.
- ❑ El President de Timor Oriental va signar amb el seu homòleg indonesi la creació d'una Comissió de la Veritat i l'Amistat per investigar les violacions massives comeses després del referèndum de 1999
- ❑ A l'Iraq, el procés de reconstrucció anunciat pels EUA al final de la guerra va continuar paralitzat a pesar de l'existència de fons destinats a aquest efecte.

En el present apartat s'analitzen **19 casos** on l'inici de la fase postbèl·lica s'estima el 1994 o anys posteriors¹ i on existeix una implicació internacional important en el procés de rehabilitació. S'entén per rehabilitació postbèl·lica, l'acció coordinada de diversos actors primaris, secundaris i terciaris, amb o sense mandat o lideratge internacional, encaminada a abordar els aspectes destacats en el següent quadre, que sintetitza l'evolució de les distintes dimensions a través de les quals es mesura aquest procés. A més, de forma transversal s'analitza també com es duu a terme l'assumpció del procés per part de la societat civil i la construcció de bon govern en termes de cessió del control dels actors internacionals a la població.

Quadre 4.1. Evolució de la rehabilitació postbèl·lica

	SD	HR	RF SB	RES	DH ANAR	Reg Int	SC BG
Afganistan (2001)	M	R	M	M	M	R	M
Angola (2002)	M	R	R	R	M	R	B
Bòsnia i Hercegovina (1996)	B	B	B	R	R	R	R.
Congo (2003)	R	M	R	R	R	B	R.
RD Congo (2003)	M	M	R	M	M	R	M
Côte d'Ivoire (2003)	M	R	R	M	M	M	SD
Eritrea (2000)	B	R	B	R	R	B	R.
Guatemala (1996)	M	R	SD	R	M	SD	R.
Guinea Bissau (1999)	R	M	R	M	R	R	R.
Iraq (2003)	M	R	M	M	M	M	M
Libèria (2003)	R	R	R	R	R	R	R.
Macedònia, ERY(2001)	B	B	B	R	B	R	R.
Papua Nova-Guinea (Bougainville) (2001)	B	R	B	R	SD	SD	B
Rep. Centreafricana (2003)	R	R	R	R	R	R	R.
Rwanda (1994)	R	R	R	R	R	R	R.
Sèrbia i Montenegro (Kosovo) (1999)	R	M	R	M	M	M	R.
Sierra Leone (2001)	B	B	R	R	R	R	R.
Tadjikistan (1997)	B	R	R	M	R	R	R.
Timor Oriental (1999)	R	R	SD	B	R	B	SD

NOTA 1. **SD**: Seguretat i desmilitarització; **HR**: Humanitari i reassentament persones; **RFSB**: Reconstrucció física i de serveis institucionals bàsics; **RES**: Resolució de problemes de fons (normalització socioeconòmica, democràtica i institucional); **DHIR**: Respecta drets humans, lluita contra la impunitat i reconciliació; **RegInt**: Dimensió regional i (re)inserció en fóruns internacionals; **SCBG**: Apoderament de la societat civil i bon govern (assumpció del control del procés per part dels actors nacionals).

NOTA 2. Al costat de cada país s'indica entre parèntesis l'any que es considera com a punt de partida de l'anàlisi de l'ajuda

NOTA 3. **M**: Malament-Existeixen greus problemes en la implementació; **R**: Regular-Presenta algunes dificultats importants; **B**: Bé-Evoluciona favorablement; **SD**: Sense dades disponibles.

¹ La raó d'escollir aquesta data es deu al fet que és llavors quan, per iniciativa de l'Agència de Cooperació Danesa (Danida), té lloc un dels esforços d'anàlisi i d'autocrítica més notables des del punt de vista de l'ajuda internacional davant de les atrocitats que van tenir lloc a Rwanda, on en només tres mesos van ser assassinades entre 500.000 i 800.000 persones.

Àfrica

a) Àfrica Austral

El xoc entre Govern i FMI per la futura celebració d'una Conferència de Donants han tornat a concentrar els esdeveniments a **Angola**. En aquest sentit, el President del país, J. E. Dos Santos, va desestimar les exigències pautades pel Fons que **demanaven a Luanda una major transparència** dels beneficis extrets de la gestió del petroli (després del quantíus rèdit assolit el 2004 per la pujada espectacular del cru) i va acusar la comunitat de donants i les institucions financeres internacionals de polititzar els acords amb el FMI en establir una sèrie de mesures que considerava poc raonables. Tot això ha suposat un **nou ajornament de l'anhelada** per l'Executiu **Conferència de Donants**, iniciativa que països com Portugal són partidaris de portar a terme. Per altra banda, les organitzacions de drets humans del país van criticar el nomenament del primer Defensor del Poble, l'exministre de Justícia P. Tjipilica, ja que consideren que el procés ha estat mancat de transparència i no ha comptat amb la participació de les organitzacions de la societat civil. No obstant, l'**ACNUDH va celebrar la voluntat de l'Executiu de J. E. Dos Santos d'establir una institució que s'encarregui de vetllar per la situació dels drets humans del país**, fet considerat com un dels principals aspectes de la fase de rehabilitació, encara que va subratllar la importància de la participació de la societat civil en tot el procés per assolir que aquest organisme pugui comptar amb la legitimitat i el suport necessaris perquè sigui efectiu.

La societat civil anglesa enfront de la corrupció

El perenne Govern del MPLA, liderat pel president J. E. Dos Santos, s'ha **caracteritzat des del seu inici l'any 1975 per la pràctica generalitzada de la corrupció**, fet que ha provocat en nombroses ocasions la condemna i la denúncia locals i internacionals. El passat mes de març, la **Coalició per a la Reconciliació, la Transparència i la Ciutadania** (RTC, per les seves sigles en anglès) llançava una campanya per **exigir al Govern una major transparència**, així com accions concretes per acabar amb la malversació i la corrupció en el país. D'aquesta manera, la RTC (que agrupa sindicats, ONG i organitzacions de la societat civil anglesa) pretén **controlar les activitats del Govern de cara a les eleccions generals que se celebraran el 2006**. La comunitat internacional ha aplaudit la iniciativa i ha assegurat que la societat anglesa està ansiosa per poder gaudir del dividend de la pau després de la fi del conflicte armat l'abril de 2002. Per la seva banda, l'ambaixador britànic sortint a Angola, J. Thompson, també va afirmar que les prioritats del Govern de Luanda en aquesta matèria haurien de passar pel restabliment de les relacions amb el FMI i per la participació en l'anomenada Iniciativa per a la Transparència de les Indústries Extractives (EITI, per les sigles en anglès), amb l'objectiu de guanyar-se confiança i inversions estrangeres per part de la comunitat de donants.

b) Àfrica Occidental

Pocs avenços ha experimentat la fase de rehabilitació de **Côte d'Ivoire**, on la violència, la inseguretat i l'increment **de la desconfiança entre les parts** van continuar determinant el transcurs dels esdeveniments. No obstant, cal assenyalar la represa del **procés d'elaboració de targetes identificatives** per als 17 milions d'habitants, suspès després de l'esclat de la crisi actual el setembre de 2002, que possibilitarà el procés electoral **de cara als comicis que tindran lloc el pròxim mes d'octubre**. Per altra banda, el Consell de Seguretat de l'ONU va decidir reforçar l'embargament **d'armes** que impera en el país i va instar al Govern i als grups armats d'oposició a proporcionar una llista detallada de l'armament que posseeixen.

La **celebració d'una Conferència de Donants** per a la reconstrucció ha estat el principal esdeveniment destacable del trimestre a **Guinea Bissau**. La iniciativa, que va tenir lloc a Lisboa el passat 11 de febrer, va assolir el compromís dels països donants d'aportar uns 84 milions de dòlars per protegir la reforma de les FFAA i garantir el pagament dels salaris dels treballadors civils de cara a les eleccions presidencials del mes de maig. No obstant, la majoria de donants va condicionar el lliurament del diners al resultat d'aquests comicis. A més, el Primer Ministre guineà, C. Gomes Junior, va anunciar que durant la segona meitat de 2005 se celebrarà de nou a Portugal una segona Conferència de Donants. Més de 25 països i

organitzacions van participar en aquesta primera Conferència, entre els quals es trobaven Portugal, França, els EUA, Països Baixos, Brasil, la UE, el BM, el FMI, el PNUD, l'ECOSOC o el BDA. Per altra banda, Nacions Unides va saldar el deute relacionat amb la participació de militars guineans en la força de manteniment de la pau d'aquesta organització a Libèria (UNMIL), fet que havia motivat la revolta militar que va tenir lloc el passat 6 d'octubre i que va cobrar la vida del que llavors era Cap de les FFAA, V. Correia Seabra. Tanmateix, **Bissau va continuar denunciant la comunitat internacional per l'incompliment de les seves obligacions en relació amb país**, ja que considera que a pesar de les exigències, la resposta internacional és insuficient. A més, cal assenyalar el retard **de la data per a les eleccions presidencials**, que finalment **tindrà lloc el pròxim 19 de juny**, així com l'anunci de dos controvertits exdirigents, K. Yala i J. Bernardo "Nino" Vieira, de participar en els comicis, a pesar de la prohibició que pesa sobre ambdós.

A **Libèria**, el Govern va anunciar que les **eleccions presidencials i parlamentàries se celebraran finalment el pròxim 11 d'octubre**, mentre que el procés de registre dels votants tindrà lloc entre el 25 d'abril i el 21 de maig propers. Encara que tant ACNUR com l'OIM han assegurat que intentaran agilitzar el procés de retorn i reassentament de tota aquesta població, la Comissió ha assenyalat que només hi participaran aquelles persones que es trobin en els seus llocs d'origen durant el procés de registre. Unes 45 persones han manifestat fins al moment la seva intenció de presentar la seva candidatura a la presidència i una trentena de partits polítics han anunciat la seva inscripció als comicis. Juntament amb el President, que prendria possessió del seu càrrec el gener de 2006, està previst triar 30 senadors, 2 per cadascun dels 15 comtats, així com un nou Congrés de Diputats, que es definirà en funció de la població registrada. Els EUA i la UE han acordat finançar les eleccions, les quals s'estima que costaran uns 17,5 milions de dòlars. Per altra banda, cal assenyalar també la petició del Govern de transició de fer efectiva l'arribada **urgent de fons per poder portar a terme el desmantellament de l'actual exèrcit i constituir una nova força nacional**. Per la seva banda, el **Secretari General de l'ONU va assegurar que l'acord de pau està sent implementat**, que els principals objectius del període de transició han estat fins al moment complerts i que la situació de seguretat en el país és fonamentalment estable, encara que assenyalava la urgència de l'arribada de nous recursos perquè el Govern pugui plantar cara a les necessitats bàsiques així com al procés de reinserció d'excombatents. Finalment, el **Parlament Europeu va aprovar una resolució en la qual sol·licitava a la UE i als seus Estats membre l'adopció immediata de mesures que possibilitin l'extradició de l'antic President liberian, C. Taylor** (exiliat des de l'agost de 2003 a Nigèria i acusat pel Tribunal Especial per a Sierra Leone de cometre crims de guerra i contra la humanitat durant el conflicte armat a Libèria), perquè pugui ser jutjat per aquest Tribunal.

La fase de rehabilitació a **Sierra Leone** ve marcada per diversos fets. En primer lloc, per l'inici **del judici del Tribunal Especial per a Sierra Leone contra 3 membres de l'anterior Govern militar**, A. T. Brima, B. B. Karama i S. B. Kanu, acusats de crims de lesa humanitat. Aquest és el tercer i últim dels judicis oberts pel Tribunal, que juntament amb els iniciats els passats mesos de juny i juliol contra els líders de la milícia progovernamental CDF i els membres del grup armat d'oposició RUF, respectivament, tractarà de determinar durant els pròxims mesos què va succeir en el país. En segon terme, un informe de l'organització canadenca *Partnership Africa Canada* assegurava que el país ha experimentat una **millora de la transparència en la comercialització dels diamants**, principal via d'ingressos del país, que el 2004 va assolir uns beneficis de 126 milions de dòlars procedents de la producció d'aquest mineral, gairebé el doble dels obtinguts el 2003. Finalment, tant el FMI com l'OMC van fer declaracions on **celebraven la reactivació econòmica assolida pel govern i enaltien el bon ritme de creixement econòmic a mitjà termini** previst per a Sierra Leone.

c) Corn d'Àfrica

A **Eritrea**, l'evolució del procés de rehabilitació postbèl·lica durant el trimestre es va caracteritzar pel **reassentament per part del Govern de 19.000 persones desplaçades internes prop de la Zona Temporal de Seguretat (ZTS)**. La ZTS és l'àrea fronterera entre Eritrea i Etiòpia on es troben els membres de la missió de manteniment de la pau de l'ONU (UNMEE) i on hi ha una important presència de mines antipersona col·locades durant el

conflicte armat entre ambdós països, entre 1998 i 2000, que encara no han estat retirades. Paral·lelament, **va persistir la greu situació humanitària** en el país i el Govern, en col·laboració amb la UNMEE, va portar a terme la destrucció de material militar acumulat durant el conflicte armat.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Al Congo, durant el trimestre es van engegar iniciatives de DDR i recol·lecció d'armes a la regió de Pool. L'antic líder de les milícies Ninja (els grups armats d'oposició del CNR) a la regió del Pool, F. Bitsangou, va iniciar una operació de recollida d'armes en aquesta regió amb l'objectiu de millorar la seguretat, tot i que va negar que es tractés d'un intent d'iniciar un procés de DDR, indicant que aquesta responsabilitat correspon al Govern. Sobre aquest programa, s'ha de fer esment que al gener de 2004 el Govern va iniciar un procés de DDR per a uns 1.000 antics combatents, encara que segons el CNR hi ha uns 50.000 dels seus antics combatents encara per desmobilitzar. En aquest sentit, el Govern va iniciar a principis de març un nou programa que afectarà a milers d'antics membres de les milícies Ninja, amb el qual s'espera crear un clima favorable per celebrar les eleccions legislatives a la regió, que van ser posposades el 2002 per raons de seguretat. A més, s'espera que aquest programa es podrà vincular a un programa nacional de DDR que els donants van aprovar en una reunió celebrada a París el febrer, i que començarà a aplicar-se aviat. Paral·lelament, **representants de les ONG de caràcter humanitari presents en el país van sol·licitar a la comunitat internacional que proporcionés una major ajuda financera per al desenvolupament de la regió de Pool**, epicentre del conflicte armat en el país dels últims anys.

Durant el trimestre, l'escalada dels enfrontaments² a l'est de **RD Congo** va centrar l'atenció del Govern Nacional de Transició (GNT), i es va constatar una fràgil evolució del procés de transició en el país. Els principals **temes pendents són: la concreció d'un calendari electoral, les consultes de cara a l'elaboració de l'avantprojecte de Constitució, el desbloqueig per part del GNT dels mitjans financers i logístics i l'acceleració de les operacions que tenen com a objectiu la seguretat electoral** (formació dels cossos de seguretat de l'Estat). Cal destacar que a pesar de la violència i dels enfrontaments que han tingut lloc durant el trimestre en el districte d'Ituri (província d'Orientale, nord-est del país), al març es va fer un pas important en el procés de DDR a la zona ja que un dels principals grups armats d'Ituri, les FAPC, van decidir integrar-se en el programa. A més, el grup armat d'oposició rwandès FDRL va anunciar la fi de les operacions contra Rwanda, cosa que pot suposar un gran avanç en el procés de pau i en la reducció de la tensió entre RD Congo i Rwanda³.

Segons un informe del Secretari General de l'ONU, **a pesar dels avanços produïts en l'àmbit econòmic i polític, es van continuar produint violacions dels drets humans a la R. Centreafricana.** En aquest sentit, la CPI va acceptar la sol·licitud presentada pel govern de jutjar els crims de guerra i contra la humanitat, especialment els casos de violència sexual, encara que la CPI va anunciar que l'Estat haurà de prendre diverses mesures per acabar amb la impunitat i abolir la pena de mort. Es va celebrar el referèndum constitucional al desembre sense incidents. No obstant això, la il·legalització de nombrosos candidats a les eleccions parlamentàries i presidencials va provocar una greu crisi política que va semblar que es resolia amb l'acord de Libreville a què es va arribar entre els diversos candidats i F. Bozizé, pel qual es va aconseguir que poguessin concórrer a les eleccions de febrer 11 dels 12 candidats, amb l'excepció d'A. F. Patassé (exiliat a Togo). Aquest acord, assolit amb l'ajuda del President gabonès, O. Bongo, i el posterior protocol d'aplicació, no va reduir la tensió de cara a la celebració de les eleccions legislatives i presidencials del 13 de març. **En una jornada caracteritzada per l'alta participació, F. Bozizé va aconseguir una clara victòria⁴, encara que entre denúncies de frau electoral.** Posteriorment, va destituir el Vicepresident, A. Goumba, argumentant que la nova constitució no contempla la figura del Vicepresident.

² Vegeu l'apartat de Conflictes armats.

³ Vegeu els apartats de Tensions i de Processos de pau.

⁴ Vegeu l'apartat de Tensions

A **Rwanda**, el fet més destacat del trimestre va ser l'inici **oficial de les primeres investigacions de forma sistemàtica en tot el territori nacional dels tribunals tradicionals Gacaca**, establerts per jutjar els crims comesos durant el genocidi de 1994, amb la intenció de completar-les abans de cap d'any per permetre que els tribunals puguin iniciar els judicis a principis de 2006. Durant la fase actual d'investigació, les comunitats celebraran reunions públiques en les quals s'identificarà les víctimes i els sospitosos. S'estima que al voltant d'un milió de persones (dels 8 existents en el país) podrien ser jutjades. El sistema dels tribunals Gacaca es troba en fase experimental des de 2001, i en l'actualitat ja estan funcionant 751 dels 9.013 tribunals que s'establiran per tot el país. Per altra banda, es va obrir una quarta sala al Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) amb l'objectiu d'agilitzar els esforços per dur davant de la justícia els responsables del genocidi. Finalment, des de la signatura de l'acord tripartit entre Rwanda, Uganda i ACNUR el juliol de 2003 per repatriar 25.000 persones rwandeses que es troben a Uganda, només 2.000 persones han retornat a Rwanda, i d'aquestes, 359 van tornar novament a Uganda.

Amèrica

A **Guatemala** es van registrar alguns **avanços en la lluita contra la impunitat i a favor dels drets humans**. Així, el Govern i l'ACNUDH, L. Arbour, van signar un acord per **establir**, prèvia ratificació del Parlament, una **Oficina de l'Alt Comissionat** en el país per supervisar la situació dels drets humans i impulsar, entre d'altres, programes de capacitat per a jutges i advocats. Per altra banda, diverses organitzacions de drets humans van celebrar la **decisió de l'Audiència Nacional** espanyola de sol·licitar l'extradició de l'exdictador **R. Lucas García** (1978-82) per la seva presumpta responsabilitat en l'assassinat de 3 sacerdots espanyols i en l'assalt a l'ambaixada espanyola el 1980, en la qual van morir 37 persones. En 1999, la Nobel de la Pau, R. Menchú, havia interposat davant la justícia espanyola una demanda per delictes de genocidi, tortures i terrorisme d'Estat contra R. Lucas García i diversos dels seus col·laboradors més íntims, així com contra els també exdictadors colpistes I. Ríos Montt i O. Mejía Víctores. Sobre aquest mateix tema, no obstant això, cal destacar que la Cort de Constitucionalitat guatemalenca **va anul·lar el procés contra 16 militars** acusats d'assassinar **el 1982 més de 300 persones** al departament del Petén, decisió que ha generat la condemna unànime d'organitzacions de drets humans.

Àsia i Pacífic

Pel que fa a la situació d'Afganistan, el fet més destacat del trimestre va ser l'anunci del **retard de la celebració dels comicis parlamentaris** que s'havien de celebrar a la primavera i que tindran lloc el pròxim mes de **setembre**. El Representant Especial del Secretari General de l'ONU, J. Arnault, va nomenar quatre experts electorals internacionals per preparar aquestes eleccions, la fórmula electoral de les quals encara no havia estat decidida en finalitzar el trimestre, al mateix temps que es constata la necessitat d'ampliar i d'actualitzar el cens electoral. La ISAF va anunciar que el desplegament de seguretat serà similar al que ja es va fer durant la celebració de les eleccions presidencials. En un altre ordre, dos informes d'enorme importància van ser publicats aquest trimestre. El primer, per la Comissió Afganesa Independent de Drets Humans, en el qual s'estableixen recomanacions sobre com afrontar les violacions de drets humans comeses en el passat mitjançant mesures de justícia transicional⁵. Per altra banda, el PNUD va publicar el primer informe sobre desenvolupament humà⁶ en el país i en el qual s'assenyala que **perquè el procés de rehabilitació postbèl·lica tingui èxit serà necessari centrar els esforços en les tasques de desenvolupament i de seguretat humana, i no tant en la via militar i diplomàtica**.

⁵ <http://www.aihrc.org.af> . Per a més informació, vegeu l'apartat de Drets humans

⁶ <http://www.undp.org.af/>

A **Papua Nova Guinea (Bougainville)**, un informe⁷ del Secretari General de l'ONU sobre la Missió d'Observadors de les Nacions Unides a Bougainville (**UNOMB**) va assenyalar que aquesta **finalitzarà definitivament la feina per al pròxim 30 de juny**, un cop el **primer Govern autònom de l'illa** hagi estat establert **després de la celebració de les eleccions** que tindran lloc entre el 20 de maig i el 2 de juny. Nacions Unides, la Commonwealth, el Fòrum d'Illes del Pacífic i el Govern australià ja van anunciar la seva intenció d'assistir i supervisar aquests comicis. L'informe destaca la **bona marxa del procés de pau** fins al moment actual i afirma que a partir d'ara la fase de rehabilitació del país queda sota la responsabilitat de la comunitat de donants i del Govern de Bougainville. En aquest sentit, el Govern de Port Moresby ha anunciat la seva voluntat de col·laborar en el procés de normalització de Bougainville una vegada es retiri la UNOMB. El Secretari General també celebra que s'hagin destruït **la major part de les més de 2.000 armes** que ja estaven dipositades en contenidors i insta als excombatents que destrueixin les armes restants. A més, celebra que exdirigents dels antics grups armats d'oposició ERB i FRB hagin iniciat un **procés de diàleg amb el líder del grup armat oposició MDF, F. Ona, que es va excloure del procés de pau i que manté sota control algunes regions del país**. Aquest procés de diàleg podria desembocar en la reconciliació entre F. Ona i J. Kabul, President del Congrés Popular de Bougainville, i fins al moment ja ha cristal·litzat en el compromís del MDF de no interferir en el procés electoral.

A **Tadjikistan** el Cap de l'Oficina de Construcció de Pau de l'ONU per al país, V. Sotirov, va mostrar la seva preocupació per l'escalada **de la tensió política després de les eleccions parlamentàries** del 27 de febrer i de la segona ronda electoral del 13 de març. 4 dels partits opositors (el Partit Comunista, l'IRP, el DP i el SDP) van anunciar la seva intenció de retirar-se del Parlament a causa de les denúncies **de frau electoral**. V. Sotirov va comentar que espera que no es posi fi al diàleg polític a la seu parlamentària, ja que aquest fet amenaçaria el desenvolupament de la rehabilitació postbèl·lica, especialment de la consolidació del procés democràtic, l'imperi de la llei i la protecció dels drets humans. L'oposició, amb el suport de l'OSCE, va presentar diferents denúncies davant els tribunals del país i la Comissió Electoral Central amb l'objectiu que fossin analitzades aquestes irregularitats dels comicis en els quals el partit del President, I. Rakhmonov (PDP), va assolir el 80% dels sufragis (amb una participació del 88%), i va obtenir 38 dels 41 escons. Malgrat això, el President va obrir el nou període de sessions parlamentàries en un acte oficial. En matèria de seguretat, mentre es va iniciar el judici contra 10 membres del grup armat Bayat (a qui el Govern acusa d'estar vinculat amb el grup armat d'oposició uzbek Hizb ut-Tahrir i de portar a terme accions terroristes) es va produir **un nou atemptat contra la seu del Ministeri d'Emergències** que va causar la mort d'una persona i quatre ferits. Finalment i en relació amb la promoció de les relacions regionals, el Govern va estudiar mesures per a la gestió de la frontera amb Afganistan i va signar dos acords de cooperació amb l'Executiu uzbek per millorar la gestió dels recursos energètics i de l'aigua a la Vall de Ferghana.

A **Timor Oriental**, el President, X. Gusmao, va viatjar a Djakarta per signar amb el seu homòleg S. B. Yudhoyono la **creació de la Comissió de la Veritat i l'Amistat**, que durant dos anys **investigarà les massives violacions dels drets humans comeses el 1999** després de la celebració del referèndum que va avalar la posterior independència del país. Fins al moment, els tribunals indonesis no han condemnat cap dels presumptes responsables de les massacres, per la qual cosa nombroses organitzacions de drets humans, així com alguns Governos, havien criticat la impunitat que envoltava els fets de 1999. En aquest sentit, cal destacar el **nomenament d'una Comissió d'Experts independent** per part del **Secretari General** de l'ONU amb el doble objectiu de **revisar els processos judicials iniciats fins al moment i d'assistir les labors de la Comissió de la Veritat i l'Amistat**. Per altra banda, el mateix **K. Annan** va recomanar al Consell de Seguretat la **prolongació** per 12 mesos del **mandat de la UNMISET**, que finalitza al maig. El Secretari General va celebrar els **enormes avanços** que s'han produït en el país en els últims mesos, però alhora considera que una **retirada prematura de la UNMISET posaria en risc els reptes** a què s'afronta Timor Oriental, entre els quals destaquen el **control de fronteres**, el desenvolupament d'una **policia nacional** i d'altres

⁷ Per accedir al text íntegre de l'informe 2005/204 de 28/03/05 del Secretari General de l'ONU, vegeu <http://daccess-ods.un.org/TMP/2842891.html>

institucions que assegurin una bona governabilitat o les nombroses **violacions** de drets humans que segueixen registrant-se.

Europa

El Consell per a la Implementació de la Pau a **Bòsnia i Hercegovina** (PIC⁸, per les sigles en anglès) es va reunir a Brussel·les sota la presidència de l'Alt Representant, P. Ashdown, amb la participació d'una delegació del país (que incloïa el Primer Ministre bosnià, A. Terzic, i el President de la República de Srpska, D. Cavic) per tractar la situació actual de la implementació de l'acord de pau. El PIC va assenyalar que la falta de **cooperació amb el Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia** (TIPY) és el major obstacle per a l'entrada del país a la UE i a l'OTAN, i que la falta d'avenços en el sistema de seguretat i d'imperi de la llei, especialment a la República de Srpska, fan necessari mantenir la presència de la comunitat internacional encara que sigui viable una progressiva reducció. A més, el PIC va certificar la decisió de P. Ashdown d'expulsar el membre croat de la Presidència tripartida bosniana, D. Covid, a causa dels càrrecs de corrupció que pesen sobre ell. En matèria de seguretat cal assenyalar que P. Ashdown va presentar una **proposta d'unificació de les forces policials en el país** (dividides entre la policia serbobosniana i la serbocroata), així com que el Consell de Seguretat va assegurar que la missió de manteniment de la pau de l'EUFOR en el país (denominada Althea) estava portant a terme de forma efectiva el seu mandat. En l'àmbit de drets humans i reconciliació cal destacar que mentre seguien els diversos processos oberts davant el TIPY⁹, la Relatora Especial sobre tràfic de persones va visitar el país a causa de les nombroses denúncies rebudes. En relació amb la situació humanitària, ACNUR i el BERD van signar un memoràndum d'enteniment per utilitzar fons destinats a desenvolupament per al **reassentament de persones desplaçades i refugiades**, que beneficiarà 850 persones.

En el cas d'**ERY Macedònia**, el Primer Ministre, V. Buckovski, va declarar després de la segona volta electoral celebrada el 27 de març (la primera va ser el 13 de març) que els comicis havien estat un èxit per a la democràcia. La coalició governamental SDSM va assolir la victòria a 25 dels districtes. V. Buckovski va reconèixer irregularitats en 30 dels 3.000 col·legis electorals, mentre el màxim partit macedoni VMRO-NP, l'OSCE i els EUA van considerar que els **comicis no van complir els estàndards internacionals**. En matèria de seguretat, el President, B. Crvenkovski, va anunciar la **professionalització de l'Exèrcit** a partir de 2006. En l'àmbit de drets humans, mentre el Govern estudia la possibilitat d'establir una **amnistia**, que beneficiaria totes les persones acusades de crims durant el conflicte armat intern, el TIPY també va presentar els primers càrrecs contra dues persones del país (entre ells l'exministre de l'Interior macedoni, L. Bosboski¹⁰). Durant el trimestre, l'*International Crisis Group* va publicar un informe en el qual s'assenyalava la greu situació econòmica a causa de l'alt índex d'atur i la corrupció endèmica del sistema¹¹.

A **Kosovo** (Sèrbia i Montenegro), l'atemptat **fallit contra el President** de Kosovo, I. Rugova, i la **dimissió del Primer Ministre** de Kosovo, R. Haradinaj, després de conèixer-se l'acusació de crims de guerra per part del TIPY¹², va provocar una nova situació d'inseguretat i de tensió política. Davant aquesta situació, l'Assemblea Parlamentària de Kosovo va aprovar el nomenament de l'activista estudiantil albano-kosovar **B. Kosumi com a nou Primer Ministre**. La UE, els EUA i els organismes regionals van mostrar la seva preocupació per la situació, mentre Nacions Unides i la missió de l'OTAN (KFOR) van augmentar les mesures de seguretat. Prèviament, i després de la primera visita d'un President serbi (B. Tadic) a Kosovo des de 1999, el Secretari General de l'ONU¹³ havia considerat que, a pesar de certes millores parcials, **cap dels 8 estàndards establerts per la comunitat internacional per a l'inici de les negociacions sobre l'estatus de Kosovo s'havien aconseguit**. No obstant, el cap de la

⁸ El PIC és el màxim organisme encarregat de supervisar la implementació dels acords de pau de Dayton de 1995 i està format per 55 Estats i organismes internacionals.

⁹ Per ampliar informació sobre aquest aspecte vegeu l'apartat sobre Drets humans.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Per accedir al text íntegre de l'informe vegeu <http://www.icg.org/home/index.cfm?l=1&id=3295/>.

¹² Per ampliar informació sobre aquest aspecte vegeu l'apartat sobre Drets humans.

¹³ Per accedir al text íntegre de l'informe S/2005/88 de 14/02/05 del Secretari General de l'ONU, vegeu <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/234/34/PDF/N0523434.pdf?OpenElement/>

UNMIK va anunciar que les negociacions podrien iniciar-se a partir de setembre. Sèrbia va reiterar que no considera l'opció de la independència de Kosovo, però va oferir la reobertura de les negociacions directes amb Kosovo en matèria del grup de treball sobre desapareguts, reconstrucció d'edificis religiosos serbis i energia (interromputs després dels actes de violència ètnica a la província de Kosovo que van causar la mort de 19 persones i més de 500 ferits). En matèria de seguretat, el Secretari General de l'ONU va nomenar J. Dussourd com a Vicerrepresentant Especial de la UNMIK que dirigirà el component policial i de justícia (pilar I) de la missió. La UNMIK va cedir la gestió dels centres de custòdia de la regió a les autoritats locals i Nacions Unides va sol·licitar a serbis i kosovars la condemna de forma unànime de l'atemptat que ha causat la mort d'un policia de la missió de Nacions Unides.

Els 8 estàndards per a Kosovo

La UNMIK va presentar oficialment el 10 de desembre de 2003 els Estàndards per a Kosovo, una llista de 8 requisits per a la democratització previs a l'inici de les negociacions sobre l'estatus definitiu de la província. Al Representant Especial del Secretari General de l'ONU (en aquell moment H. Holkeri) se li va encomanar la tasca de transformar aquestes 8 categories en objectius quantificables.

- **Funcionament de les institucions democràtiques** (eleccions lliures i transparents, capacitat de les institucions d'autogovern i suport a l'establiment de mitjans de comunicació independents i entitats de la societat civil).
- **Imperi de la llei** (accés equitatiu a la justícia i lluita contra la corrupció i les xarxes criminals econòmiques i financeres).
- **Llibertat de moviment** (inclosa la llibertat lingüística)
- **Retorn sostenible i drets de les comunitats ètniques i dels seus membres** (suport econòmic, social i polític a les persones refugiades i desplaçades).
- **Desenvolupament econòmic** (integració en els fòrums econòmics internacionals).
- **Drets de propietat** (inclosa la preservació del llegat cultural).
- **Diàleg** (inclòs el diàleg entre Pristina-Belgrad i el diàleg regional).
- **Kosovo Protection Corps** (establiment d'una organització civil d'emergència per respondre de forma immediata a qualsevol situació de tensió o de necessitat d'assistència humanitària en la província).

Pròxim Orient

A l'Iraq, en complir-se dos anys de la invasió i l'ocupació del país, no només no s'han recuperat la seguretat i estabilitat polítiques sinó que **el procés de reconstrucció anunciat pels EUA al final de la guerra segueix paralitzat a pesar de l'existència de fons destinats a aquest efecte**. Els recursos iraquians del Fons de Desenvolupament per a l'Iraq (FDI), així com els aprovats pel congrés nord-americà, segueixen sense ser utilitzats, com han indicat diverses auditories, una d'elles nord-americana. Únicament 1.500 milions de dòlars dels 18.000 aprovats pel congrés dels EUA per a la reconstrucció el 2003 s'han gastat i, d'aquesta quantitat, almenys el 40% ha estat desviada a qüestions de seguretat, concretament a pagaments de companyies estrangeres que proveeixen serveis de seguretat privada i mercenaris per a l'Iraq. Aquestes estimacions limiten els fons públics nord-americans gastats en la reconstrucció d'Iraq a 900 milions de dòlars fins a començaments de 2005. Així mateix, diversos informes d'organismes independents¹⁴ constaten que **s'ha produït una retallada de les condicions de vida dels iraquians**. La sanitat pública ha empitjorat dramàticament la qualitat dels seus serveis respecte al període anterior a la Guerra del Golf (1991). La deterioració, ja profunda durant els anys de l'embargament, s'ha intensificat a causa de la manca de direcció per part del Ministeri de Sanitat del nou Govern interí per desenvolupar, implantar i fer seguiment d'un nivell apropiat d'atenció mèdica; a això s'hi uneix la falta d'actualització en la formació del personal sanitari i la manca de recursos destinats a subministraments, medicines, equipaments i reparació de les infraestructures; a més, cal ressenyar el fenomen denominat "fugida de cervells" de metges i investigadors iraquians. Diverses organitzacions han denunciat igualment que aquest abandó de la sanitat pública no és casual, sinó que està relacionat amb plans de privatització en el marc del procés general de privatitzacions dels serveis públics del país.

¹⁴ Informe de MEDACT: "La sanitat a Iraq durant l'any 2004: suportant els efectes de la guerra", gener, 2005 a http://www.nodo50.org/iraq/2004-2005/informes/informe_sanidad-2004.pdf; USAID: Medicine for Peace

Crisis humanitàries i acció humanitària

- ❑ Les organitzacions humanitàries van denunciar una manca massiva de fons per tractar de fer front a gran part de les crisis humanitàries, especialment les que tenen lloc en el continent africà.
- ❑ Nacions Unides va confirmar l'arribada d'uns 6.500 milions de dòlars en tan sols tres mesos per assistir les poblacions més afectades pel terratrèmol i els tsunamis que van devastar alguns països del sud d'Àsia a finals de desembre.
- ❑ La Conferència Mundial sobre Reducció de Desastres celebrada a Kobe (Japó) va acordar la creació d'un Sistema Global d'Alerta per tractar de reduir els efectes dels desastres sobre la població i incrementar la cooperació internacional.
- ❑ Tot i que la plaga de llagostes del desert va continuar afectant alguns països africans, donants i governs van acordar activar un mecanisme que permetrà coordinar de forma més efectiva la lluita contra l'insecte.
- ❑ Nacions Unides va alertar que milions de persones podrien morir de fam a Darfur (Sudan) durant els pròxims mesos si la comunitat internacional no actua de forma immediata.

El present apartat repassa la situació en la qual es troben els actuals contextos de crisi humanitària i la seva recent evolució, així com els principals esdeveniments que han tingut lloc durant el trimestre en relació amb l'acció humanitària.

5.1.- Evolució dels contextos de crisi humanitària¹

A continuació s'analitza l'evolució d'alguns dels diferents contextos de crisi humanitària en els quals s'han produït esdeveniments rellevants durant l'últim trimestre. Actualment, existeixen **44 països o regions en situació de crisi humanitària**, 28 dels quals es troben en el continent africà, 7 en la regió d'Àsia i Pacífic, 5 a Europa i Àsia Central, 2 a Amèrica i uns altres 2 a la zona del Pròxim Orient. Es considera que s'ha produït una millora o un deteriorament d'aquestes crisis en funció d'alguns aspectes concrets, com són la seguretat alimentària, l'accés a la població per part del personal humanitari, els desplaçaments de població o la resposta de la comunitat internacional a un context determinat. No obstant, el fet de considerar aquests contextos com a crisis humanitàries ja comporta el reconeixement d'una situació de gravetat.

Àfrica

Àfrica, continent que **alberga dos terços de les crisis humanitàries actuals**, ha continuat patint els efectes de la violència armada, del VIH/SIDA i dels desastres naturals, especialment de les sequeres. No obstant, l'element transversal i de més gravetat durant el trimestre ha estat la imperant **falta de fons per plantar cara a tots aquests escenaris** que tant les Nacions Unides com la majoria d'organitzacions humanitàries han denunciat reiteradament, vinculant-ho amb la resposta internacional sense precedents que han rebut els països afectats pels tsunamis al sud d'Àsia i que ha provocat un clar desviament de l'ajuda internacional². Com a aspecte positiu, cal destacar l'inici **d'una nova campanya d'immunització contra la poliomielitis que beneficiarà 100 milions de menors** de 23 països del continent (que concentra el 85% dels casos d'aquesta malaltia) i que pretén eradicar la malaltia de forma definitiva el 2008. En aquest sentit, alguns dels països africans que es troben en situació de conflicte armat han garantit la protecció i la seguretat dels més d'un milió de treballadors de la salut que portaran a terme la campanya.

¹ S'entén per 'crisi humanitària' una situació en la qual existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència. Aquestes crisis solen produir-se en contextos de pobresa, fragilitat de l'Estat i precarietat alimentària, en els quals un desastre natural o un conflicte armat generen l'aparició d'una crisi alimentària, malalties i desplaçaments forçats de població dintre del país o cap a l'exterior, i una mobilització important de recursos internacionals en termes d'ajuda.

² Vegeu l'apartat sobre Acció humanitària del present capítol

a) Àfrica Austral

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Angola	Procés de retorn i de reassentament	Igual
Lesotho	Sequera, VIH/SIDA	Igual
Madagascar	Desastres naturals, VIH/SIDA	Deteriorament
Malawi	Sequera, VIH/SIDA	Millora
Moçambic	Sequera, VIH/SIDA	Igual
Swazilàndia	Sequera, VIH/SIDA, crisi política	Deteriorament
Zàmbia	Sequera, VIH/SIDA	Millora
Zimbabwe	Sequera, VIH/SIDA, crisi política i econòmica	Deteriorament

Encara que la situació d'inseguretat alimentària ha millorat en alguns contextos de la regió austral, fonamentalment a Zàmbia i a **Malawi**, milions de persones van continuar patint l'impacte del VIH/SIDA i la perllongada sequera. En aquest sentit, UNICEF va publicar un informe en el qual constata una considerable increment de la mortalitat infantil a la regió entre 1990 i 2002 com a conseqüència de la pandèmia, de la malnutrició i de la pobresa endèmica³. A **Angola**, un brot de febre de Marburg (virus similar a l'Èbola) va provocar la mort d'almenys 117 persones a la província d'Uige (nord). Encara que a finals de mes les autoritats asseguraven que tenien controlada la infecció, existia el temor que es desencadenés una epidèmia a gran escala. Per la seva banda, **Madagascar** va haver de plantar cara a les inundacions que van afectar algunes zones del país en diversos moments al llarg del trimestre, les quals van deixar desenes de víctimes mortals i milers de persones damnificades, mentre que **Moçambic** va patir el desbordament del riu Zambezi, que també va afectar altres països de la regió (principalment Namíbia), i que va generar danys importants a unes 20.000 persones. A **Zàmbia**, tant el Govern com les organitzacions humanitàries van alertar sobre la crítica situació que travessen més de 100.000 refugiats, en la seva majoria procedents de RD Congo i Angola, a causa de la falta de fons. Pel que fa a **Zimbabwe**, país on des de fa mesos Govern i organitzacions humanitàries mantenen un tibant pols per determinar l'abast real de la crisi que pateix el país, els grups opositors van manifestar el seu temor que Harare tornés a instrumentalitzar el subministrament d'ajuda alimentària de cara a les eleccions parlamentàries.

No obstant, l'escenari de crisi més preocupant durant el trimestre ha estat, sens dubte, **Swazilàndia**. En aquest país, les organitzacions humanitàries van alertar que la situació actual (en què una de cada quatre persones depèn de l'assistència humanitària) podria deteriorar-se durant aquest any a causa de l'impacte de la sequera (que podria provocar la pèrdua del 70% de les collites anuals), del VIH/SIDA (gairebé un 40% de la població està afectada pel virus, l'índex més elevat a escala mundial) i de la crisi política i institucional (que segueix enfrontant la monarquia absolutista de Mswati III amb l'oposició). A més, el pas d'un tornado a principis de febrer va provocar almenys 30 morts i més de 100.000 persones damnificades (més del 10% de la població), fet que les autoritats van catalogar com la tragèdia més devastadora dels últims 20 anys al país.

Swazilàndia: luxe, misèria i fam

Les paradoxes, contradiccions i injustícies es barregen de forma creixent en l'antic protectorat britànic i actual monarquia absolutista de *facto*. Si bé la població swazi ha estat sempre la principal perjudicada per les conjuntures polítiques i històriques (principalment des de 1973, any que el Rei va suspendre la Constitució, va assumir tots els poders i es va posar al servei del llavors règim sud-africà de l'Apartheid), l'impacte de la sequera i del VIH, d'una banda, i els desfavoros i decisions de l'actual monarca, Mswati III, de l'altra han situat bona part del poble swazi davant un escenari de crisi gairebé sense precedents. En aquest sentit, el país ha assistit atònit i escandalitzat durant els dos últims anys a una sèrie de compres de luxe efectuades pel monarca (que van des de diversos cotxes, cases per a les seves nombroses esposes i fins i tot la frustrada adquisició d'un avió privat), malgrat la constant agudització de la crisi humanitària i de les protestes de l'oposició local. Per altra banda, en el seu últim discurs davant la nació, el Rei Mswati III situava encertadament com a principals desafiaments per al país l'eradicació de la pobresa i l'assistència al creixent nombre de menors orfes com a conseqüència del VIH/SIDA. No obstant, i encara que a principis dels 90 la pressió internacional va assolir una momentània obertura del país, actualment s'albiren pocs senyals de canvi en un país on el 70% de la població viu en extrema pobresa i on l'esperança de vida s'ha reduït ja als 38 anys.

³ *UNICEF, *Subsaharan Africa: Efforts Must Redoblament*, a: <http://www.unicef.org/progressforchildren2004v1subSaharanAfrica.php>

b) Àfrica Occidental

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Côte d'Ivoire	Conflicte armat, volum de desplaçaments interns	Igual
Guinea	Impacte de conflictes regionals, volum desplaçaments forçats i crisi política	Deteriorament
Libèria	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Millora
Sahel (Mauritània, Mali, Níger i Senegal)	Plaga de llagostes del desert	Millora
Sierra Leone	Impacte de conflictes regionals, volum de desplaçaments forçats	Millora

Dos escenaris de crisi tenen lloc a la regió occidental del continent. D'una banda, el que afecta a Côte d'Ivoire, Guinea, Libèria i Sierra Leone, com a conseqüència dels diferents conflictes armats i del constant flux de persones desplaçades i refugiades. En aquest sentit, el fins fa poc màxim responsable de l'ACNUR, R. Lubbers, va visitar la zona el mes de febrer per avaluar els diferents processos de tornada i reassentament que l'agència està afavorint. Si bé a **Sierra Leone** s'ha aconseguit concloure la tornada de la població refugiada i a **Libèria** s'ha declarat gran part del país com a zona segura pel retorn d'uns 340.000 refugiats liberians, la situació és més preocupant a **Côte d'Ivoire**, on el clima d'inseguretat continua provocant desplaçaments, i a **Guinea**, país que, malgrat no patir la incidència directa d'enfrontaments armats des de fa diversos anys, s'ha convertit en punt de confluència per a centenars de milers de desplaçats i refugiats, cosa que genera una situació que les organitzacions humanitàries consideren altament conflictiva i perillosa.

Per altra banda, la plaga de llagostes del desert que durant el 2004 va devastar bona part de les collites d'alguns països de la regió del **Sahel** ha continuat causant estralls en llocs com Guinea Bissau, on el Govern va sol·licitar el suport de la comunitat internacional per plantar cara a l'insecte. No obstant, com a aspecte positiu cal fer esment a la reunió que els països donants i els governs van mantenir al febrer, on es va acordar activar un mecanisme que permeti coordinar de forma més efectiva les mesures per controlar la presència de l'insecte durant els pròxims mesos i evitar la descoordinació i la reacció tardana que es van produir l'any passat.

c) Corn d'Àfrica

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Eritrea	Sequera, volum de desplaçaments forçats, procés de tornada, conflicte fronterer	Igual
Etiòpia	Sequera, volum de desplaçaments forçats, conflicte fronterer	Millora
Somàlia	Sequera, volum de persones refugiades, conflicte armat	Igual
Sudan	Sequera, volum de desplaçaments forçats, conflictes armats	Deteriorament

Encara que Nacions Unides ha celebrat l'increment de la producció alimentària que ha experimentat **Etiòpia**, milions de persones continuaven enfrontant una greu situació alimentària tant en aquest país com a **Eritrea**, com a conseqüència directa de la sequera. A més, cal subratllar la situació que travessa la població de la regió etiop de Somali, on algunes organitzacions humanitàries han alertat del preocupant increment de la mortalitat infantil. A **Somàlia**, on les fortes pluges han aconseguit mitigar lleument l'impacte de la sequera, la comunitat internacional va comprometre alguns fons com a conseqüència de les considerables destrosses i pèrdues humanes ocasionades pel tsunami que a finals de desembre va castigar principalment la costa de la regió de Puntlàndia.

Pel que fa a **Sudan**, dos contextos de crisi tenen lloc actualment al país. D'una banda, el procés de tornada i reassentament obert al sud del país després de la signatura dels acords de pau a principis de gener, cosa que podria propiciar el retorn de més de mig milió de refugiats i d'uns quatre milions de desplaçats interns. En aquest sentit, ACNUR ha assenyalat que unes 600.000 persones podrien haver retornat ja de forma espontània en aquests tres últims mesos. Per altra banda, a **Darfur**, el Secretari General Adjunt per a Assumptes Humanitaris i Coordinador d'Ajuda

d'Emergència, J. Egeland, va alertar de nou que milions de persones podrien morir de fam durant els pròxims mesos si la comunitat internacional no actuava de forma immediata, i va advertir que el nombre de persones desplaçades internes pel conflicte, que actualment és de 2,4 milions, podria arribar als 3 milions a finals d'any. A més, la persistència de la violència i de la inseguretat van incrementar la desprotecció tant de la població (Nacions Unides xifra ja en 180.000 les persones que han mort durant l'últim any i mig de conflicte) com del personal humanitari (fet que es va traduir en la mort i el segrest de diversos treballadors humanitaris i l'abandó de les agències de Nacions Unides de l'estat de Darfur Oest).

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Burundi	Conflicte armat, volum de desplaçaments interns	Deteriorament
Congo	Lluites armades internes	Igual
Kenya	Sequera	Deteriorament
R. Centreafricana	Disputes armades internes, volum de desplaçaments interns	Igual
RD Congo	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Deteriorament
Rwanda	Volum de desplaçaments forçats, impacte de conflictes regionals	Millora
Tanzània	Sequera, volum de persones refugiades	Igual
Uganda	Sequera, volum de desplaçaments forçats, conflicte armat	Igual

Diversos països protagonitzen la situació de crisi que sofreixen les poblacions de la regió dels Grans Llacs i de l'Àfrica Central. A **Burundi**, de forma paradoxal, les abundants pluges que van caure en algunes zones del país i la sequera que n'afectava unes altres van provocar danys considerables a les actuals collites i un increment de l'ajuda sol·licitada per les organitzacions humanitàries. Per la seva banda, ACNUR va denunciar de nou l'actitud del Govern de **Tanzània** de promoure el retorn de refugiats burundesos tot i la manca de garanties existent en el país de cara a aquest retorn (Vegeu el Quadre 5.1). Mentrestant, tant al **Congo** com a **Rwanda** les organitzacions humanitàries van sol·licitar una major resposta internacional davant de la delicada situació en què es troben milers de persones com a conseqüència de l'impacte del conflicte i de l'escassetat de pluges, respectivament.

Quadre 5.1.- Diàleg africà sobre repatriació voluntària i reintegració sostenible

Al març del 2004, ACNUR va llançar l'anomenat "Diàleg africà sobre repatriació voluntària i reintegració sostenible" davant la millora de la situació de conflictes de diversos països del continent que obrien la porta al possible retorn de milions de persones refugiades en altres països durant anys. Aquest "Diàleg africà" se centrava en 9 contextos africans (Angola, Burundi, Eritrea, Libèria, RD Congo, Rwanda, Sierra Leone, Somàlia i Sudan). Encara que ACNUR ha certificat el retorn d'unes 350.000 persones a aquests països, un any després de l'inici queda pendent encara el retorn d'uns altres 4 milions de refugiats, objectiu que s'ha convertit en prioritari per a l'agència durant el present any.

País d'origen	Retorn al 2003	Retorn el 2004	Casos pendents (01.01.05)	2005 (retorn esperat)
Angola	136.000 (I.C.*)	64.000 (I.C.)	75.000	75.000
Burundi	82.000	90.000	400.000	150.000
RD Congo	-	30.000 (I.C.)	380.000	24.000 (assistides)
Eritrea	10.000	9.000	95.000	5.000
Libèria	-	100.000 (I.C.)	330.000	150.000
Rwanda	23.000	14.000	50.000	25.000
Sierra Leone	33.000	27.000	Casos residuals	Repatriació completa
Somàlia	10.000	18.000	240.000	16.000
Sudan	-	-	+ 500.000	67.000
TOTAL	294.000	352.000	2.070.000	512.000

Font: ACNUR; * I.C.: Inclou retorns espontanis

Les crisis a la **RD Congo** i a Uganda segueixen sent els escenaris de màxima preocupació en aquesta regió. En el primer país, la inseguretat i els enfrontaments van obligar el personal humanitari a suspendre l'assistència a desenes de milers de desplaçats interns, principalment a la regió d'Ituri. Pel que fa a això, Nacions Unides va declarar que, com a conseqüència de la violència, de la falta d'accés i de les malalties, podrien estar morint diàriament més de 1.000

persones al país, per la qual cosa considera que la situació que enfronta aquest país és la de major urgència en aquests moments a escala mundial. Igualment, a **Uganda**, UNICEF i altres organitzacions humanitàries van alertar de l'agreujament de la situació humanitària al nord del país a causa, també, de la inseguretat, de la desprotecció i de la pobresa endèmica que pateixen els 1,6 milions de persones desplaçades pel conflicte. A més, el PMA va iniciar una operació per assistir unes 600.000 persones afectades per la sequera a la regió nord-oriental de Karamoja.

Amèrica

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Colòmbia	Conflicte armat, volum de desplaçaments interns	Deteriorament
Haití	Inundacions, crisi política i econòmica, conflicte armat	Igual

A **Colòmbia**, les fortes pluges a mitjans de febrer van deixar més de 60 víctimes mortals, un centenar de ferits i més de 30.000 persones damnificades. A més, van continuar produint-se nombrosos desplaçaments com a conseqüència dels atacs contra població civil protagonitzats per grups paramilitars i guerrillers en algunes regions del país. De la mateixa manera, cal assenyalar els perjudicis ocasionats per les pluges torrencials, d'una banda, a **Guyana**, on Nacions Unides va sol·licitar ajuda internacional urgent per assistir les més de 300.000 persones afectades, i d'una altra, a **Veneçuela**, on van ocasionar gairebé una vintena de morts i uns 5.000 damnificats, que van obligar les autoritats a decretar l'Estat d'emergència en diversos departaments del país.

A l'altre escenari de crisi que té lloc al continent americà, **Haití**, la persistència de la inseguretat va continuar dificultant les tasques humanitàries en algunes regions, principalment a les zones del voltant de Gonaïves i de Cap Haitien, on es van produir múltiples episodis de violència. Per contra, el PMA va anunciar la finalització de l'operació humanitària al nord d'atenció a les víctimes de la tempesta tropical Jeanne que va afectar el país el mes de setembre passat (que va deixar gairebé 2.000 morts i milers de damnificats), ja que considera que l'actual collita proporcionarà nous aliments a bona part de la població.

Àsia i Pacífic

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Afganistan	Sequera, conflicte armat, procés de retorn i reassentament	Deteriorament
Bangla Desh	Inundacions	Igual
Indonèsia	Tsunami, conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Deteriorament
Maldives	Tsunami	Deteriorament
Myanmar	Volum de desplaçaments interns	Igual
RPD Corea	Crisi econòmica, alimentària i sanitària	Igual
Sri Lanka	Desastres naturals, conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Deteriorament

Les repercussions humanes i físiques sense precedents (entorn de 250.000 víctimes mortals i de cinc milions de persones damnificades) ocasionades pel terratrèmol i els tsunamis a finals de desembre a diversos països asiàtics, especialment a **Indonèsia** (país que concentra més del 70% de les víctimes), a **Sri Lanka** (30.000 morts) i a les **Maldives**⁴, han rebut una atenció i una resposta internacional també sense precedents. En aquest sentit, l'OCHA ha assenyalat que des del 26 de desembre de 2004, data en què va tenir lloc la catàstrofe, la comunitat de donants ha compromès uns 6.280 milions de dòlars de forma bilateral i uns altres 840 milions (el 85% de la quantitat sol·licitada en el 'Flash Appeal' a principis de gener) a través de Nacions Unides. No obstant, l'expresident dels EUA, B. Clinton, nomenat pel secretari General de l'ONU com a Enviat de Nacions Unides per als països afectats pels tsunamis, va estimar que serien necessaris més d'11.000 milions de dòlars per reconstruir la regió. Si bé Nacions Unides ha celebrat la històrica

⁴ Vegeu Escola de Cultura de Pau, *Alerta 2005!. Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau*, Icaria, Barcelona, 2005.

resposta internacional per considerar que ha evitat un increment de la mortalitat com a conseqüència de les epidèmies, l'organització ha instat als països donants a respondre de forma similar davant la resta d'escenaris de crisi. A més, cal assenyalar els problemes d'accés a l'assistència i les acusacions d'ineficiència, corrupció i falta de transparència en la gestió de l'ajuda rebuda que han afectat principalment Sri Lanka. Per altra banda, el **24 de març tenia lloc un altre fort terratrèmol a la costa occidental de Sumatra** que va provocar almenys 1.000 morts i va fer saltar novament l'alarma entre les autoritats i les organitzacions humanitàries.

La feminització dels Tsunamis

Un informe d'Oxfam va revelar que el tsunami podria haver afectat les dones fins a quatre vegades més que els homes, i apuntava que aquesta situació podria tenir enormes conseqüències demogràfiques per a aquestes poblacions. Aquest major impacte ha estat causat pel tipus d'activitats quotidianes que les dones desenvolupaven en el moment en què va tenir lloc, ja que estaven situades a les cases pròximes a les platges. A més, Oxfam també va expressar la seva preocupació davant les denúncies rebudes de violència sexual i matrimonis forçats en els camps de desplaçats⁵. A: http://www.oxfam.org/esppr260305_asia.htm

Per altra banda, a l'**Afganistan** les organitzacions humanitàries es van veure obligades a interrompre el subministrament humanitari a causa de l'onada de fred i de les inundacions que van afectar algunes parts del país i que van causar més de 400 morts. De la mateixa manera, les inundacions que van tenir lloc a Pakistan van provocar almenys 260 morts en el nord-oest del país, entre 1.000 i 2.000 desapareguts i la resposta humanitària de nombroses organitzacions. A **Bangla Desh**, un tornado i diverses tempestes tropicals van provocar més de 100 víctimes mortals, mentre que a **RPD Corea** l'OMS va anunciar l'increment de l'assistència alimentària, alhora que sol·licitava la col·laboració de les autoritats.

Europa i Àsia Central

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Caucas (Armènia, Azerbaidjan i Geòrgia)	Crisi política i econòmica, volum de desplaçaments interns	Igual
Rússia (Txetxènia)	Conflicte armat, volum de desplaçaments interns	Igual
Sèrbia i Montenegro (Kosovo)	Volum de desplaçaments interns, disputes civils internes	Igual

*Repúbliques veïnes (Daguestan, Ossètia del Nord i Ingúixètia)

Respecte a la situació al **Caucas**, un informe del *Norwegian Refugee Council* (NRC) destacava les mesures que el Govern d'Azerbaidjan està portant a terme per tractar de millorar les condicions de vida d'uns 575.000 azerbaidjanesos desplaçats interns a causa del conflicte de Nagorno-Karabakh, ja que de moment no és possible el retorn pels escassos avenços de les negociacions de pau. Per la seva banda, el PMA va alertar que entre 300.000 i 600.000 azerbaidjanesos que viuen a les zones rurals i 300.000 desplaçats interns no disposaven d'accés a l'ajuda alimentària a causa de la falta de fons.

Mentrestant, a **Txetxènia**, el NRC també va denunciar l'actitud del Govern rus respecte a les persones desplaçades a la zona del Caucas Nord, ja que considera que Moscou s'ha limitat a denegar la llibertat de moviment d'aquestes persones i el seu accés a un lloc segur, pressionant-les així perquè retornin a Txetxènia. Com a resultat d'aquesta política, el 60% dels més de 340.000 desplaçats interns de tota Rússia es troben a Txetxènia sense accés als serveis bàsics i patint una situació d'inseguretat. A més, el NRC ha advertit que l'assassinat del líder txetxè, A. Maskhàdov, podria provocar una escalada de la violència que agreugés encara més la situació de les persones desplaçades internes.

Per altra banda, representants dels Governos de **Bòsnia i Hercegovina, Croàcia, Sèrbia i Montenegro** (països en els quals es troben més de 300.000 persones refugiades) i de diverses organitzacions internacionals (ACNUR, OSCE i UE) van celebrar una conferència a Sarajevo denominada 'Iniciativa 3 x 3', amb l'objectiu de definir una estratègia conjunta per acabar amb la

⁵ Per a informació complementària, vegeu l'apartat de Gènere i Construcció de pau.

problemàtica de les persones refugiades i desplaçades a través del retorn voluntari o d'un procés d'integració local.

Pròxim Orient

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Iraq	Conflicte armat, sequera	Igual
Palestina	Aïllament humanitari de la població, conflicte armat	Igual

A l'Iraq, dos anys després de l'inici de l'ocupació, la situació ha continuat determinada pel clima d'inseguretat i d'inestabilitat en algunes zones del país. A més, al mes de març, el President de la Comissió de Nacions Unides que investiga el frau i la corrupció dins el marc del programa 'Petroli per Aliments' (que va operar al país entre 1997 i 2003), P. A. Volcker, va assegurar que no existien proves clares que assenyalessin la implicació del Secretari General de l'ONU en l'escàndol de corrupció que va acompanyar el programa, encara que va criticar que aquest no portés a terme un seguiment més estricte del cas. Per altra banda, a **Palestina** cal destacar el pla presentat per l'UNRWA (agència de Nacions Unides que s'encarrega d'assistir els 4 milions de refugiats palestins) a través del qual sol·licita 1.100 milions de dòlars per als propers 5 anys per tractar de millorar les deteriorades condicions de vida que pateix aquesta població.

Tanmateix, el fet més significatiu a la regió durant aquest últim trimestre ha estat el terratrèmol que va tenir lloc el passat 22 de febrer a la localitat de Zarand (sud-est d'Iran) i que va deixar almenys 612 morts i gairebé 1.500 ferits. Poc més d'un any després del sisme que va sacsejar la ciutat de Bam (deixant un balanç de 30.000 víctimes mortals), aquesta nova catàstrofe ha tornat a deixar desenes de milers de persones en una situació delicada. Les organitzacions humanitàries, per la seva banda, han manifestat la seva preocupació per la manca en les necessitats bàsiques i pel risc d'epidèmies.

5.2. L'acció humanitària⁶ durant el trimestre

A continuació es destaquen alguns dels esdeveniments, iniciatives o informes rellevants per al desenvolupament de cadascuna de les activitats que componen l'acció humanitària.

a) Conferència Mundial sobre Reducció de Desastres

Entre el 18 i el 22 de gener, es va celebrar a la ciutat japonesa de Kobe (lloc on fa 10 anys van morir 40.000 persones com a conseqüència d'un terratrèmol) la Conferència **Mundial sobre Reducció de Desastres** a la qual van assistir 4.000 participants i representants de més de 150 països. Durant la trobada, que va adquirir un perfil molt més elevat del que s'esperava a causa de la llavors recent catàstrofe al sud d'Àsia, els participants van acordar de forma unànime la creació d'un **Sistema Global d'Alerta** sobre desastres naturals que intenti reduir-ne els efectes sobre la població i que incrementi la cooperació internacional, a la llum de les crítiques formulades sobre la inexistència d'aquest tipus de mecanismes a l'Oceà Índic, que en cas d'existir, segons els experts, hauria evitat nombroses víctimes mortals. Aquest nou Programa Internacional d'Alerta té com a **objectiu principal conjuminar els esforços de les principals agències de Nacions Unides i d'altres organitzacions per crear**, a partir dels sistemes d'alerta ja existents, **un sistema que millori la vigilància de qualsevol tipus de catàstrofe natural**, les quals cada any afecten uns 250 milions de persones. Aquest pla, que conduirà a un major intercanvi de dades entre els participants, subratlla la importància d'educar i d'informar a la població respecte a com actuar davant un desastre natural de qualsevol índole. En finalitzar la Conferència, els participants van acordar d'adoptar l'anomenada '**Declaració de Hyogo**' en la qual s'expressen determinats compromisos que la comunitat internacional pretén portar a terme.

⁶ Per "acció humanitària" s'entén aquell conjunt d'activitats que tenen com a objectiu salvar vides i alleujar el sofriment en situacions de crisi humanitària. Aquestes activitats estan guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

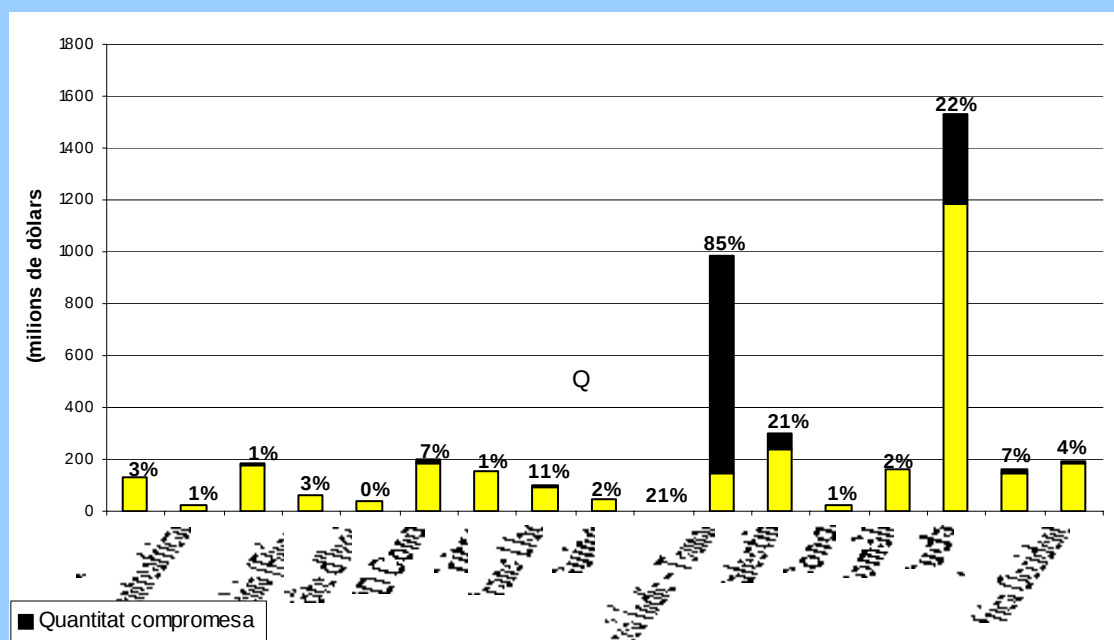
Quadre 5.2.- Principals punts de la Declaració de Hyogo

1. Prosseguir la tasca basada en els **compromisos i marcs internacionals pertinents**, així com en els objectius de desenvolupament convinguts internacionalment per enfortir les activitats mundials de reducció dels desastres al present segle.
2. Reconèixer la **relació intrínseca entre reducció de desastres, desenvolupament sostenible i eradicació de la pobresa**, així com la importància d'assolir la participació dels interessats.
3. Reconèixer la necessitat de fomentar a tots els nivells una **cultura de resistència i de prevenció de desastres**, així com estratègies connexes prèvies als desastres.
4. Subratllar la importància que els Estats concedeixin **prioritat a la reducció del risc de desastres en les polítiques nacionals** conforme a les seves capacitats i als recursos de què disposin.
5. **Enfortir la capacitat comunitària local** per reduir el risc de desastres a nivell local, així com la capacitat dels països en desenvolupament propensos als desastres.
6. **Implementar el 'Marc d'Acció de Hyogo per a 2005-2015'** que es pretén traduir en activitats concretes a tots els nivells. Serà supervisat per l'Estratègia Internacional de Reducció de Desastres per arribar a reduir els riscos de desastres i la vulnerabilitat davant dels mateixos.
7. **Creació de mecanismes d'intercanvi d'informació** sobre programes, iniciatives, millors pràctiques, lliçons apreses i tecnologies en suport de la reducció de desastres perquè la comunitat internacional pugui compartir-ne els resultats.

b) Resposta davant les crides humanitàries: l'impacte del tsunami

El passat mes de febrer, el Secretari General adjunt per a Assumptes Humanitaris i Coordinador d'Ajuda d'Emergència, J. Egeland, manifestava davant del Consell de Seguretat de l'ONU la seva **preocupació per l'existència de nombroses crisis humanitàries**, fonamentalment en el continent africà, **que ben just reben atenció i resposta internacionals**. Aquesta situació s'ha vist **aguditzada per l'impacte que el tsunami ha tingut en l'actitud dels donants** a causa de la resposta sense precedents que la comunitat internacional ha dispensat als països afectats al sud d'Àsia. Aquest fet, lluny d'incrementar el volum d'ajuda humanitària a nivell global, ha suposat un clar **desviament de l'ajuda** destinada a les crisis de vegades catalogades com a **'oblidades'**, cosa que les ha submergit en un ostracisme encara més profund. Així, crisis com les que tenen lloc a Burundi, a Txetxènia, a Côte d'Ivoire, a Guinea, a la R. Centreafricana, a la RD Congo o a Sudan, i que estaven considerades per Nacions Unides com a situacions prioritàries per al 2005, amb prou feines han rebut contribucions dins de l'anomenat Procés de Crides Consolidades (CAP, per les sigles en anglès).

Gràfic 5.1. Quantitats rebudes per al CAP 2005 (març 2005)

Font: Nacions Unides; Flash Appeal

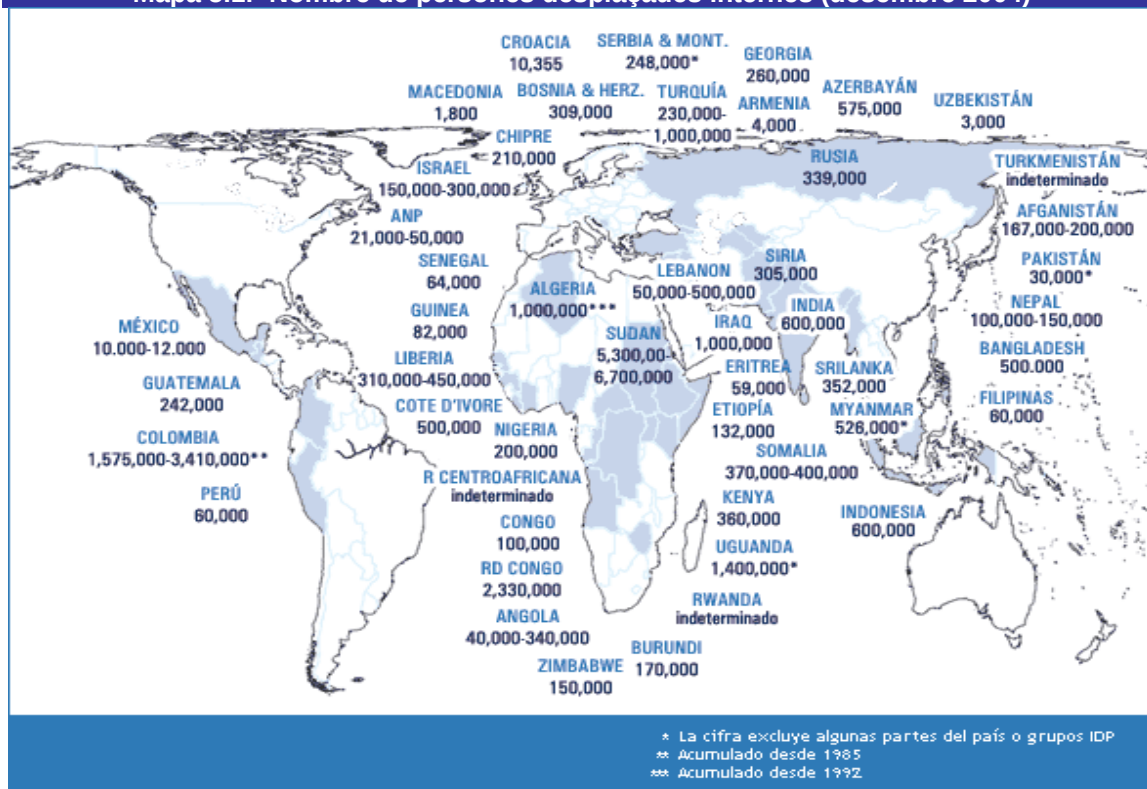

Segons J. Egeland, aquesta situació posa de manifest **diversos elements a tenir en compte: 1)** la importància de **no desviar fons d'altres crisis** humanitàries sinó d'apostar per un increment de l'ajuda quan es produeixin emergències imprevistes; **2)** la resposta sense precedents al sud d'Àsia ha demostrat que, **quan existeix voluntat política** (sigui pel motiu que sigui), **la comunitat internacional respon a les necessitats**; i **3)** la importància de **no desapropiar per falta de fons els 'dividends humanitaris'** que es generen després d'alguns acords de pau, com és el cas del sud de Sudan.

c) Desplaçaments interns el 2004

L'informe 2004 sobre desplaçaments interns que publiquen el *Global IDP Project* i el NRC assenyalen que els conflictes armats i les violacions dels drets humans van forçar més de 3 milions de persones (unes 8.000 cada dia) a desplaçar-se a l'interior del seu país durant l'any passat. En aquest sentit, el document estima que, **el 2004, el nombre de desplaçats interns va arribar a 25 milions, situats en un total de 50 països**. L'Àfrica n'alberga més de la meitat, tenint en compte que tan sols el Sudan ja registra 6 milions de desplaçaments interns. Els països amb majors desplaçaments que el segueixen són: Colòmbia (3,3 milions), RD Congo (2,3 milions), Uganda (uns dos milions) i l'Iraq (un milió).

Mapa 5.1.- Nombre de persones desplaçades internes (desembre 2004)

Font: Elaboració pròpia a partir del Global IDP Project, a: www.idpproject.org

El document considera que, tot i el notable increment de desplaçats durant l'any passat, tres de cada quatre desplaçats interns van continuar sense rebre l'assistència adequada per part de les autoritats del seu país (principals responsables de dispensar-los protecció), mentre que a 13 països (fonamentalment a Myanmar, Nepal, Sudan i Colòmbia), el Govern, directament o a través de milícies, va esdevenir el principal responsable d'aquest desplaçament. En aquest sentit, l'informe exigeix a la comunitat internacional que s'esmenin com més aviat millor les flagrants llacunes que existeixen en relació a la protecció dels desplaçats interns, que a diferència de les persones refugiades, no gaudeixen d'un marc vinculant que garanteixi la seva protecció i assistència. Juntament amb aquest problema, el NRC també assenyalava escassetat de recursos, la indefinició de mandats i la falta de cooperació i coordinació entre els organismes i les entitats que s'encarreguen de plantar cara a aquest preocupant fenomen com els elements que contribueixen a deteriorar la situació en la qual es troba avui aquest grup.

Militarització i desarmament

- El multilateralisme entre els EUA i la UE va augmentar mitjançant acords en el marc de l'OTAN, encara que van persistir certes diferències en aspectes com l'embargament d'armes de la UE sobre la Xina, que es podria aixecar el proper 1 de juliol.
- Els EUA van mantenir la tendència a incrementar les despeses militars amb un augment del 4'8% en els pressupostos per a 2006.
- Les relacions entre Colòmbia i Veneçuela podrien veure's afectades per les exportacions d'armament convencional que països com Brasil, Espanya o Rússia pretenen fer al Govern veneçolà.
- Els programes nuclears d'Iran i de RPD Corea van mantenir l'atenció internacional, tant per la percepció d'amenaça nord-americana com pels intents diplomàtics d'Europa.
- El Secretari General de l'ONU va recomanar que es posi especial atenció en aspectes de control sobre les armes lleugeres com el marcatge, la relació amb l'explotació de recursos o el reconeixement de la importància dels programes de DDR, entre altres.

Aquest apartat analitza les qüestions relatives a militarització, cycle armamentista i desarmament. Per això s'han establert sis subapartats: components de l'agenda dels principals organismes multilaterals (Nacions Unides, OTAN i UE); canvis de tendència en les diferents fases del cycle armamentista (despeses militars, producció i transferències d'armes); programes de cooperació militar; armament de destrucció massiva; proliferació d'armament lleuger; i els elements de distensió i desarmament.

6.1. Organismes multilaterals

a) Nacions Unides

En l'àmbit de **Nacions Unides**, els aspectes més destacats es refereixen a la proliferació d'armes de destrucció massiva i al terrorisme, així com a l'inici del període de sessions de 2005 de la Conferència de Desarmament. En matèria d'embargaments, cal destacar dos fets. D'una banda, el Consell de Seguretat de l'ONU va decidir reforçar l'embargament d'armes imposat a **Côte d'Ivoire** i va instar el Govern i els grups armats d'oposició del país a proporcionar una llista detallada de l'armament que posseeixen. D'altra banda, el Secretari General va demanar de reforçar l'embargament a **Somàlia** i a **Sudan** a causa de les nombroses violacions que s'han produït recentment.

Pel que fa a la **seguretat**, el Secretari General va apuntar la necessitat d'adoptar un sistema global en aquest aspecte. Un dels punts prioritaris és la prevenció de la proliferació de les armes de destrucció massiva amb la finalitat d'evitar que caiguin en mans de grups criminals inclosos en les llistes de terrorisme. En relació a aquest tema, el **Comitè Contra el Terrorisme** va realitzar la seva quarta trobada, que va finalitzar amb l'acord de portar a terme una planificació i coordinació d'acció global, posant especial èmfasi en les agències d'espionatge per lluitar contra aquest fenomen. Així mateix, va iniciar un nou període en la seva organització amb les primeres visites a països.

D'altra banda, es va iniciar el primer període de sessions de la **Conferència de Desarmament** de 2005. Aquest període, comprès entre el 20 de gener i el 28 de març, va estar marcat per la insistència del Secretari General d'acabar amb l'*impasse* que es produeix des de fa 6 anys i d'iniciar el treball en matèries substantives que són vitals per a la pau i el desenvolupament social i econòmic. Aquest període va servir per adoptar l'agenda amb els principals aspectes a treballar, entre els quals destaquen el desarmament nuclear, la prevenció de la carrera armamentística en l'espai ultraterrestre o un programa exhaustiu de desarmament, entre d'altres.

b) OTAN

En el marc de l'**OTAN**, durant el trimestre es va apreciar una millora substancial de les relacions amb **Rússia** i accions concretes en 3 països. El Ministre de Defensa rus, S. Ivanov, va anunciar l'acceptació del pla de lluita contra el fenomen del terrorisme, basat en tres nivells de cooperació: la prevenció d'amenaques contra el terrorisme, l'acció contra organitzacions terroristes i la finalització de les

conseqüències dels atacs terroristes. A més, va assegurar la seva disposició a una major cooperació amb aquesta organització a través d'una major compatibilitat operativa de les FFAA o el tractament dels efectes de diversos desastres naturals i industrials.

Per altra banda, respecte a la missió a l'**Afganistan**, el Secretari General de l'Organització, J. de Hoop, va anunciar una expansió de les operacions de l'ISAF cap a l'oest del país per establir una presència constant en tots els equips de reconstrucció provincial, cosa que en suposarà la presència en la meitat del territori afganès. Respecte a l'**Iraq**, l'OTAN va accedir a realitzar tasques de formació dels cossos de seguretat del país, acord establert durant el cimera entre els **EUA** i la **UE**. Finalment, durant el trimestre es va plantejar la intenció d'augmentar la cooperació en matèria de seguretat amb **Israel** per combatre el denominat terrorisme global.

C) UE

Tal com s'ha comentat en l'apartat anterior, a mitjans de febrer es va produir **una trobada entre els màxims dirigents dels Estats membre de la UE i el President dels EUA**, G. W. Bush, en un intent de restablir les relacions multilaterals en l'inici de la segona legislatura del mandatari nord-americà. Els acords que reflecteixen l'aproximació es van visibilitzar en el marc de l'OTAN, encara que persisteix la divergència de parers sobre la possibilitat de l'aixecament de l'embargament d'armes a la Xina per part de la UE, aspecte que des dels EUA es va considerar com un gest inquietant ja que pot desencadenar una carrera armamentística a la zona.

Embargament d'armes a la Xina

A causa de la situació dels drets humans, l'exemple més visible de la qual va ser la repressió policial soferta per estudiants a la plaça de Tiananmen el 1989, la UE va imposar aquest mateix any un embargament de prohibició de venda d'armament a la Xina. Després d'un any de pressions per part de diversos Estats membre, el Secretari d'Exteriors del **Regne Unit**, J. Straw, país que durant el segon semestre de 2005 ocuparà la Presidència de la UE, va anunciar el futur aixecament d'aquest embargament, sense especificar-ne una data precisa. Davant aquesta decisió, diversos països hi van mostrar un especial interès, i van assenyalar que els esdeveniments que van originar la imposició de l'embargament ja estan superats. Mentrestant, països com els **EUA** o **Japó** s'han mostrat contraris que aquesta decisió es produeixi ja que es considera que la Xina persisteix en la violació dels drets humans i argumenten que el motiu real de l'aixecament es deu a interessos econòmics.

Sobre la decisió de si s'ha d'aixecar o no l'embargament, s'han de tenir en compte altres qüestions. D'una banda, és necessari comprovar si es **compleix aquest embargament**. Un exemple molt gràfic referent a això és França, on l'últim informe governamental d'exportacions d'armament informava del valor i del contingut de les exportacions realitzades a la Xina en els últims anys, amb valors d'exportació del voltant dels 76 milions d'euros el 2003¹. Cal esmentar que França és el país més actiu a favor de l'aixecament de les sancions contra la Xina.

Un altre aspecte destacable és el **funcionament del sistema d'embargaments de la UE**. Si bé es considera que ja no té sentit un embargament per uns fets de fa més de 15 anys, hi ha la possibilitat d'analitzar la situació actual del país. Sota els paràmetres del Codi de Conducta de la UE en matèria d'exportació d'armes, no es podrien tenir tractes comercials amb aquest país perquè es manté en situació de conflicte amb Taiwan i amb el Tibet i se segueixen cometent greus violacions dels drets humans: abusos de poder, ús excessiu de la força, repressió, tortura, execucions extrajudicials i detencions arbitràries. Una possible alternativa seria la implantació d'un **sistema d'embargament d'armes amb el model de Nacions Unides**, amb una revisió periòdica de la situació del país i la creació d'una comissió independent per revisar el compliment d'aquest embargament.

6.2. Cicle armamentístic

Una vegada més, en matèria de **despeses militars** la tendència va seguir a l'alça. Una mostra d'això és el cas dels EUA, país que aglutina gairebé la meitat del pressupost militar mundial. Amb l'anunci dels pressupostos per a l'any fiscal 2006, la despesa militar ascendeix fins a la quantitat de 419.300 milions de dòlars, que suposa un **increment del 4'8%** respecte a l'any anterior. També cal assenyalar que aquest increment contribueix a situar el dèficit en la xifra rècord de 390.000 milions de dòlars. Aquestes xifres fan referència a les despeses ordinàries, ja que el Govern va realitzar una petició al

¹ Per a més informació, vegeu:

http://www.defense.gouv.fr/sites/defense/actualites_et_dossiers/rapport_sur_les_exportations_darmement_2n_2002_et_2003

Congrés per a una nova partida de finançament addicional d'uns 80.000 milions de dòlars per a les operacions militars a l'Iraq i a l'Afganistan durant aquest any. Un cas similar es troba a l'Índia, on el projecte de pressupostos per a defensa té previst situar-se al voltant dels 19.000 milions de dòlars, augmentant un 7'8% respecte a l'exercici passat. **Europa** no n'és una excepció, i des de l'**Agència Europea de Defensa** s'apunta la intenció de convertir-se en una gran potència militar a través del desenvolupament de nous vehicles armats i de sistemes de comunicació avançada.

Aquest **comportament alcista** segueix mostrant les mateixes característiques que l'any anterior², és a dir, es confirma la tendència de la reducció i la realiniació dels efectius militars per assolir una millora de les capacitats armamentístiques. Un exemple n'és la **Xina**, el Govern de la qual va apostar per la compra d'avions de combat i submarins a **Rússia**, l'impuls de la investigació i desenvolupament propi, així com la reorganització i la reducció de les seves FFAA. D'altra banda, Rússia va anunciar la intenció de realitzar una modernització i millora del sistema de defensa amb míssils, així que se'n preveu la instal·lació de l'última generació cap a finals d'any.

6.3. Cooperació militar

Les aliances interestatals que es van produir durant el trimestre van obeir als esforços per a l'**enfortiment** de la **seguretat global**; sempre des d'una òptica de model de seguretat basat en el reforç de les capacitats militars, ja sigui en matèria de transferències d'armament, de lluita contra el terrorisme, de suport logístic o de maniobres militars conjuntes.

Taula 6.1. Països que han estat objecte d'atenció internacional		
Tipus d'acord	Països	Observacions
Transferència d'armes	Espanya a Veneçuela	Anunci d'un contracte de patrulleres navals i avions de transport militar
	Israel a Turquia	Intercanvi d'entre 200 i 300 vehicles de combat M48 Patton per 48 avions de combat Phantom F-4
	Rússia a Índia	Sistemes de míssils per valor de 450 milions de dòlars
	Rússia a Síria	Sistemes de defensa aèria
	Rússia a Veneçuela	40 avions de combat MiG i 100.000 rifles d'assalt AK-47
Lluita contra el terrorisme	Espanya – Pakistan	Exercicis navals conjunts i formació FFAA
	EUA – Japó	Revisió del pla estratègic de cooperació. Èmfasi també en armes de destrucció massiva i desenvolupament militar de RPD Corea i la Xina.
	EUA – Rússia	Exercicis de seguretat nuclear i intercanvi d'informació de transferències de sistemes de míssils.
	Índia – Xina	Possibilitat d'iniciar relació bilateral en matèria de seguretat local i regional
Exercicis militars conjunts i suport logístic	Líbia – França	Rellançament de la cooperació estratègica i militar
	Pakistan – EUA	Requisits d'equipament de les FFAA i la gestió financera relacionada.
	Rússia – França	Planificació de diversos exercicis per a la lluita contra el terrorisme i la proliferació d'armes de destrucció massiva

Respecte a les **transferències de material militar**, el trimestre va estar marcat per la venda d'armes a destinacions sensibles per part de **Rússia**. Un altre cas va ser l'exportació d'avions de combat a la **Xina**. No obstant això, un dels casos que ha provocat més repercussió és la possibilitat de venda d'un sistema de defensa aeri de míssils a **Síria**, proposta que va rebre les crítiques dels **EUA** i d'**Israel**, que argumentaven que podrien caure en mans de grups considerats com a terroristes pel Govern nord-americà; a pesar d'això, el Ministeri de Defensa rus va assegurar que aquests sistemes només poden ser duts per vehicles pesats, cosa que redueix el risc que es dugui a terme. Una altra operació sensible va ser la venda d'avions de combat i 100.000 fusells AK-47 a **Veneçuela**, operació que ha estat criticada per **Colòmbia** perquè acusa el Govern veneçolà de triangular armes cap als grups armats no governamentals.

En el cas de Veneçuela també cal comentar la venda d'armament per part d'**Espanya**, negociada a través del Ministre de Defensa, J. Bono, que va signar un contracte per a la venda de patrulleres navals

² Vegeu Baròmetre 6

de l'empresa IZAR i d'avions militars de transport, aquests últims fabricats pel consorci aeronàutic EADS. Aquesta exportació d'armes contrasta amb la política de venda d'armes cap a **Colòmbia**, a qui l'anterior Executiu espanyol havia promès importants contractes que van ser paralitzats pocs mesos després d'haver pres possessió l'actual Govern. Això està sent vist com un greuge comparatiu en les relacions entre Colòmbia i Veneçuela, a més de la inestabilitat regional que pugui originar. D'altra banda hi ha el quantios contracte comercial signat entre **Israel i Turquia** per valor d'uns 1.500 milions de dòlars, que consisteix en la venda de 48 avions de combat turcs a canvi d'entre 200 i 300 carros de combat israelians.

Sobre la **lluita internacional contra el terrorisme**, l'aspecte més destacat va ser la creixent millora de les relacions entre els **EUA i Rússia**. El Ministre de Defensa rus, S. Ivanov, va subratllar el fet de tenir posicions semblants als EUA en aquesta matèria, especialment en països com Afganistan o l'Iraq, a més d'anunciar el compromís d'informar-se mútuament en les vendes d'equips de míssils portàtils de defensa antiaèria. Aquest tipus de productes és una de les principals preocupacions dels EUA en la lluita antiterrorista perquè es tracta de productes molt assequibles i amb un elevat potencial destructiu. A més de la cooperació militar, en matèria de terrorisme també es va realitzar una cimera internacional a la recerca d'una estratègia de cooperació global.

Cimera sobre Terrorisme³

Antics Caps d'Estat i de Govern i líders polítics i socials de tot el món van assistir a la **Cimera sobre Terrorisme** que es va celebrar a Madrid. Aquesta cimera va demanar una resposta democràtica davant l'amenaça global del terror per part de tots els estaments de la societat: governs, institucions, societat civil, mitjans de comunicació i ciutadans.

El text final resultant de la Cimera recull una sèrie de **principis**:

- *Resposta integral*: mesures policials i judicials globals i coordinades que respectin plenament els drets humans
- *Cooperació internacional*: necessitat d'un enfocament multilateral, especialment en el reforçament d'organismes internacionals com Nacions Unides.
- *Ciutadans i democràcia*: Lluita contra el terrorisme a través de la llibertat i la democràcia, que són utilitzades per la ciutadania, la qual actua com un actor més i no com un espectador.
- *Crida a l'acció* a totes les nacions i organitzacions, nacionals i internacionals.

Finalment, aquest text recull una sèrie de recomanacions que donen suport una Estratègia Global per a la Lluita contra el Terrorisme:

- *Cooperació internacional*: basada en el respecte a l'Estat de dret, que generi confiança mitjançant normes compartides, reciprocitat i col·laboració efectiva.
- *Factors subjacents o de risc*: foment de la llibertat i deslegitimació de fets com l'odi, la por o el fanatisme.
- *Lluita contra el terrorisme*: tractament del terrorisme com a delictes específics, perseguit mitjançant els sistemes establerts per al compliment de la llei.
- *Societat civil*: bàsica en el procés de construcció de la democràcia, com a antídote enfront del terrorisme i de la violència.

6.4. Armament de destrucció massiva

La proposta realitzada des de l'**AIEA** de creació d'un fòrum de debat sobre la desnuclearització del **Pròxim Orient** va patir una paralització considerable tal com assegura el seu Director, M. El Baradei, que va considerar que la possibilitat d'arribar a un acord amb països com Israel serà impossible durant l'any 2005. Dins del marc de l'Agència, el mateix Director va llançar una proposta per deixar de construir equipament per a l'enriquiment d'urani i per replantejar els programes nuclears en un termini de 5 anys, així com la **revisió i l'enfortiment del TNP** per evitar la possessió d'armament de destrucció massiva en mans de grups terroristes. La Conferència de Revisió del TNP se celebrarà entre el 2 i el 27 de maig a Nova York.

Un altre aspecte important en aquesta matèria és el **sistema de defensa antimíssils dels EUA**, el segon test del qual es va portar a terme durant aquest trimestre i va tornar a obtenir resultats negatius.

³ Per a més informació, vegeu: <http://spanish.safe-democracy.org/index.html>

A aquest fet se li ha d'afegir la negativa de **Canadà** de formar part d'aquest sistema, després d'aproximadament un any i mig de debat en el marc del seu Parlament. Els EUA també han estat notícia per la persistent presència d'armes nuclears a Europa, tal com s'explica en el següent quadre:

Armes nuclears nord-americanes a Europa

El Consell de Defensa de Recursos Naturals dels EUA va emetre un informe⁴, on assegurava que els EUA segueixen en possessió d'unes 480 armes nuclears a Europa. Aquestes bombes es troben situades en 8 bases aèries de 6 països europeus, tots ells membres de l'OTAN: Alemanya (20 bombes), Bèlgica (20), Itàlia (90), Països Baixos (20), Regne Unit (110) i Turquia (90).

Originàriament l'estratègia de desenvolupament d'aquest armament en el continent europeu per part nord-americana es basava en la lluita contra l'amenaça soviètica en període de Guerra Freda. Si bé cal esmentar que aquest arsenal es va reduir després del final de la Guerra Freda, aquest informe subratlla que actualment no existeix cap motiu perquè continuï existint, ja que l'arsenal nuclear en sòl nord-americà ja està considerat com a suficient per a les necessitats defensives dels EUA. Per la seva banda, els Estats membre de l'OTAN han mostrat un compromís públic de reduir el paper de l'armament nuclear a Europa. Així mateix, la presència d'armes nuclears a Europa pot afectar la relació amb altres potències nuclears i conseqüentment augmentar l'amenaça global, cosa que pot portar a l'extrem que s'arribi a la violació del TNP.

Finalment, aquest informe recomana la desnuclearització d'aquestes bases aèries per evitar aquesta política de doble ras que alguns Estats membres de l'OTAN practiquen en aquesta matèria. A més, insta els EUA i Europa a iniciar una activitat política i diplomàtica considerables perquè països com Rússia redueixin el seu gran arsenal d'armament nuclear, a més de potenciar la desnuclearització de la regió del Pròxim Orient.

No obstant això, els escenaris més destacats durant els últims tres mesos van tornar a ser RPD Corea i Iran. En el cas de **RPD Corea** el Govern va reconèixer de nou la possessió d'armament nuclear i es va negar a reincorporar-se a les rondes multilaterals de negociació a no ser que les actituds i les condicions siguin les necessàries. **Iran**, per la seva banda, insisteix a mantenir el seu programa nuclear, assegurant sempre la seva finalitat civil. D'igual manera persisteixen les acusacions des dels **EUA** que està provant i fabricant armament nuclear, a més dels intents de resolució per la via diplomàtica des de la **UE**.

Taula 6.2. Països que han estat objecte d'atenció internacional

País	Comentari
Egipte	L'AIEA va realitzar una inspecció en el seu programa nuclear, on presumptament va trobar proves d'experiments sobre armament nuclear, fet que ha estat desmentit pel govern.
França	El Ministeri de Defensa va defensar l'ús de míssils nuclears en submarins per les amenaces del terrorisme i la proliferació d'armes de destrucció massiva.
Iran	L'AIEA va dur a terme inspeccions en el complex militar de Parchin, on declara no haver fet nous descobriments en els últims 6 mesos. Així mateix, l'Agència insta a Iran a ser com més transparent possible i a esgotar totes les vies diplomàtiques convidant a participar-hi els EUA, fet rebutjat des d'Iran. Des del país s'assegura que el programa nuclear estatal és de caràcter pacífic, que rep el suport de Rússia, interessada a signar un ampli acord nuclear. La UE ha iniciat converses en matèria de comerç i de cooperació, i ha rebut la predisposició d'Iran per col·laborar en matèria de seguretat i desarmament. Finalment, els EUA van acusar Iran de seguir fabricant armes de destrucció massiva i el van assenyalat com a una de les principals amenaces de promoció del terror, encara que se segueix replantejant la seva estratègia i seguir la via que la UE està portant a terme.
Iraq	El grup d'Inspecció nord-americana (ISG, per les sigles en anglès) va tornar als EUA donant per finalitzada la recerca d'armes de destrucció massiva en el país. A això cal afegir-hi la desclassificació d'informes de la CIA on s'assegurava que l'Iraq no fabricava armament químic des de 1991.
Líbia	El President M. Gaddafi va lamentar la manca de compromís per part dels EUA i del Regne Unit en les compensacions després del desmantellament del seu programa nuclear, i va detallar que la reacció s'ha traduït en simples paraules sense rebre cap resposta reflectida en fets.
RPD Corea	El Ministeri d'Exteriors va emetre un comunicat on afirmava haver fabricat armament nuclear per a la pròpia defensa i amenaçava d'augmentar el seu arsenal i tornar a realitzar proves amb míssils de llarg abast, a més de manifestar la intenció de suspendre la seva participació en les rondes de converses multilaterals per un període indefinit, més concretament fins que es donin les condicions de poder sostreure resultats positius per als seus interessos en aquestes converses. Per la seva banda, el Secretari General de l'ONU va instar el país asiàtic a tornar a la ronda de converses multilaterals esperant que l'actual posició no sigui definitiva.

⁴ Per accedir al text íntegre, vegeu: <http://www.nrdc.org/nuclear/euro/euro.pdf>

6.5. Proliferació d'armament lleuger

Les armes lleugeres han tingut una considerable importància en el marc de Nacions Unides. En primer lloc, **el Secretari General de l'ONU va publicar un informe** on es pretén reflectir les iniciatives en les quals el Consell de Seguretat podria contribuir per frenar la proliferació d'armes petites i lleugeres. Aquestes iniciatives, en format de recomanacions, s'expressen en el quadre següent a mode de resum:

Informe del Secretari General sobre les armes lleugeres⁵

- Elaboració d'un instrument internacional que permeti els Estats identificar i rastrejar les armes petites i lleugeres il·lícites..
- Augment de la interacció amb l'Assemblea General en qüestions relatives a armes lleugeres, per promoure estratègies a llarg termini.
- Investigació dels vincles existents entre el comerç il·lícit d'armes petites i lleugeres i l'explotació de recursos naturals, així com del tràfic de drogues, entre altres.
- Reconeixement per part dels actors en conflicte de la importància de les activitats vinculades als processos de DDR amb posterioritat als conflictes.
- Increment del finançament dels programes de DDR mitjançant l'ampliació de l'abast de les mesures incloses en el pressupost per a les operacions de manteniment de la pau.
- Adopció de les mesures legislatives necessàries per vetllar pel control eficaç de les exportacions i del trànsit d'armes petites i lleugeres.
- Aplicació de mesures coercitives contra els Estats membre que violin deliberadament els embargaments d'armes.
- Foment de la transparència en matèria d'armaments, en particular mitjançant la participació universal sistemàtica en el Registre d'Armes Convencionals.

D'altra banda, es va celebrar la segona de les sessions del **Grup de Treball sobre Marcatge i Rastreig de les armes lleugeres**, on s'han debatut els aspectes principals per a l'establiment d'un instrument a escala internacional per al marcatge i el rastreig d'aquest tipus d'armament: registre, revisió, implantació o cooperació, entre altres aspectes. A pesar d'això, un dels punts més sensibles, com és la possibilitat que aquest instrument sigui legalment vinculant, no ha estat ni tan sols debatut. Coincidint amb aquesta sessió del Grup de Treball, les ONG AI, IANSA i Oxfam van publicar un nou informe en el marc de la campanya Armes Sota Control en el qual es denuncia la falta d'un tractat mundial que reguli aquesta qüestió⁶.

Efectes de les armes en la vida de les dones

Seguint en el marc de la campanya Armes Sota Control, es va publicar un nou informe, en aquest cas relacionant **els efectes de les armes en la vida de les dones**, coincidint amb la celebració del 8 de març, Dia Internacional de la dona treballadora. Aquest informe denuncia l'impacte perjudicial que té aquesta proliferació descontrolada de les armes lleugeres per a les dones, tant en l'àmbit familiar, on les víctimes femenines per agressió de la seva parella superen àmpliament les masculines, com en situacions de conflicte, ja que tant dones com menors constitueixen els dos grups de víctimes més importants davant d'aquest tipus d'armament, i les antigues combatents no acostumen a ser acollides en els processos de DDR. Davant aquestes denúncies, el mateix informe fa les següents recomanacions:

- Tramitació d'una llicència per portar armes de foc
- Prohibició als ciutadans particulars de posseir armes militars.
- Promoció d'una participació igualitària de les dones en tots els processos de pau i de DDR.
- Establiment d'un Tractat sobre el Comerç d'Armes que prohibeixi les exportacions d'armes a aquells que puguin utilitzar-les per perpetrar actes violents contra dones.

Font: http://www.controlarms.org/es/assets/mujeres_armas.pdf.

A més de les recomanacions del Secretari General abans esmentades (quadre 6.2), en un àmbit més regional, K. Annan va recomanar al Consell de Seguretat donar suport a l'**ECOWAS** i assenyalar els infractors de la **moratòria regional d'armament**, incloent-hi l'embargament existent a Côte d'Ivoire, que concerneix individus i corporacions. Seguint en el continent africà, a **Sud-àfrica** es va produir durant tot el trimestre una amnistia per al lliurament d'armament per part de la societat civil que va dur a la recol·lecció de més de 25.000 armes lleugeres, cosa que ha permès que el nombre de crims en el

⁵Per accedir al text íntegre, vegeu: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/221/46/PDF/N0522146.pdf?OpenElement>

⁶ Vegeu: http://www.controlarms.org/es/assets/dc240105_El_rastreo_de_un_comercio_letal.pdf

país amb aquest tipus d'armament hagi disminuït considerablement. A pesar d'això, aquests registres han permès constatar que Sud-àfrica és un dels països amb major índex de possessió d'armes per persona, així com un dels principals països en índex d'armes robades i perdudes. D'altra banda, a **Sudan** es van reunir unes 3.000 armes que estaven en mans de la població civil a l'estat de Darfur Sud.

A **Amèrica**, després d'un segon semestre amb resultats productius, les ONG locals de **Brasil** van denunciar la lentitud en la implantació del nou estatut del Desarmament, que provoca que no es pugui solucionar amb celeritat el problema de la criminalitat en el país. A **Equador** es va publicar un informe en el qual es recull que, a causa del complex sistema de requisits per obtenir una arma, la població civil opta per comprar armes en el mercat il·legal. **El Salvador** va aprovar una nova llei que incrementa l'edat mínima per adquirir una arma i la possibilitat de dur-les en transports públics. Cal afegir que la Policia Nacional Civil va informar sobre l'augment del 27% del nombre d'homicidis, el 70% dels quals van ser comesos amb armes de foc. A **Mèxic**, la Secretaria de Defensa Nacional va decidir retirar el permís d'ús d'armes de foc a un 35% dels membres del cos per tenir antecedents penals.

Esment especial es mereix **Haití**, on el Consell de Seguretat de l'ONU, a pesar de reconèixer el treball de la MINUSTAH, va expressar la seva preocupació per la situació en els àmbits de desarmament i seguretat en el país. Així mateix, la MINUSTAH va anunciar l'**inici d'un programa de desarmament** en el mes d'abril. Aquest programa es basarà en la recompra d'armament a preus oscil·lants entre els 30 i els 100 dòlars per arma recollida, seguint l'exemple que es porta a terme a Brasil, país de procedència de la majoria del contingent d'aquesta missió de manteniment de la pau. El pressupost total per al programa és d'uns 10 milions de dòlars. D'altra banda, els membres de la MINUSTAH han assegurat que els seus efectius estan disposats a **fer ús de la força** en cas que els diferents grups armats no vulguin negociar el lliurament de les armes. Aquesta notícia contrasta amb l'anunci de la desmobilització dels 300 primers antics combatents de les FAd'H per passar a formar part dels cossos de policia nacionals.

A **Àsia**, el Govern d'**Afganistan**, conjuntament amb la UNAMA, va iniciar un programa de recol·lecció de municions sense explotar, el pes total de la qual es calcula que pot arribar a les 100.000 tones. A aquest procés caldria afegir-hi la recollida d'armament pesat que es porta a terme sobretot a la capital. Un altre aspecte que ha tingut repercussió en el continent ha estat el fenomen del **terratrèmol** que va assolir diversos països del Sud-est asiàtic a finals de 2004. L'ICBL va advertir del perill que pot suposar per a la seguretat humana la presència de mines terrestres en la regió a causa de la deslocalització d'aquests artefactes com a conseqüència d'aquest fenomen natural.

Finalment, a **Europa**, l'OTAN va anunciar l'aprovació d'un projecte per ajudar Ucraïna en la destrucció d'arsenals excedentaris d'armes lleugeres i municions, el cost del qual ronda els 27 milions de dòlars. El projecte té previst realitzar-se en 4 fases durant 12 anys i contempla la destrucció d'uns 1'5 milions d'armes lleugeres i 133.000 tones de municions.

6.6. Distensió i desarmament

Quant a la **distensió i al desarmament**, si bé es van donar certs progressos amb el desarmament i la desmobilització d'antics combatents en diversos països, una de les grans mancances en els programes de DDR es troba en les fases de reintegració i rehabilitació. Com a mostra d'això tenim l'Àfrica Occidental, on el Ministre d'Exteriors de Benín, R. Biaou, va assegurar que la falta de fons per a aquestes fases i per a la reforma del sector de seguretat pot dur a la perpetuació del conflicte a la regió.

Quant als esdeveniments per països, destaca **Burundi**, on es va iniciar el procés d'acantonament dels antics combatents, al voltant de 27.000, després d'haver-se acordat el procés de desarmament. A pesar que aquest procés segueix endavant, s'ha sol·licitat actuar ràpidament per pal·liar les pobres condicions d'aquests camps d'acantonament en matèria de sanitat i d'alimentació, després de la mort de tres antics combatents per inanició. A **Côte d'Ivoire**, mentre continua tenint lloc el procés de desarmament d'antics combatents, el Govern va instar a les forces internacionals a portar a terme la seva feina de manera efectiva o que, en cas contrari, abandonin el país. Per la seva banda, UNICEF va iniciar un programa de prevenció, desmobilització i reinserció de menors-soldat a l'oest del país.

A **Libèria**, la preocupació es va centrar en el possible fracàs en la reintegració dels menors-soldat, tal com es va veure reflectit per l'expulsió d'uns 4.000 antics combatents dels centres escolars per falta de pagament, encara que posteriorment van ser readmesos gràcies al finançament del PNUD. Per altra banda, el Govern dels EUA va contractar una empresa de seguretat privada, *DynCorp International*, per a la formació i reestructuració d'efectius de les FFAA estatals. Aquest fet haurà de ser seguit amb deteniment pel paper que poden ocupar els actors privats en aquest tipus de processos. A **RD Congo** es va iniciar un nou programa de DDR per a uns 450 antics combatents situats a la regió de Pool, al sud del país, amb l'objectiu de reintegrar-los en la vida de la societat civil i amb un pressupost total d'uns 430.000 dòlars. D'altra banda, membres dels grups armats del districte d'Ituri, teòricament destinats a reincorporar-se a les FFAA estatals, estan intentant desestabilitzar el procés amb enfrontaments amb membres de la MONUC⁷.

En el context d'**Afganistan**, fonts governamentals van anunciar l'inici d'un procés de desarmament en col·laboració amb la UNAMA. A causa de la gran quantitat de grups existents en el país, s'estima que podrien arribar fins a la xifra de 100.000 combatents per desmobilitzar, encara que ja es porten uns 30.000 desmobilitzats. A pesar d'això, informes com el del *International Crisis Group* (ICG)⁸ apunten que el procés de DDR no serà completament satisfactori ja que té diverses mancances, com són: la falta de desarmament en les unitats dominades per efectius de Tadjikistan, a les regions de Kabul i de Panjshir; la falta de compliment del manteniment de la pau per part de les estructures de les milícies estatals, així com perquè no es tracta l'amenaça de les milícies no oficials que es troben fora del mandat de l'actual DDR.

Finalment, en l'escenari europeu, a **Irlanda** el grup armat d'oposició IRA va anul·lar la seva última oferta de desarmament definitiu en resposta a les postures dels governs d'Irlanda i del Regne Unit, que culpaven exclusivament a aquest grup de l'entorpiment en l'avanç del procés de pau.

A manera de **conclusió**, cal assenyalar que l'agenda internacional ha estat marcada per les relacions bilaterals entre els EUA i la UE, que sembla ser que se situen en una situació d'aproximació sempre en el marc de l'OTAN, encara que hi ha aspectes a debatre com l'embargament d'armes a la Xina. La despesa militar mundial mantindrà la seva tendència a l'alça a causa de l'increment que es produirà en el país que pràcticament aglutina la meitat d'aquesta despesa, els EUA. L'evolució en matèria d'armament de destrucció massiva es manté intermitent en les negociacions dels diversos programes nuclears, especialment a Iran i a RPD Corea. Finalment, les iniciatives respecte a la proliferació d'armes lleugeres també mantenen resultats molt diversos tant en matèria de legislació com de recol·lecció.

⁷ Vegeu l'apartat de Conflictes armats

⁸ Vegeu: http://www.icg.org/library/documents/asia/south_asia/b035_afghanistan_getting_disarmament_back_on_track_web.pdf

Drets Humans i Dret Internacional Humanitari

- ❑ Les ONG van reiterar la seva condemna als abusos que provoquen les mesures antiterroristes a escala mundial quatre anys després de la detenció de 650 persones presumptament vinculades al terrorisme a Guantánamo.
- ❑ La Comissió Interamericana de Drets Humans va celebrar el seu 122è període de sessions destacant avenços en la situació dels drets humans en el continent i establint dos nous Relators Especials.
- ❑ La UE i els EUA van anunciar el condicionament de la seva acció exterior a la col·laboració dels països implicats amb els tribunals penals internacionals, especialment a la zona dels Balcans.

En el present capítol s'analitza la situació relativa als Drets Humans i al Dret Internacional Humanitari del trimestre. El **primer apartat** s'elabora a partir del seguiment de les violacions de drets humans i de les llibertats fonamentals denunciades per organitzacions no governamentals de drets humans (Amnistia Internacional i *Human Rights Watch*, principalment) i per organitzacions internacionals i intergovernamentals, especialment de l'àmbit europeu i de Nacions Unides. Durant aquest primer trimestre de l'any s'ha prestat una especial atenció a l'**impacte de les legislacions antiterroristes** pel que fa a gaudir dels drets humans. En el **segon apartat** s'analitzen qüestions relatives als Tribunals Penals Internacionals.

7.1. Violacions dels drets humans i de les llibertats fonamentals

a) Aspectes destacats per les organitzacions no governamentals

Durant aquest trimestre, **Amnistia Internacional** i/o **Human Rights Watch** han centrat principalment les seves accions entorn de la crisi oberta al Nepal arran de la reimposició de l'estat d'emergència, la commemoració del 60è aniversari de l'alliberament d'Auschwitz, els quatre anys de detenció executiva de persones vinculades a Al-Qaida a Guantánamo, la constatació per part d'una Comissió d'investigació independent de Nacions Unides que a la regió sudanesa de Darfur no s'ha comès un genocidi, encara que sí crims de *lesa humanitat*, i la decisió del Tribunal Suprem dels EUA de prohibir la pena de mort de menors¹. D'acord amb la informació procedent d'aquestes dues organitzacions sobre la situació dels drets humans a escala internacional, durant el trimestre es constaten greus violacions dels drets civils i polítics per part dels cossos de seguretat estatals en **44 països**² (remarcant cinc regions específiques: el Delta del Níger a Nigèria, Darfur al Sudan, Gujarat a l'Índia, el Tibet a la Xina i Aceh a Indonèsia). Les denúncies continuen estant relacionades de forma directa amb la reculada en matèria de drets humans provocada per la imposició de legislacions antiterroristes a escala mundial, assenyalant especialment el cas de Regne Unit.

Segons aquestes dues organitzacions, prossegueix la conculcació de les **llibertats fonamentals** (denúncies en **31** països), especialment de la llibertat de premsa, així com nombrosos casos de **detencions arbitràries** (denúncies en **14** països), **tortura i maltractament** (denúncies en **16** països).

¹ Tan sols 5 països mantenen l'aplicació de la pena de mort per a menors: Aràbia Saudita, Xina, Iran, Nigèria i RD Congo.

² Per a més informació sobre les violacions dels drets humans en aquests països, vegeu les notícies publicades per ambdues organitzacions (entre gener i març de 2005) i recollides a la publicació trimestral *Semàfor de Drets Humans* núm. 9 a <http://www.escolapau.org/programes/drets.htm>.

Es constata, així mateix, la contínua **fustigació a les minories i a les persones desplaçades i demandants d'asil** (denúncies en 17 i 7 països respectivament) i la restricció de les seves llibertats i drets més fonamentals. La qüestió de les violacions dels drets humans dels **menors** i de les dones són uns altres aspectes d'especial preocupació durant el trimestre. El Secretari General de l'ONU va llançar un pla d'acció per acabar amb el reclutament de menors-soldat, una de les pitjors formes d'explotació infantil.

El Pla d'acció per eradicar el reclutament de menors-soldat³

El Secretari General de l'ONU va presentar al Consell de Seguretat el **pla d'acció per al monitoratge sistemàtic i informació sobre els abusos a menors en situacions de conflicte armat (CAAC, per les sigles en anglès)** amb l'objectiu de posar fi a aquesta pràctica a escala mundial. L'informe de K. Annan assenyalava certes millores en la protecció dels menors enfront del reclutament i dels abusos gràcies a la tasca de nombroses organitzacions internacionals, cosa que ha fet que el nombre de menors-soldat hagi passat en els últims 18 mesos de 380.000 a 300.000. Els països en els quals la situació en aquesta matèria ha millorat són: Afganistan, Angola, la zona dels Balcans, Etiòpia, Eritrea, Libèria, Sierra Leone i Timor Oriental. En canvi, 54 grups armats i FFAA segueixen reclutant menors a Burundi, Colòmbia, Côte d'Ivoire, RD Congo, Filipines, Myanmar, Nepal, Somàlia, Sudan, Sri Lanka i Uganda. Les principals violacions que pateixen els menors en situació de conflicte armat són abducció, abusos sexuals, execucions i tortures. Finalment, el Secretari General de l'ONU recomana que el Consell de Seguretat adopti mesures com la imposició de restriccions a la llibertat de moviment als líders dels grups o de les FFAA que recluten menors, que siguin exclosos de les estructures de l'administració i que no puguin gaudir d'amnisties, que estiguin sotmesos a embargaments d'armes i que tinguin prohibida l'assistència militar, així com controlar de forma efectiva els seus recursos financers. Segons K. Annan, l'Assemblea General de l'ONU, la Comissió de Drets Humans de Nacions Unides, el Tribunal Penal Internacional, les organitzacions regionals i els mateixos Governos haurien de coordinar els seus esforços per posar fi a aquesta pràctica.

Finalment, es va commemorar el Dia Internacional de la Dona (8 de març), en què es van destacar aspectes com la violència domèstica i els abusos en situació de conflicte armat. En 12 països es denuncia la violència contra les **dones**⁴. Totes aquestes violacions es solen cometre, a més, en un clima d'impunitat i **de falta de garanties legals i jurídiques** (aspecte rellevant en 13 països).

b) Aspectes destacats per les organitzacions internacionals i intergovernamentals

Dins de l'àmbit europeu cal celebrar en primer lloc el nomenament del danès M. Matthiessen com a Representant Personal per a qüestions de drets humans de l'Alt Representant de la Política Exterior i de Seguretat Comuna de la UE, a causa dels nous reptes internacionals que fan necessari un major coneixement d'aquesta matèria. Per la seva banda, l'Assemblea **Parlamentària del Consell d'Europa** va presentar el primer esborrany de la futura Convenció Europea contra el tràfic de persones que les ONG esperen que inclogui mesures de protecció de les víctimes i no només de control fronterer. Per la seva banda, la **Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància** (una altra institució del Consell d'Europa) va presentar cinc nous informes sobre la situació d'aquesta matèria en aquests països. En el cas d'Àustria, la Comissió va assenyalar que la discriminació racial afecta els grups minoritaris, tals com les persones originàries de l'Àfrica Subsahariana, les persones d'ètnia romaní i de religió islàmica. A Bòsnia i Hercegovina va persistir la discriminació econòmica, política i social provocada per un discurs pronacionalista del Govern. A França, el sistema judicial no tracta de la mateixa manera les persones musulmanes, i es van reportar casos d'augment de l'antisemitisme. En el cas de Macedònia, les persones d'ètnia romaní van sofrir discriminació i no van poder accedir als serveis bàsics. Finalment, en el cas de Turquia, malgrat les reformes van continuar produint-se manifestacions de racisme i d'intolerància.

³ Per accedir a l'informe íntegre, vegeu <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N0521507/PDF/N0521507.pdf?OpenElement/>.

⁴ Per ampliar informació sobre la situació dels drets humans de la dona, vegeu el capítol 9 sobre la Dimensió de gènere en la construcció de pau.

En el continent americà, la **Comissió Interamericana de Drets Humans**⁵ va celebrar el 122è període de sessions (entre el 24 d'abril i l'11 de març), i va destacar avenços en la situació dels drets humans en el continent i va anunciar el nomenament de dos nous Relators Especials, un per als drets de les persones de descendència africana i l'altre contra la discriminació racial. Aquest període de sessions va ser presidit per C. K. Roberts (d'Antigua i Barbuda). El President va assenyalar que entre els aspectes positius cal destacar el pla de drets humans del Govern mexicà, les reformes constitucionals a Brasil, els esforços a l'Argentina, a Xile i a Paraguai per investigar les greus violacions dels drets humans i la possibilitat que Jamaica introdueixi una moratòria de la pena de mort. Per contra, C. K. Roberts ha declarat que els grans reptes en matèria de drets humans són les crisis polítiques, socials i econòmiques, l'absència d'imperi de la llei i la precarietat de molts sistemes democràtics.

A escala internacional, mentre els diversos òrgans i agències de **Nacions Unides** han continuat pronunciant-se sobre la situació dels drets humans en **25 països**⁶, (especialment la situació al Nepal, a Darfur i a Guantánamo), cal destacar que durant aquest trimestre, la nova Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans, L. Arbour, va portar a terme les seves tres primeres missions a països per tal d'avaluar la situació dels drets humans a l'Afganistan, al Nepal i a Rússia de cara a la preparació del proper període de sessions de la Comissió de Drets Humans de Nacions Unides, que tractarà per primera vegada de forma exhaustiva l'impacte de la lluita antiterrorista pel que fa a gaudir dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

7.2. Terrorisme i drets humans

Aquest trimestre han tingut lloc dos esdeveniments rellevants en aquesta matèria. A finals de gener es va celebrar a Kazakhstan la **quarta reunió del Comitè Contra el Terrorisme de Nacions Unides**, que va concloure amb l'acord dels organismes participants de planificar una acció global per lluitar contra aquest fenomen. Tanmateix, l'iniciativa per trobar una forma efectiva de lluitar contra el terrorisme respectant les normes internacionals de drets humans va ser exclosa novament de l'agenda. En el mes de març es va celebrar a Madrid la **Cimera Internacional sobre Democràcia, Terrorisme i Seguretat**, en què el Secretari General de l'ONU va presentar l'estratègia de Nacions Unides per lluitar contra el terrorisme i va destacar el respecte als drets humans com a element clau.

a) Què està passant?

La **Declaració General de Mesures per a l'Eliminació del Terrorisme Internacional** del 9 de desembre de 1994 adoptada per l'Assemblea General de l'ONU assenyalava que la lluita contra el terrorisme era una problemàtica mundial a la qual tots els Estats havien de respondre i avaluar l'impacte que tenia en la població civil. Els atemptats de l'11 de setembre de 2001 als EUA per part de la xarxa Al-Qaida van col·locar el terrorisme, la lluita contra el terrorisme i la seva interrelació amb els drets humans en el centre de l'agenda nacional i internacional.

La reacció de la comunitat internacional davant aquests atemptats va ser immediata. El 28 de setembre de 2001 el Consell de Seguretat de l'ONU va establir el Comitè Contra el Terrorisme (format pels Estats membre del Consell de Seguretat de l'ONU) amb l'objectiu d'establir la connexió entre el terrorisme internacional i la delinqüència transnacional organitzada, les drogues il·lícites, el blanqueig de diners i el tràfic il·lícit d'armes i de materials nuclears, químics, biològics i altres materials letals, a més de posar en relleu la necessitat d'establir una coordinació en tots els nivells que permeti reforçar la seguretat internacional.

El problema és que, malgrat que existeixen 12 convenis internacionals sobre aquesta matèria, Nacions Unides no ha tingut capacitat suficient per elaborar una estratègia de lluita contra el terrorisme que inclogui una definició de terrorisme consensuada per tots els Estats membres de

⁵ Per saber més sobre el 122è període de sessions, vegeu <http://www.cidh.oas.org/Comunicados/Spanish/2005/8.05.htm/>.

⁶ Per a més informació sobre la tasca dels experts en drets humans durant el trimestre, vegeu <http://www.escolapau.org/antenacomissio>.

l'organització. Aquest fet es deu principalment a dues posicions: a) per a uns, qualsevol definició ha d'incloure el cas d'un Estat que utilitzi les FFAA contra civils; i b) per a d'altres, un poble sota ocupació estrangera té dret a resistir, i la definició hauria d'incloure aquest aspecte.

Una proposta de definició...

El Secretari General de l'ONU va presentar el dia 2 de desembre de 2004 l'informe del Grup d'alt nivell sobre les amenaces, els desafiaments i el canvi, titulat "Un món més segur: la responsabilitat que compartim", en el qual es recull una definició de terrorisme (paràgraf 164)⁷:

"Qualsevol acte, a més dels actes ja especificats en els convenis i convencions vigents sobre determinats aspectes del terrorisme, els Convenis de Ginebra i la resolució 1566(2004) del Consell de Seguretat, destinat a causar la mort o lesions corporals greus a un civil o a un no combatent, quan el propòsit d'aquest acte, per la seva naturalesa o context, sigui intimidar a una població o obligar a un govern o a una organització internacional a realitzar un acte o a abstenir-se de fer-lo".

Des de l'11 de setembre, tots els Estats (en situació de conflicte armat, tensió política d'alta o baixa intensitat, rehabilitació postbèl·lica, crisi humanitària o que negocien un procés de pau) han adoptat alguna mesura, política o legislació de lluita contra el terrorisme, promoguda pel comitè Contra el Terrorisme, al·legant que els actes terroristes atempten contra l'Estat de dret i els drets fonamentals.

b) Per què terrorisme i drets humans?

El terrorisme atempta contra els valors centrals de la Carta de Nacions Unides, entre ells el respecte al Dret Internacional dels Drets Humans, al Dret Internacional Humanitari i al Dret relatiu a la protecció de les persones refugiades i demandants d'asil.

Els òrgans de drets humans, tant els dels organismes internacionals i intergovernamentals com els de les ONG, s'han referit als drets humans i al terrorisme en els últims anys. La premissa comuna en tots és que les polítiques i les legislacions introduïdes pels països per a la lluita antiterrorista impliquen una **seriosa violació dels drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals**. Aquestes mesures impacten de forma directa i negativa en els drets dels pobles que defensen el seu dret a l'autodeterminació, en els opositors polítics, en els defensors dels drets humans, en les persones migrants i les seves famílies, en els demandants d'asil i de refugi, en les minories ètniques, religioses i lingüístiques, en els activistes polítics i en els membres dels mitjans de comunicació crítics amb la gestió governamental.

Els organismes regionals i la lluita contra el terrorisme internacional

(a) Organismes que inclouen criteris de drets humans

- L'**OEA** va adoptar el juny de 2002 la Convenció Interamericana contra el Terrorisme, que conté referències explícites sobre la protecció dels drets humans en la lluita contra el terrorisme. La Comissió Interamericana de Drets Humans va adoptar el desembre de 2001 una resolució que promulga el respecte dels drets humans en la lluita antiterrorista.

- El **Consell d'Europa** va adoptar el juliol de 2002 les directrius sobre drets humans i lluita antiterrorista. S'hi destaquen nombrosos motius de preocupació per l'organització en matèria de drets humans (entre ells, la prohibició de la detenció arbitrària, de la tortura, de la detenció sense judici, etc.).

- L'**OSCE** va adoptar el desembre de 2002 una Carta per a la Prevenció i el Combat del Terrorisme. Aquesta Carta recorda el deure dels Estats membre de respectar l'imperi de la llei i les recomanacions de tots els organismes i convenis de Nacions Unides.

⁷ Per a més informació sobre aquest informe, vegeu <http://www.un.org/secureworld/report2.pdf/>.

(b) Organismes que no inclouen criteris de drets humans

- La **UA** va adoptar el 1999 la Convenció per a la Prevenció i la Lluita contra el Terrorisme, que va entrar en vigor el setembre de 2002. La Convenció estableix la seva pròpia definició d'actes terroristes i no inclou mesures ni referències al compliment dels estàndards internacionals de drets humans.

- L'**Organització de la Conferència Islàmica** va finalitzar, el maig de 2002, la Convenció per Combatre el Terrorisme Internacional. En ella s'ofereix una àmplia definició de terrorisme i, tot i que es condemna el terrorisme com una greu violació dels drets humans, no s'estableixen criteris de respecte dels drets humans en la lluita antiterrorista.

- L'**ASEAN** està treballant en l'elaboració d'un document regional de lluita contra el terrorisme, però els esborranys proposats fins ara no inclouen els drets humans.

Nacions Unides

Tots els òrgans de Nacions Unides (tant el Secretari General de l'ONU com l'Assemblea General) s'han pronunciat a favor de la inclusió del respecte als drets humans en la lluita antiterrorista. La Comissió de Drets Humans de Nacions Unides va aprovar ja l'any 1998 el nomenament de K. K. Koufa (de Grècia) com a Relator Especial de la Subcomissió per a la Promoció i Protecció dels Drets Humans, per portar a terme un primer estudi complet sobre el tema, el primer esborrany del qual va ser presentat l'agost de 2001.

Des de llavors, el màxim òrgan internacional sobre drets humans ha mantingut aquest tema a l'agenda. L'any 2004, l'Assemblea General de l'ONU va dotar l'Oficina de l'**Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans** del mandat de: a) examinar la qüestió de la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals en la lluita contra el terrorisme, tenint en consideració informació fidedigna de totes les fonts; b) formular recomanacions generals relatives a l'obligació dels Estats de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals en adoptar mesures per combatre el terrorisme; i c) proporcionar ajuda i assessorament sobre la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals en la lluita contra el terrorisme als Estats que ho sol·licitin, així com als òrgans pertinents de Nacions Unides (entre ells, el Comitè Contra el Terrorisme).

Durant l'any 2004 s'ha consolidat la importància d'aquesta temàtica. Durant el 60è període de sessions de la Comissió de Drets Humans es va nomenar el **primer Expert Independent sobre terrorisme i drets humans**, i durant el 56è període de sessions de la Subcomissió es va decidir formar un grup de treball en la següent sessió per elaborar principis i directrius per a la promoció i la protecció dels drets humans en la lluita contra el terrorisme. En el proper període de sessions de la Comissió de Drets Humans (Ginebra, 14 de març a 22 d'abril)⁸ nou experts en matèria de drets humans ja han anunciat que tractaran aquesta problemàtica. Aquests experts són: el Relator Especial sobre les formes contemporànies de racisme, el Relator Especial sobre la tortura, el Relator Especial sobre execucions extrajudicials, la Relatora Especial sobre l'ús de mercenaris, el Relator Especial sobre la llibertat religiosa, l'Expert independent sobre la situació de drets humans a l'Afganistan, el Relator Especial sobre la situació dels drets humans en els territoris palestins ocupats des de 1967 per Israel, la Representant Especial del Secretari General de l'ONU sobre la situació dels defensors dels drets humans i l'Expert independent sobre terrorisme i drets humans.

L'estratègia de Nacions Unides en la lluita antiterrorista

El Secretari General de l'ONU va presentar un pla de 5 punts com a estratègia de Nacions Unides per a la lluita contra el terrorisme internacional denominat "Les cinc D" durant la Cimera Internacional sobre Democràcia, Terrorisme i Seguretat celebrada a Madrid del 8 al 10 de març 2005. Aquesta estratègia serà revisada en una nova cimera internacional que se celebrarà l'11 de setembre de 2006.

⁸ Per a més informació sobre el 61è període de sessions de la Comissió de Drets Humans de Nacions Unides, vegeu <http://www.escolapau.org/antenacomissio/>.

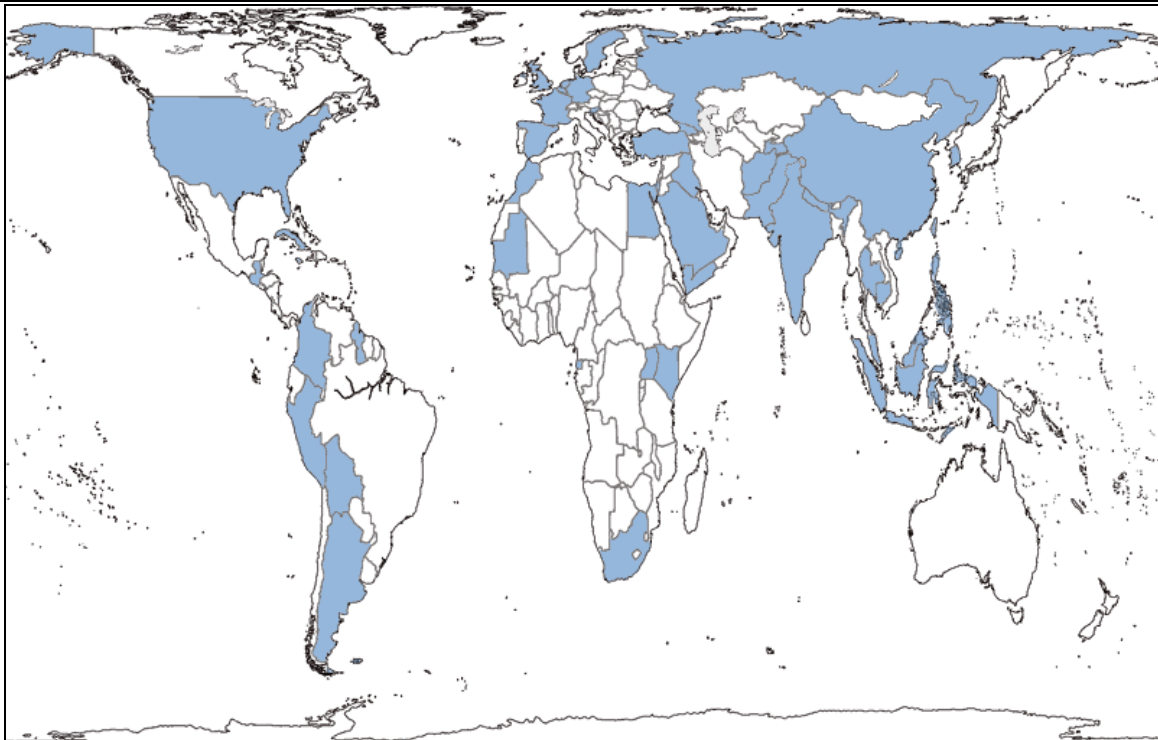

- **Dissuadir** els grups més descontents que trien la via del terrorisme perquè creuen que és la millor manera de fer arribar les seves demandes i necessitats (destacant que el dret a resistir-se a una ocupació estrangera no justifica l'ús de tàctiques terroristes).
- **Denegar** a les persones vinculades al terrorisme l'oportunitat de cometre les seves accions mitjançant el control de les seves finances i moviments (en aquest punt, Nacions Unides ha desenvolupat ja una convenció).
- **Dissuadir** els Estats que col·laborin amb grups terroristes, per a la qual cosa Nacions Unides podria utilitzar mesures coercitives.
- **Desenvolupar** la capacitat dels Estats de prevenir el terrorisme. Per a això sol·licita assistència per als països empobrits per tal de consolidar un sistema de bon govern i capacitat sobre aquesta matèria.
- Garantir el compliment dels **Drets humans**, l'imperi de la llei, la protecció de civils i la resolució pacífica dels conflictes. Segons el Secretari General de l'ONU, el terrorisme internacional només pot ser derrotat per mitjà del total compliment del sistema internacional de drets humans. Per això és necessària la cooperació total amb l'Expert Independent sobre drets humans de la Comissió de Drets Humans de Nacions Unides i l'adopció urgent d'una definició de terrorisme.

Amnistia Internacional i Human Rights Watch

Ambdues organitzacions de drets humans consideren que l'actual reculada en matèria de respecte als drets humans és causada pels abusos que les legislacions de lluita antiterrorista estan provocant a escala internacional.

Mapa 7.1. Països on s'ha denunciat que l'aplicació de mesures de lluita contra el terrorisme han tingut un impacte negatiu en els drets humans (2003-2005)⁹

Segons les ONG, els Governos estan propugnant un nou concepte de seguretat que intenta justificar la conculcació de determinats drets humans i llibertats fonamentals, i malgrat que consideren legítima la lluita antiterrorista, opinen que s'ha d'ajustar a la normativa internacional per evitar que puguin produir-se situacions com la de Guantánamo.

⁹ En aquest mapa es recullen aquells països que les ONG de drets humans han assenyalat (des de gener de 2003 a març de 2005) per la introducció de mesures antiterroristes que han vulnerat o vulneren els drets humans en major o menor mesura. Aquesta informació queda recollida en la publicació *Semàfor de Drets Humans*, núm. 1 a núm. 9, a <http://www.escolapau.org/>.

Dos casos paradigmàtics: Guantánamo i Regne Unit**Guantánamo, el principi**

L'11 de gener es van complir 4 anys de la detenció de més de 650 persones de més de 30 nacionalitats vinculades a la xarxa Al-Qaida i destinades a la presó militar nord-americana de Guantánamo (Cuba). Totes les ONG i els organismes de Nacions Unides han denunciat la situació d'aquestes persones detingudes sense tenir accés a un judici just i sotmeses a greus abusos. Les autoritats dels EUA han arribat a reconèixer la pràctica de la tortura a Guantánamo, han negat de manera sistemàtica l'accés de Nacions Unides per investigar la situació i han posat en llibertat un centenar de persones a partir d'acords amb tercers països.

Regne Unit, el final?

A finals de gener el Govern britànic va iniciar la revisió de la legislació antiterrorista que les ONG de drets humans han denunciat perquè suposa la supressió de drets fonamentals recollits, entre altres instruments, en la Convenció Europea de Drets Humans. La llei de Prevenció contra el Terrorisme (PTB, per les sigles en anglès) vulnera l'imperi de la llei, ja que permet que l'Executiu centralitzi funcions dels poders legislatiu i judicial. La legislació permet la conculcació de la llibertat de pensament, de consciència i de religió, la llibertat d'expressió, d'assemblea i d'associació, la llibertat de moviment, l'accés a un judici just, així com la llibertat i la seguretat de l'individu.

c) Com preservar els drets humans en la lluita antiterrorista?

Els actes de terrorisme es cometen diàriament en tot el món i comporten greus conseqüències pels drets humans de totes les persones. Per això és necessari portar a terme mesures urgents per garantir que els Estats observin de forma més sistemàtica les obligacions internacionals en matèria de drets humans en els seus esforços per combatre el terrorisme.

Pel que fa a la **legislació i el marc jurídic internacionals**, és necessari promoure la ratificació de la legislació internacional de drets humans a escala mundial i, especialment, d'aquells Estats que hagin adoptat mesures legislatives contra el terrorisme. També és prioritari consensuar una definició de terrorisme en el marc de Nacions Unides que ofereixi garanties de protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals de tota la població civil. Aquesta definició ha de garantir que les mesures nacionals antiterroristes no puguin ser utilitzades com a excusa per conculcar els drets humans de minories, opositors, migrants, refugiats, demandants d'asil o defensors dels drets humans en determinats països. Un altre aspecte que cal ressaltar és la importància de la ratificació de l'Estatut de Roma, el qual instaura el Tribunal Penal Internacional i la seva jurisdicció universal, així com la tipificació del terrorisme com a delictes que pot ser competència del Tribunal.

D'altra banda, l'organigrama i l'agenda de treball del **Comitè Contra el Terrorisme** hauria d'incloure la constitució en el marc de Nacions Unides d'un òrgan consultor independent d'experts en drets humans que treballi *ad hoc* per al Comitè amb l'objectiu d'interaccionar més amb les organitzacions internacionals de drets humans.

Finalment, tant els Estats com les ONG i la Comissió de Drets Humans haurien de seguir avançant en la protecció dels drets humans. Els Estats han de promoure la cooperació internacional i l'intercanvi d'informació en els àmbits administratius i judicials per garantir l'aplicació del Dret Internacional dels Drets Humans. Les **ONG i la Comissió de Drets Humans** han de continuar la seva labor de protecció i de promoció dels drets humans.

7.3. Aspectes relatius al Dret Internacional Humanitari

En aquest segon bloc es consideren qüestions relatives a l'evolució dels processos en els diferents **Tribunals Penals Internacionals (TPI)**. Malgrat que són temes relacionats amb el Dret Internacional Humanitari (DIH), s'ha considerat d'interès incloure'ls en aquest apartat, ja que estan estretament relacionats amb els drets humans i la lluita contra la impunitat.

Aquest trimestre s'han celebrat nombrosos actes de commemoració del 60è aniversari de l'alliberament d'Auschwitz, entre ells una sessió especial el 27 de gener en el si de l'Assemblea

General de l'ONU que va reiterar el compromís dels Estats perquè no es torni a cometre mai més un genocidi i que va fomentar la importància de la justícia transicional.

La tasca dels **tribunals penals internacionals** va continuar patint traves dels diferents Estats implicats per la manca de col·laboració, aspecte especialment important en les dificultats actuals del Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia. Per aquesta raó, tant diferents organismes de la UE com el Govern dels EUA van assenyalar que condicionaran la cooperació amb aquests països al fet que col·laborin amb les institucions de justícia penal.

Taula 7. 3. Tribunals Penals Internacionals (TPI)

	Processos	Aspectes més destacats
Tribunal Penal Internacional	Estat ratificacions	- 98 Estats part i 139 països signataris (a 30/03/05). Kenya va ratificar l'Estatut el 15 de març.
	Evolució processos	- Un assessor del TPI confirma que el 2005 seran emeses les primeres querelles de l'arrest contra la cúpula dirigent del grup armat d'oposició del nord d'Uganda, el LRA (entre ells el líder del grup, J. Kony) i el responsable d'un grup armat de la regió d'Ituri de RD Congo . Mentrestant, una delegació del TPI va portar a terme una visita de treball a Ituri. - L'església catòlica ugandesa i altres sectors de la societat civil van considerar que les amenaces d'arrest realitzades pel TPI poden desestabilitzar les fràgils converses de pau que s'estan duent a terme en l'actualitat. - El TPI va acceptar la sol·licitud del govern de R. Centreafricana de jutjar els crims de guerra i contra la humanitat comesos en el país des de l'1 de juliol de 2002 (entre octubre de 2002 i març de 2003 va tenir lloc un conflicte armat intern entre els partidaris de l'actual President, F. Bozizé, i de l'expresident, A-F. Patassé), especialment els casos de violència sexual, que són els més nombrosos. - Una Comissió d'investigació independent de la Comissió de Drets Humans de Nacions Unides, així com nombroses ONG, van sol·licitar al Consell de Seguretat de l'ONU referir la situació de Darfur (Sudan) al TPI. Finalment, el Consell de Seguretat de l'ONU va decidir permetre que el Fiscal General del TPI investigui el cas. Sudan no és part de l'Estatut de Roma, raó per la qual era necessari que el Consell de Seguretat autoritzés l'inici de la investigació.
	Col·laboració TPI	El Govern sud-africà va anunciar que està preparant un memoràndum d'enteniment amb el Fiscal General del TPI, L. Moreno-Ocampo, per explorar les vies d'assistència al Tribunal en les seves investigacions en el continent africà.
Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia	Nomenaments	- El Consell de Seguretat de l'ONU va estendre el mandat de nombrosos jutges¹⁰ ad hoc del Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia amb l'objectiu de garantir la fi de totes les causes pendents abans de 2008. Els nous nomenaments són: l'extensió del mandat de set jutges (V. Rasoazanany de Madagascar, B. Swart dels Països Baixos, H. H. Brydensholt de Dinamarca, A. Eser d'Alemanya, K. Thelin de Suècia, C. Van Donin Wyngaert de Bèlgica i J. M. Canivell d'Espanya) <i>ad hoc</i> del Tribunal i el nomenament de dos jutges més (G. Szénási d'Hongria i C. Hanoteau de França).
	Col·laboració amb el Tribunal	- La Comissió Europea va reiterar al President de Croàcia la necessitat que col·labori amb el Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia per millorar les relacions bilaterals, alhora que ha parat l'inici de les negociacions d'adhesió del país. - El Departament d'Estat nord-americà va anunciar que bloquejarà 10 milions de dòlars en concepte d'ajuda a Sèrbia i Montenegro per la manca de cooperació amb el Tribunal. - El Tribunal va anunciar que s'estan investigant els crims comesos en el país l'any 2001 davant de la decisió del Govern de Macedònia d'estudiar la possibilitat d'establir una nova amnistia per a aquests abusos i a causa de la manca de col·laboració del Govern amb la labor del tribunal. El Tribunal ja ha presentat càrrecs contra l'exministre de l'Interior macedoni, L. Bosboski, i contra un cap policial, J.Tarculovski, per crims de guerra. - Les autoritats serbobosnianes van iniciar una campanya pública que instava la població civil a cooperar amb el Tribunal després de deu anys sense col·laborar-hi.

¹⁰ Per accedir al text sencer de la resolució del Consell de Seguretat de l'ONU, vegeu <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GENN0521201/PDF/N0521201.pdf?OpenElement>.

Tribunal Penal Internacional per a Rwanda	Evolució processos	- El Tribunal va presentar càrrecs contra el Primer Ministre kosovar, R. Haradinaj, per 17 crims de <i>lesa humanitat</i> i 20 crims de guerra durant març i setembre de 1998, data en què era comandant del KLA. Aquest ha dimitit, s'ha declarat culpable dels càrrecs i s'ha lliurat al Tribunal de forma voluntària. - El Tribunal va emetre la primera acusació contra un general serbi, M. Perisic (un dels màxims aliats de l'expresident serbi S. Milosevic), per crims de guerra a Bòsnia i Hercegovina i a Croàcia pel seu suport als grups serbobosnians i serbocroats durant el conflicte armat. Els magistrats van assenyalar que aquest és el primer precedent per investigar el vincle de Sèrbia amb les greus violacions dels drets humans comeses en els països de la regió durant el conflicte armat. - El Tribunal va sentenciar dos serbobosnians (V. Blagojevic i D. Jokic, a 18 i 9 anys de presó respectivament) pel seu paper en la massacre de Srebrenica de 1995. També va sentenciar el general P. Strugar a 8 anys de presó pel seu paper en el bombardeig de Dubrovnik el 1991. - La Sala d'Apel·lacions del Tribunal va reduir a 20 anys (3 anys menys) la sentència contra el comandant serbobosnià D. Nikolic perquè pugui accedir abans a la llibertat condicional. D. Nikolic és responsable de tortura en diferents camps de detenció durant el conflicte dels Balcans. - Diverses persones es van lliurar al Tribunal durant el trimestre. L'exgeneral bosnià R. Delic, que va comandar l'exèrcit del país contra Sèrbia durant el conflicte armat, es va lliurar en fer-se pública l'acusació del Tribunal de violacions dels drets humans i d'abusos contra la població serbobosniana. L'exgeneral bosnià, R. Delic, i el serbobosnià, R. Miletic, també es van lliurar després de tenir notícia de l'acusació. - Un dels màxims responsables de crims de guerra i de <i>lesa humanitat</i>, l'exgeneral croat A. Gotovina, va anunciar que es lliurarà si és jutjat per un tribunal local. El Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia presenta les seves darreres acusacions, amb càrrecs contra l'exministre de l'Interior macedoni, L. Bosboski, i contra un cap policial, J. Tarculovski, acusats de crims de guerra. El Tribunal ha sol·licitat als Govers dels Balcans que lliurin els 17 acusats que segueixen desapareguts. (RP, DH) UN, 15/03/05.
	Tribunals tradicionals Gacaca	- Els tribunals tradicionals Gacaca, establerts per jutjar els crims comesos durant el genocidi de 1994, van iniciar les investigacions de forma sistemàtica a tot el territori nacional, amb la intenció de completar-les abans de finals d'any per permetre que els tribunals puguin iniciar els judicis a principis de 2006. En la fase actual d'investigació, les comunitats mantindran reunions públiques en les quals s'identificaran les víctimes i els sospitosos. S'estima que prop d'un milió de persones (dels vuit milions existents en el país) podrien ser jutjades. El sistema dels tribunals Gacaca es troba en fase experimental des de 2001, i en l'actualitat ja funcionen 751 dels 9.013 tribunals que hi haurà. - El Govern va celebrar la decisió del Tribunal de lliurar els casos de 15 sospitosos de genocidi perquè siguin jutjats pels tribunals nacionals. A més a més, el Ministre de Justícia, I. Mukabagwiza, va anunciar que les persones sospitoses de genocidi que es troben en els centres de custòdia policial tenen fins al mes de març per confessar el seu paper en el genocidi de 1994 i poder beneficiar-se d'una reducció de la condemna en cas que els seus processos estiguin sotmesos al sistema de justícia tradicional Gacaca.
	Evolució processos	- El Tribunal va decidir abolir els judicis múltiples o de grups de sospitosos d'haver participat en el genocidi de 1994, ja que aquests macrojudicis endarrerixen el procés judicial. Des del primer judici el 1997, el TPIR ha realitzat 17 judicis que implicaven 23 acusats, 20 dels quals han estat declarats culpables i 3 han estat absolts. 57 sospitosos més es troben en l'actualitat sota la custòdia del Tribunal, 17 dels quals en espera de judici. - El fiscal del Tribunal, H. Jallow, va anunciar que no cedirà davant de les pressions rebudes perquè jutgi els membres dels grups armats d'oposició tutsis que van enderrocar el Govern de la comunitat hutu, responsable del genocidi de 1994, i que actualment ocupa el Govern del país. L'anterior fiscal del TPI per a Rwanda, C. Del Ponte, havia anunciat que portaria davant de la justícia els membres dels grups armats, però mai no va prendre la decisió. L'actual estratègia d'H. Jallow és culminar tots els judicis oberts abans d'iniciar noves investigacions i processos. - El fiscal va anunciar que està preparat per iniciar els judicis de 17 dels 57 sospitosos que es troben detinguts en les instal·lacions del Tribunal d'Arusha per la seva suposada participació en el genocidi de 1994. Els judicis s'han anat posposant a causa de l'escassetat de jutges, encara que amb el nomenament de jutges temporals s'ha agilitzat el procés. - Es va iniciar la fase de defensa en el judici davant el Tribunal de l'antiga Ministra per a les Dones i la Família, P. Nyiramasuhuko, i del seu fill, acusats de participar en el genocidi de 1994. A més, també se'ls imputa d'haver incitat les FFAA i les milícies a portar a terme la violació de centenars de dones. Aquest judici, endarrerit per diversos factors, es va iniciar el juny de 2001, encara que ella fa vuit anys que va ser arrestada. - El Tribunal va sentenciar un regidor de la comunitat de Gishyita, V. Rutagarina (regidor entre 1985 i 1994) a sis anys de presó per no haver informat sobre l'atac a una església en què es refugiaven milers de desplaçats tutsis que van perdre la vida.
	Col·laboració amb el Tribunal	- El fiscal del Tribunal, H. Jallow, va sol·licitar al Govern congolès l'enfortiment de la cooperació del seu país amb el tribunal per tal de facilitar la detenció i el judici de diversos sospitosos que van jugar un paper clau en el genocidi de 1994, ja que el Tribunal no disposa d'un cos de policia per portar a terme aquestes funcions.

Tribunal Especial per a Sierra Leone	Funcionament	- El Fiscal General del Tribunal, D. M. Crane, va anunciar davant el Secretari General de l'ONU que no es presentarà a la reelecció del seu càrrec prevista per al 15 de juliol. D. M. Crane va accedir al càrrec a l'abril de 2002 i des de llavors ha presentat càrrecs contra 13 persones (entre elles l'expresident liberian, C.Taylor, l'exministre de l'Interior, S. H. Norman, i el líder de l'exgrup armat RUF, F. Sankoh). Tan sols 9 dels imputats estan sent actualment jutjats pel Tribunal Especial. D'altra banda, el Tribunal ha celebrat una conferència nacional sobre justícia i reconciliació en record de les víctimes del conflicte armat, així com per determinar les necessitats per obtenir justícia per a aquest grup. - L'Investigador Cap del Tribunal Especial per a Sierra Leone, P. Halloran, serà empresonat amb una pena de 18 mesos per assetjament sexual contra una menor de 13 anys.
	Evolució processos	- El Tribunal va iniciar el judici contra 3 membres de l'anterior Govern militar, A. T. Brima, B. B. Karama i S. B. Kanu, acusats de crims de <i>lesa humanitat</i>. Els tres s'han declarat innocents dels càrrecs. El Tribunal ha emès una ordre de recerca del líder del grup, J. P. Koroma, que es troba desaparegut. Aquest és el tercer i el darrer dels judicis oberts pel Tribunal Especial per a Sierra Leone, que juntament amb els iniciats el passat mes de juny i juliol contra els líders de la milícia progovernamental CDF i els membres del grup armat d'oposició RUF, respectivament, tractarà de determinar durant els propers mesos què ha succeït en el país.
	Col·laboració amb el Tribunal	- El Parlament Europeu aprova una resolució en la qual sol·licita a la UE i als seus Estats membre l'adopció immediata de mesures que possibilitin l'extradició de l'antic President liberian, C. Taylor, perquè pugui ser jutjat pel Tribunal. C.Taylor, exiliat des de l'agost de 2003 a Nigèria, ha estat acusat pel Tribunal de cometre crims de guerra i contra la humanitat durant el conflicte armat que va afectar el país (1989-2003). Tot i que nombroses instàncies internacionals han sol·licitat al Govern nigerian la immediata extradició del mandatari liberian, el President nigerian, O. Obasanjo, ha mostrat de forma reiterada la seva negativa a efectuar el lliurament. - Fonts locals van mostrar la seva preocupació pel desenvolupament del Tribunal a causa de l'inesperat boicot dut a terme per tres membres del grup armat d'oposició RUF imputats per crims durant el conflicte armat, els quals no es van presentar davant el tribunal. Aquesta oposició se suma a les d'altres membres del CDF.

En quant als processos en curs en **el sud-est asiàtic i a Oceania**, cal destacar que Japó ha donat més de 21 milions de dòlars per donar suport al Tribunal, afavorit per Nacions Unides, que jutjarà la cúpula dels Jemers Vermells de **Cambotja** (els fons necessaris perquè el procés tingui lloc han estat estimats per Nacions Unides en 55 milions de dòlars, però només se n'han recaptat 40 durant una conferència de donants). El Japó ha fet una crida a la resta de països de la regió perquè contribueixin amb fons amb el nou Tribunal. En quant al procés que es desenvolupa a **Timor Oriental**, el President timorenc, X. Gusmao, va viatjar a Djakarta per signar l'acord d'establiment de la Comissió de la Veritat i l'Amistat, que té com a missió esclarir les greus violacions dels drets humans comeses a Timor el 1999. Davant d'aquesta decisió, el Secretari General de l'ONU va anunciar l'establiment d'una Comissió d'Experts per revisar el procés de justícia transicional portat a terme en el país per tal de lluitar contra la impunitat davant d'aquestes greus violacions dels drets humans. K. Annan va recomanar que es revisin els processos per acabar amb la impunitat d'aquests abusos, tant a Timor Oriental com a Indonèsia. El panell d'experts està format per J. P. Bhagwati (Índia), I. Yokoza (Japó) i S. Shameem (Fiji), en el mandat dels quals s'inclou la supervisió i l'assistència d'aquesta Comissió de la Veritat i l'Amistat.

A manera de **conclusió** cal assenyalar que durant aquest trimestre, per primera vegada l'agenda de Nacions Unides i les ONG de drets humans han coincidit en la necessitat de tractar de forma efectiva la problemàtica del terrorisme internacional mitjançant l'adopció de mesures, polítiques i legislacions que promoguin els drets humans i els protegeixin a escala internacional.

Desenvolupament

- ❑ Nations Unides va presentar un informe en el qual es constata que la consecució dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni és factible amb els compromisos i els mecanismes actuals i en el qual es proposen mesures per assolir els Objectius en els pròxims 10 anys.
- ❑ Van entrar en vigor el Protocol de Kyoto i la Convenció Marc sobre el Control del Tabac.
- ❑ Es va celebrar una conferència internacional sobre els Petits Estats Insulars en Desenvolupament per revisar el programa d'acció aprovat fa 10 anys i per consensuar una estratègia que permeti a aquests països afrontar les seves necessitats específiques i assolir els ODM.
- ❑ Nations Unides va llançar el Decenni de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible.
- ❑ Diverses desenes de països van avaluar i impulsar en el marc de l'ECOSOC la implementació de les metes adoptades en la Cimera sobre Desenvolupament Social de Copenhaguen el 1995
- ❑ L'eradicació de la pobresa i el VIH/SIDA a l'Àfrica o la cancel·lació del deute extern (sobretot en els països afectats pel tsunami) van ser algunes de les qüestions que es van abordar en diferents esdeveniments internacionals (Fòrum Econòmic i Social Mundial o G8).

En aquest apartat s'analitzen alguns dels principals aspectes de l'agenda de desenvolupament esdevinguts durant el trimestre. En una primera part s'utilitza la matriu dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni¹ (ODM) per classificar aquests aspectes, mentre que en una segona part es fa una anàlisi una mica més extensa d'altres qüestions que, o bé no s'emmarquen dintre dels ODM, o bé requereixen un major aprofundiment.

Taula 8.1. Fets més rellevants en relació amb els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

MET A ²	ESDEVENIMENT INFORME	ASPECTES DESTACABLES
POBRESA (1)	Informe d'UNICEF sobre la pobresa infantil a l'OCDE	- Entre 1990 i 2000 la pobresa infantil es va incrementar en 17 dels 24 països de l'OCDE, a pesar que en aquest període també es va incrementar la despesa social per part de la majoria dels governs de l'organització - Existeix una clara correlació entre despesa social i pobresa infantil, ja que les intervencions dels governs poden reduir aquesta incidència fins a un 40%. http://www.unicef-icdc.org/presscentre/presskit/reportcard6rc6_summary_spa.pdf.
MORTALITAT INFANTIL (5)	Crida d'UNICEF per valor de 763 milions de dòlars	- Objectiu: atendre les necessitats dels menors que viuen en 33 contextos de conflicte armat o crisi humanitària. - El 45% dels 3,6 milions de víctimes mortals dels conflictes armats dels anys 90 són menors. A més, uns altres 20 milions es van veure obligats a desplaçar-se i alguns milions més van resultar ferits o van sofrir violència sexual, traumes de diferents tipus, desnutrició o malalties derivades d'aquests conflictes.
MORTALITAT INFANTIL (5)	Informe del Departament d'Assumptes Econòmics i Socials de Nations Unides	- Entre la dècada dels 70 i la dels 90 hi ha hagut un increment substancial en l'edat del matrimoni, tant en els països industrialitzats com en els empobrits, i la mitjana de fertilitat ha passat dels 5,4 als 3,9 fills per dona, sent més significativa la reducció dels països empobrits. - El 72% dels governs del món dona suport directament a programes de planificació familiar, mentre que un altre 17% ho fa indirectament a través d'ONG.
VIH/SIDA (7)	Informe de l'OMS sobre el VIH/SIDA a finals de 2004	700.000 persones contagiades de VIH/SIDA en països empobrits van rebre tractament antirretroviral (ART), un increment del 75% respecte de l'any anterior, però aquesta xifra només suposa un 12% de les persones malaltes que ho requereixen. - Encara falten uns 2.000 dels entre 3.500 i 3.800 milions de dòlars necessaris per finançar la Iniciativa "3 by 5", que consisteix a garantir ART a 3 milions de persones per a finals de 2005 - En 6 mesos, el nombre de persones a l'Àfrica Subsahariana amb accés a medicaments antirretrovirals va passar de 150.000 a 310.000, a Àsia aquesta xifra va ascendir de 50.000 a 100.000, i a Amèrica Llatina, el nombre de persones tractades ja és de 275.000. http://www.unaids.org/wad2004report.html.

¹ Per consultar els Objectius i les Metes de Desenvolupament del Mil·lenni, vegeu <http://www.un.org/millenniumgoals> o remeteu-vos al Baròmetre núm. 1: <http://www.pangea.org/unescopaubarometredesenvolupament.pdf>.

² En aquest quadre s'utilitzen les 18 metes en les quals es desglossen els vuit Objectius del Mil·lenni.

MALALTIES GREUS (8)	Conferència sobre salut mental a Hèlsinki	- La conferència, afavorida per l'OMS, el Govern finlandès, la Comissió Europea i el Consell d'Europa, va reunir els representants de 52 governs europeus. - L'OMS va recordar que una de 4 persones sofreixen problemes de salut mental en algun moment de la seva vida i va advertir que tant els serveis com els especialistes per atendre aquests problemes són clarament insuficients al continent europeu. - L'OMS també va denunciar que en alguns centres de salut mental es registren abusos dels drets humans i va instar als governs presents que s'acordin noves estratègies de prevenció i tractament sobre salut mental. - A Europa es troben 9 dels 10 països amb els majors índexs de suïcidi
	Entrada en vigor de la Convenció Marc sobre el Control del Tabac	- El tabac provoca la mort de gairebé 5 milions de persones cada any (la segona causa de mortalitat) i una pèrdua anual d'uns 200.000 milions de dòlars en tractament sanitari i descens de la productivitat. - Si persisteixen les tendències actuals, el tabac provocarà la mort prematura d'uns 10 milions de persones anuals el 2020. - Alguns dels aspectes que tracta de regular el text són la publicitat i promoció del tabac; la protecció de la població no fumadora; les ajudes perquè determinats països substitueixin el cultiu, l'elaboració i la venda de tabac per altres activitats econòmiques; o l'increment de programes de diagnòstic, assessorament, prevenció i tractament de la dependència, incloent-hi l'accés als medicaments oportuns. - Els EUA, la Xina o Brasil no l'han ratificat i Rússia i Indonèsia no l'han signat.
MEDI AMBIENT (9)	Entrada en vigor el Protocol de Kyoto	- El protocol, que entra en vigor 7 anys després del seu establiment i després d'haver estat ratificat per 140 països, estableix que per a 2012 s'hagin reduït un 5,2% les emissions de gasos d'efecte hivernacle respecte al nivell de 1990. - Els EUA (25% de les emissions contaminants) no l'han ratificat.
	Informe sobre transgènics	- Segons <i>International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications</i>, la superfície mundial de les denominades cultures transgèniques ascendeix a 81 milions d'hectàrees, una quantitat superior en un 20% a la de l'any passat. 3 països concentren el 85% d'aquesta superfície: els EUA (59%), Argentina (20%) i Canadà (6%), encara que Brasil i la Xina també s'estan consolidant en el cultiu de transgènics, concentrats majoritàriament en 4 productes. http://www.whylbiotech.com/index.asp?id=1808.
	Conferència Internacional sobre Biodiversitat, Ciència i Governabilitat	- Objectiu: consensuar un model de gestió de la biodiversitat per als pròxims anys. - La conferència, celebrada a París i organitzada per la UNESCO, va comptar amb la participació de més de 1.000 persones de l'àmbit polític i científic. - El PNUMA va advertir que l'actual ritme d'extinció d'espècies és 1.000 vegades superior al de qualsevol altre estadi de la història del desenvolupament i que actualment hi ha 7.000 espècies animals i unes altres 60.000 de vegetals en risc d'extinció. - Els objectius sobre la biodiversitat marcats per a 2010 no seran assolits si no hi ha una major coordinació i implicació entre estaments polítics i científics.
SIST. COMERC. i FINANC. (12)	Informe del BM sobre la propietat intel·lectual en els països empobrits	- L'informe posa de manifest les deficiències de l'Acord sobre aspectes comercials dels drets de propietat intel·lectual, insta als països empobrits a trobar mecanismes alternatius per protegir els seus béns i els seus coneixements i denuncia com grans transnacionals s'apropien de beneficis que haurien de pertànyer a comunitats empobrides. - Cada any els països empobrits deixen d'ingressar 5.000 milions de dòlars per part d'empreses que s'han apropiat dels seus coneixements tradicionals. http://www.worldbank.org/research/IntellProp_temp.pdf.
LDC (13)	Informe del PNUD sobre el deute extern dels LDC	- Bona part dels 50 Països Menys Avançats dediquen fins a un 30% del seu pressupost anual a pagar el servei del deute, hipotecant programes educatius i sanitaris essencials per al desenvolupament del país. - Els 50 LDC van destinar el 2002 uns 5.100 milions de dòlars al pagament del servei del deute. http://www.undp.org/hiv-hope-brochure.pdf.
TREBALL (16)	Informe de l'OIT sobre tendències mundials de l'ocupació	- A pesar del creixement econòmic global, al llarg de l'any 2004 l'ocupació mundial tot just va tenir una lleu millora, i l'atur només va disminuir del 6'3 al 6'1%. - L'OIT va tornar a assenyalar la importància de les polítiques de creació d'ocupació com a instrument per arribar als ODM. http://web.oit.or.cr/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=49.
TECNOLOGIA (18)	Segona Trobada Preparatòria de la Cimera Mundial de la Informació	- Es va acordar la creació del Fons de Solidaritat Digital per superar l'anomenada bretxa digital. D'aquest fons, que és un nou mecanisme de finançament, es destinarà el 60% als Països Menys Avançats, el 30% als països en desenvolupament i el 10% restant a les economies en transició i als països desenvolupats. - La segona fase de la Cimera Mundial de la Societat de la Informació se celebrarà a Tunis entre el 16 i el 18 de novembre.

Altres aspectes de l'agenda de desenvolupament

Aquest trimestre s'ha considerat oportú analitzar amb major deteniment un informe de Nacions Unides sobre els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni per les repercussions internacionals que està generant i per la rellevància que pot tenir en els pròxims anys.

a) Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

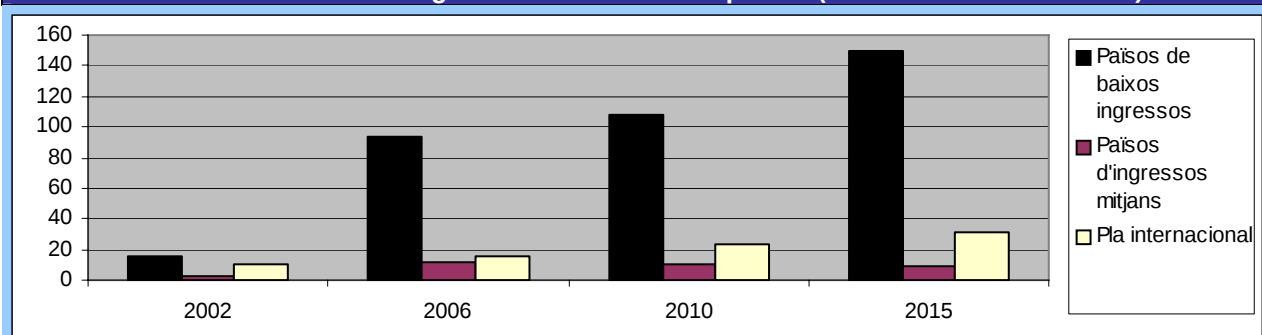
El Secretari General de l'ONU va presentar l'informe *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni*³, que ha estat definit com la contribució intel·lectual en qüestions de desenvolupament més important dels últims 20 anys i que Nacions Unides considera una **“full de ruta” per a la comunitat internacional per a la pròxima dècada**. L'informe, en el qual han col·laborat més de 250 experts i 10 equips de treball, va ser elaborat pel Projecte del Mil·lenni després de més de 3 anys de treball i fins ara ha rebut el suport unànim de totes les agències i organismes de Nacions Unides (incloent-hi el BM i el FMI) i de diverses organitzacions de la societat civil. El document ha estat presentat com a la **primera d'una sèrie d'iniciatives del 2005 encaminades a dinamitzar l'avanç cap als ODM**, com l'informe que el Secretari General de l'ONU presentarà pròximament (i que estarà basat en bona mesura en les recomanacions de l'Informe), la reunió del G8 al juliol sobre la matèria o la denominada Cimera del Mil·lenni + 5, que se celebrarà a Nova York al setembre. En aquesta cita, a la qual acudirán bona part dels principals capdavaners mundials, s'avaluarà el grau de compliment de la Declaració del Mil·lenni, s'abordaran els principals reptes que té davant seu la comunitat internacional en els pròxims lustres i es presentaran els eixos de treball sobre els quals el sistema de Nacions Unides vol fonamentar les seves tasques en la pròximes dècades, o sigui, la interrelació entre desenvolupament i seguretat.

A grans trets, l'Informe constata que el **compliment dels ODM** per a 2015 és **absolutament assequible** si la comunitat internacional simplement implementa els compromisos adquirits fins al moment, especialment en matèria de finançament del desenvolupament (Cimera de Monterrey). Igualment, assenyala que aquesta és **la primera generació en la història de la humanitat que està en disposició d'eradicar totalment la pobresa extrema en el marc del denominat 0,7%**. No obstant això, també assenyala que si la comunitat internacional no inicia immediatament les mesures oportunes podrien no assolir-se totalment o parcialment els ODM, cosa que generaria una crisi de legitimitat i credibilitat del sistema internacional sumament difícil de superar. De fet, l'Informe ja constata cert escepticisme per part de diversos Governos i d'alguns organismes internacionals respecte del grau de compliment dels compromisos adquirits pels països industrialitzats.

Quant costen els ODM?

El **cost estimat** de l'assoliment dels ODM per part de tots els països és **de 189.000 milions de dòlars**. Tal com s'observa en el Gràfic 8.1, la major part d'aquesta quantitat (149.000 milions) estarà destinada als països de baixos ingressos, 10.000 milions es destinaran als països d'ingressos mitjans i uns altres 31.000 milions s'utilitzaran per assolir els ODM a escala internacional (aplicació de les Convencions de Rio, investigació, cooperació tècnica amb les organitzacions internacionals, etc.) Aquesta estimació pressuposa que els països d'ingressos baixos incrementaran fins a un 4% el seu PNB la despesa destinada als ODM i que, a pesar d'això, seguiran tenint una necessitat de finançament extern d'entre el 10 i el 20% del seu PNB. A més, es considera que **al llarg de la pròxima dècada diversos països deixaran de necessitar ajuda internacional i passaran a ser països donants**.

³ Vegi's <http://www.unmillenniumproject.orgreportsspanish.htm>.

Gràfic 8.1. Cost estimat d'aconseguir els ODM a tots els països (milers de milions de dòlars)

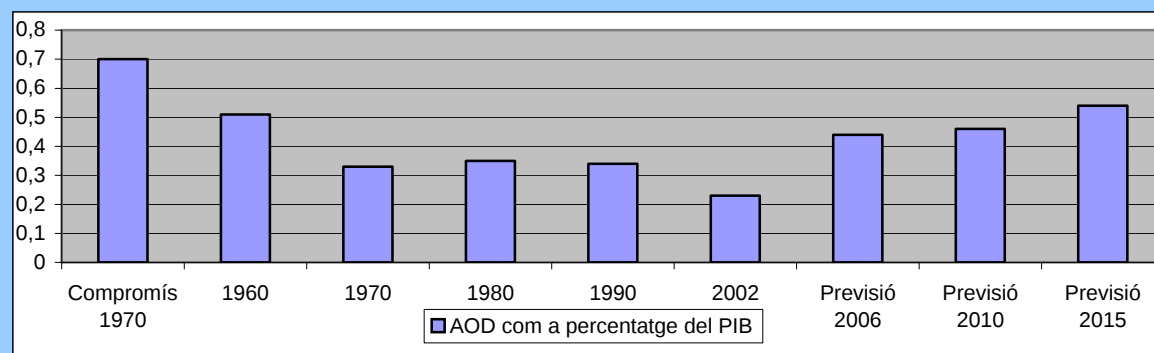
Font: Projecte del Mil·lenni, *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els ODM*

Quin paper juga l'AOD en el finançament dels ODM?

S'estima que l'**AOD necessària** per al compliment dels ODM serà de 135.000 milions de dòlars el 2006 i de **195.000 milions** de dòlars el 2015. En termes percentuals, aquestes quantitats equivalen al 0,44% i al 0,54% del PNB dels països donants, que entre 2006 i 2015 s'han compromès a duplicar la seva ajuda. No obstant això, aquestes estimacions no contemplen el finançament d'altres qüestions igualment importants (canvi climàtic, reconstrucció de països en conflicte armat, etc.) però que no estan incloses en el marc dels ODM, per la qual cosa l'Informe insta als països donants a incrementar l'AOD fins al 0,7%. Tres quarts parts de la quantitat resultant es destinarien als ODM i una quarta part a altres dimensions tradicionals de la cooperació al desenvolupament.

I el 0,7%?

El 1970, els Estats membre de Nacions Unides van aprovar una resolució a l'Assemblea General de l'ONU en la qual es comprometien a destinar, per a mitjans de la dècada, un 0,7% net del seu PIB a AOD. Més de 3 dècades després, la mitjana dels països donants se situa en el 0,23% i només 5 països (Dinamarca, Luxemburg, Noruega, Països Baixos i Suècia) han arribat a aquesta quantitat.

Font: Projecte del Mil·lenni, *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els ODM*

No obstant això, tant a la Conferència Internacional sobre Finançament del Desenvolupament celebrada a Monterrey (Mèxic) com a la Cimera Mundial sobre Desenvolupament Sostenible de Johannesburg, ambdues celebrades el 2002, els països donants van renovar el seu compromís d'assolir de forma progressiva el 0,7%. En aquest sentit, **ja hi ha 6 països (Bèlgica, Espanya, Finlàndia, França, Irlanda i Regne Unit) que han avançat la seva intenció d'arribar a aquesta xifra abans de 2015**, mentre que la meitat dels membres del CAD de l'OCDE també han establert un calendari per assolir-la.

Tal com assenyala l'Informe, per primera vegada a la història estem en disposició d'eradicar la pobresa extrema a través del 0,7%. El 1975, per exemple, el compliment dels ODM hagués requerit bastant més de l'1% del PIB dels països industrialitzats. Després de 2 decennis i mig de creixement econòmic sostingut, els ODM són perfectament assequibles⁴.

La cooperació internacional i els ODM

⁴ Projecte del Mil·lenni, *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni*, *pg. 71.

Tal com s'ha assenyalat fins al moment, la consecució o no dels ODM dependrà en bona mesura dels mitjans financers disponibles. No obstant això, el sistema de cooperació internacional va més enllà de la quantitat de recursos invertits i contempla altres dimensions qualitatives que l'Informe posa de manifest. A continuació s'enumeren molt breument algunes de les **propostes** realitzades pel projecte del Mil·lenni per tal de **millorar la qualitat de la cooperació**.

- 1) Situar els **ODM al centre dels plans nacionals de desenvolupament**, de les **estratègies de reducció de la pobresa** i dels **criteris de prestació d'ajuda** dels organismes internacionals i les agències donants.
- 2) **Enfortir el Grup de Nacions Unides per al Desenvolupament (GNUD)** en l'esfera internacional i les Oficines del Coordinador Resident en cadascun dels països.
- 3) **Aprofundir i ampliar els programes d'alleugeriment del deute i incrementar els préstecs en detriment de les subvencions**. El concepte de "sostenibilitat del deute" (utilitzat pel BM) hauria de redefinir-se com a "nivell de deute coherent amb la consecució dels ODM".
- 4) Abordar **prioritats oblidades** com la salut materna, l'equitat de gènere, les capacitats científiques, la gestió ambiental, la integració regional o les infraestructures transfrontereres.

Taula 8.2. Tipus de cooperació per al desenvolupament en funció de les característiques del país receptor

Tipus de país	Tipus de cooperació
Països d'ingressos mitjans	- La majoria poden finançar bona part dels ODM amb els seus propis recursos, corrents de capital privat i els desemborsaments del BM i els bancs regionals. - Els donants han de centrar els seus esforços en l'eradicació de focus de pobresa i en la cancel·lació del deute (sobretot en el marc del Club de París). - Molts d'aquests països (Brasil, Xina o Malàisia) ja són donants i haurien d'incrementar la seva cooperació tècnica i financera amb els països de baixos ingressos.
Països empobrits amb bona governabilitat	- Haurien d'entrar en la "via ràpida" el 2005 - Un increment substancial dels seus recursos nacionals no bastarà per arribar als ODM. Aquests països (sobretot els LDC) haurien de rebre un increment substancial d'AOD en infraestructures, capital humà i administració pública.
Països empobrits amb dolenta governabilitat (per falta de voluntat política)	- Exemples: Bielorússia, Myanmar, Zimbabwe i RPD Corea. - Tota l'AOD gestionada a través del Govern ha d'estar supeditada a millores en matèries de drets humans i política econòmica. - L'AOD s'ha de canalitzar a través d'ONG i s'ha de concentrar en qüestions humanitàries. No està justificat un increment d'AOD.
Països empobrits amb dolenta governabilitat (a causa d'una administració pública feble)	- La prioritat ha de ser la millora del sector públic a tots els nivells perquè, posteriorment, s'incrementi la "capacitat d'absorció" de l'AOD. La debilitat de l'administració pública s'ha de percebre com a oportunitat (i no com a barrera) per a incrementar l'AOD. - També s'ha d'incidir en la cancel·lació del deute i en la formació de recursos humans a nivell comunitari en sectors com la salut, l'educació o l'agricultura.
Països en conflicte	- La resposta de la comunitat internacional ha de ser ràpida i encaminada a posar fi a la violència, a restaurar els serveis bàsics i a alleujar les tensions entre les parts. - El factor temps és molt important. El retard de l'ajuda pot suposar el ressorgiment del conflicte armat. - En els països en crisi (Haití o Sudan) són més eficaços els incentius econòmics que les sancions internacionals.
Països geopolíticament estratègics	- Exemples: Iraq o Afganistan - Existeix el perill que provoquin un desviament de l'atenció i dels recursos financers. La cancel·lació del deute extern (a Iraq, per exemple) no hauria de suposar un greuge comparatiu per a altres països (Nigèria, per exemple).
Països amb necessitats especials	- Inclou els Petits Estats Insulars, els Estats sense litoral i els països muntanyencs i vulnerables davant dels desastres naturals. - El seu aïllament geogràfic requereix inversions especials en transports, comunicacions i el suport de la cooperació regional. - Els donants haurien de crear fons d'urgència especials per enfrontar els riscos naturals i fons permanents a llarg termini.

Font: Projecte del Mil·lenni, *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els ODM*.

Què es pot fer per començar a avançar cap als ODM?

A pesar que l'Informe recalca en tot moment que la consecució dels ODM és possible per a la data prevista amb els mecanismes i els compromisos actuals, també adverteix sobre els **perills de no revertir immediatament algunes tendències**. En aquest sentit, l'equip d'experts coordinat per J. Sachs proposa algunes de les **mesures per iniciar al 2005**, que s'enumeren a continuació.

a) Elaboració d'un Document d'Estratègia per a la Reducció de la Pobresa (DERP) basada en els ODM per part de tots els Guberns abans de finals de 2005.

El DERP ha de contemplar un pla de finançament a tots els nivells de l'administració (fins i tot en l'àmbit del municipi i la comunitat) i també ha de garantir el respecte dels drets humans i una bona governabilitat (especialment en matèria de corrupció). El DERP serà assistit per l'Equip Resident de Nacions Unides al país, que incentivarà la màxima participació dels diferents sectors de la societat i coordinarà les aportacions de la comunitat internacional. A escala internacional, serà el Grup de Nacions Unides per al Desenvolupament qui coordinarà les estratègies de tota l'organització a tot el món.

b) Capacitació intensiva i a curt termini de recursos humans per rendibilitzar al màxim el suposat increment d'AOD

La formació de recursos humans ha de centrar els seus esforços en l'àmbit comunitari i abordar matèries com la sanitat, l'educació, la planificació d'inversions, serveis i infraestructures, l'equitat de gènere, la participació local o els drets de les minories.

c) Llançament d'iniciatives de resultats immediats (*Quick Wins*)

Aquestes iniciatives, que serien impulsades pel sistema de Nacions Unides i pel FMI i el BM, haurien d'iniciar-se el 2005 i tenir un horitzó temporal de 3 anys. Alguns exemples d'aquestes iniciatives són l'assistència escolar, la lluita contra el paludisme, els esmorzars escolars o els nutrients per al sòl.

d) Incorporació dels països d'ingressos mitjans a l'estratègia internacional dels ODM

El repte d'aquests països és eliminar les seves pròpies borses de pobresa i alhora incorporar-se com a països donants i impulsar la denominada cooperació sud-sud en àmbits en els quals posseeixen experiència o avantatges comparatius. Així, per exemple, la Xina podria ajudar a generalitzar a l'Àfrica els medicaments antipal·lúdics basats en l'artimisina; Sudàfrica, a desenvolupar infraestructures d'aigua i electricitat, o Malàisia, a incrementar la competitivitat de les exportacions.

i) Identificació dels països que podrien entrar en la "via ràpida"

Els països susceptibles d'entrar en la coneguda com a "via ràpida" són aquells amb ingressos baixos, bons índexs de governabilitat i amb capacitat de rebre i gestionar adequadament un increment substantiu d'AOD destinat als ODM⁵. El quantíós augment de l'ajuda internacional no només donarà facilitats a aquests països, sinó que a més podria incentivar determinades reformes en països amb mala governabilitat.

⁵ L'informe proposa quatre criteris per conformar aquesta llista de 62 països: a) Països que han arribat al punt de culminació de la Iniciativa HIPC (15 països); b) Països inclosos en la Corporació del Desafiament del Mil·lenni del Govern dels EUA (16 països); c) Països inclosos en el Mecanisme Africà d'Examen Interparells del NEPAD (23 països) i d) Països el DERP dels quals ha estat valorat positivament per part del FMI i del BM (18 països).

Taula 8.3. Països candidats a entrar en la “via ràpida” per als ODM

Albània	Egipte	Malawi	Rwanda
Angola	Etiòpia	Mali	Sao Tomé i Príncipe
Algèria	Filipines	Marroc	Senegal
Armènia	Gabon	Maurici	Sèrbia i Montenegro
Azerbaidjan	Gàmbia	Mauritània	Sierra Leone
Bangla Desh	Geòrgia	Moldàvia	Sri Lanka
Benín	Ghana	Mongòlia	Sud-àfrica
Buthan	Guinea	Moçambic	Tanzània
Bolívia	Guyana	Nepal	Tadjikistan
Bòsnia i Hercegovina	Hondures	Nicaragua	Timor Oriental
Burkina Faso	Índia	Níger	Uganda
Cap Verd	Indonèsia	Nigèria	Vanuatu
Cambotja	Kenya	Pakistan	Vietnam
Camerun	Kirguistan	Paraguai	Iemen
Txad	Lesotho	RD Congo	Zàmbia
Djibouti	Madagascar	RDP Lao	

Font: Projecte del Mil·lenni, *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els ODM*
En **negreta**, els països d'ingressos baixos.

Quins seran els “beneficis” d'assolir els ODM?

Probablement, alguns dels “beneficis” més importants que suposarà l'assoliment dels ODM són difícilment quantificables o objectivables, com són la millora de la situació mediambiental, l'igualtat de gènere o l'oportunitat de vincular qüestions tan abstractes com el desenvolupament humà i sostenible amb la seguretat i la pau. No obstant això, tal com es pot apreciar en les següents taules i gràfics, la comunitat internacional té l'oportunitat d'aconseguir, en termes estrictament quantitatius, la millora de molts indicadors socioeconòmics.

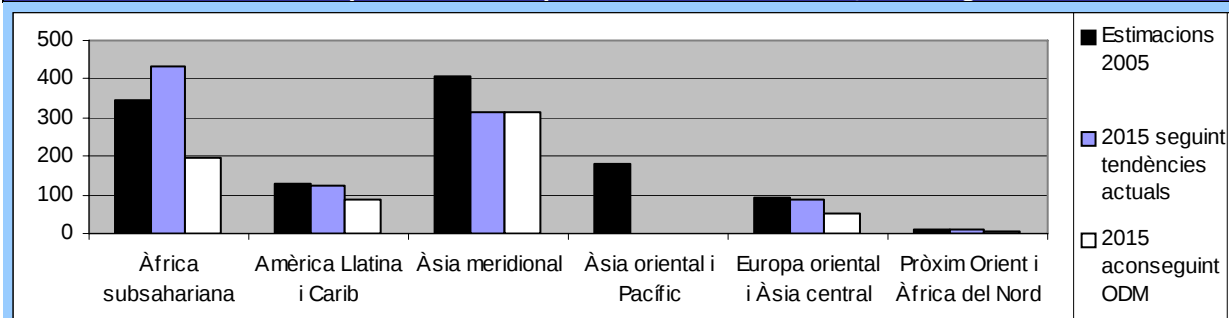
Taula 8.4. Milions de persones desnutrides i sense accés a l'aigua el 2005 i el 2015, assolint o no els ODM

	Desnutrició				No accés aigua potable		
	2005	2015	2015 amb ODM		2005	2015	2015 amb ODM
Àfrica subsahariana	288	255	155.		280	270	230.
Amèrica Llatina i Carib	49	38	38.		49	16	16.
Àsia meridional	301	285	228.		160	0	0.
Àsia oriental i Pacífic	162	65	65.		388	305	299.
Europa i Àsia central	52	61	20.		69	73	32.
Pròxim Orient i Àfrica del Nord	32	46	14.		80	84	61.
TOTAL	824	749	520.		2.481	2.172	1.827

Font: Projecte del Mil·lenni, *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els ODM*

L'informe assenyala que els ODM només són una fase intermèdia en l'eradicació de la pobresa extrema, de manera que els països més empobrits seguiran requerint d'una ajuda sostinguda d'entre el 10% i el 20% del seu PNB fins a, almenys, el 2025, data en la qual l'extrema pobresa podria quedar pràcticament eliminada.

Gràfic 8.2. Milions de persones en la pobresa el 2005 i el 2015, aconseguint o no els ODM

Font: Projecte del Mil·lenni, *Invertint en el desenvolupament: Un pla pràctic per aconseguir els ODM*.

b) Decenni de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible

El Secretari General de l'ONU va llançar oficialment el Decenni de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible⁶, que es perllongarà fins el 2014 i que estarà **coordinat per la UNESCO**. A les Cimeres Mundials de Rio de Janeiro (1992) i de Johannesburg (2002), la comunitat internacional ja va reafirmar la seva voluntat de promocionar el desenvolupament sostenible des de l'educació i, en particular, des de tots els nivells de l'escolarització.

L'UNESCO ja ha avançat que el **pla d'acció estarà en plena consonància amb els 6 objectius del programa "Educació per a Tots", amb les metes bàsiques del Decenni per a l'Alfabetització**, així com amb els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Alguns dels aspectes que s'abordaran en els pròxims 10 anys seran la reducció de la pobresa, el medi ambient, la diversitat cultural, la governabilitat, la pau i la seguretat humana, la responsabilitat social de les empreses, els drets humans, les noves tecnologies de la informació o l'igualtat de gènere.

c) Petits Estats Insulars en Desenvolupament

La Cimera dels Petits Estats Insulars en Desenvolupament (SIDS, per les sigles en anglès) que es va celebrar a Port Louis (Maurici)⁷ va comptar amb la presència d'uns 2.000 participants i d'uns 20 Caps d'Estat i de Govern. Tenia com a principals objectius la **revisió del programa d'acció aprovat fa 10 anys a Barbados**, així com la discussió de **noves estratègies per assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni** en els pròxims anys. Durant l'esdeveniment es va constatar que els SIDS, en la seva integració en l'economia internacional, enfronten dificultats específiques derivades de les seves reduïdes dimensions, del difícil accés als seus mercats i de les enormes vulnerabilitats que sofreixen. Entre aquestes últimes, cal destacar el canvi climàtic, l'escalfament global del planeta i el conseqüent increment del nivell del mar.

Algunes de les **necessitats** detectades per als pròxims anys són **una major participació** en el procés de presa de **decisiones de l'OMC**, un **increment de l'AOD** i de la **inversió estrangera**, un **enfortiment de les organitzacions regionals** (com CARICOM, el Fòrum d'Illes del Pacífic o la Comissió de l'Oceà Índic), un major ús de les **energies renovables**; la promoció de l'**agroturisme i l'ecoturisme** o un **major accés dels seus productes als mercats dels països industrialitzats**. Finalment, cal destacar que durant la conferència, la FAO va anunciar per al mes de novembre una reunió a Roma per abordar específicament la seguretat alimentària dels SIDS i per consensuar estratègies per tal d'assolir una major diversificació i eficiència dels seus sistemes agrícoles, forestals i pesquers.

d) Esdeveniments internacionals (Fòrum Econòmic i Social Mundial i G8)

Durant el trimestre es van celebrar diversos esdeveniments d'abast internacional que, a pesar de l'heterogeneïtat en objectius i continguts, van posar èmfasi en **la lluita contra el VIH/SIDA i en el continent africà**.

La 35a edició del **Fòrum Econòmic Mundial** a Davos (Suïssa) es va caracteritzar per la proliferació d'activitats complementàries al Fòrum, pel protagonisme destacat del continent africà (estratègies de reducció de pobresa i VIH/SIDA) o per l'exigència d'avançar cap als Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Quant a iniciatives concretes, destaquen la proposta del President francès, J. Chirac, de taxar les transaccions financeres i l'evasió fiscal per combatre aquesta pandèmia; l'èmfasi que va posar el President brasiler, L. I. Lula da Silva, a crear ponts i sinergies entre el Fòrum Econòmic i el Fòrum Social; o l'impuls per part de Regne Unit del denominat Nou Instrument Financer, que té per objectiu recaptar uns 50.000 milions de dòlars, la meitat dels quals es destinaria a l'Àfrica. Precisament el

⁶ Per ampliar informació, vegeu

http://portal.unesco.org/education/ev.php-URL_ID=27234&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

⁷ Per ampliar informació sobre la Cimera i sobre els SIDS, vegeu <http://www.sidsnet.org>, i per accedir a la Declaració final de la Cimera, vegeu http://www.sidsnet.org/docshare/other20050215161944_Mauritius_Declaration_Spanish.pdf.

Regne Unit va acollir una **cimera del G8** en la qual va proposar a la resta de membres de l'organització la moratòria immediata sobre els reemborsaments de deute extern dels països més afectats pel tsunami. Aquesta opció, que també va ser traslladada al marc del Club de París el mes de gener, suposaria una congelació d'uns 5.700 milions de dòlars anuals.

Per altra banda, la cinquena edició del **Fòrum Social Mundial** va tornar a reunir a Porto Alegre (Brasil) unes 120.000 persones, que van estructurar els 2.000 esdeveniments paral·lels al Fòrum entorn d'11 eixos temàtics. Entre aquests cal destacar el llançament de la campanya "Crida mundial a l'acció contra la pobresa" (que va comptar amb el suport del President brasiler, L. I. Lula da Silva) o el V Campament Intercontinental de la Joventut. També cal assenyalar que el Consell Internacional va decidir que la sisena edició del Fòrum es portarà a terme de forma descentralitzada (fins al moment se n'han realitzat 4 edicions a Porto Alegre i una altra, l'any passat, a Bombai, Índia) i que la del 2007 es farà a l'Àfrica. En el marc del Fòrum Social Mundial es va celebrar a Manaus (Brasil) el V **Fòrum Social Panamazònic**, que va abordar la sobirania dels pobles amazònics, la diversitat cultural i ecològica i la pau social per a un nou desenvolupament. Com en les anteriors edicions de Belén i Pará, a Brasil, i a Ciudad Guyana, a Veneçuela, el Fòrum va gaudir de diverses activitats simultànies per tractar específicament els problemes comuns i l'articulació de propostes conjuntes d'una regió de 7,5 milions de km² (cobreix part de Brasil, Bolívia, Colòmbia, Equador, Guyana, Guyana Francesa, Perú, Surinam i Veneçuela) en la qual viuen uns 30 milions de persones.

i) Desenvolupament social

Més de 50 governs van participar en la Comissió de Nacions Unides sobre Desenvolupament Social⁸ per **avaluar la implementació del Programa d'Acció aprovat a Copenhaguen el 1995 en la Cimera sobre Desenvolupament Social**. L'ECOSOC va recollir les conclusions de l'esdeveniment i les presentarà a la reunió que se celebrarà a Nova York el mes de setembre per avaluar l'avanç cap als Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Reprenent els principis adoptats a Copenhaguen, la Comissió va abordar qüestions com l'exclusió social, el desenvolupament, els problemes específics de la joventut i de la tercera edat, la pobresa, els drets humans o la discriminació. Entre els principals **obstacles** identificats per la Comissió per complir el Programa d'Acció de 1995 destaquen la mala **distribució del creixement econòmic**, els alts índexs d'atur, el **deute extern**, les **barreres comercials**, la **dependència econòmica** o els alts nivells de **desigualtat d'ingressos** que existeixen en molts països.

f) Població

L'informe de Nacions Unides *Tendències demogràfiques en el món*⁹ sobre població, creixement, urbanització, envelliment o migracions internacionals assenyala que el 2004 el planeta ha arribat als 6.500 milions d'habitants i que aquesta xifra podria arribar fins a 7.000 milions el 2012 i estabilitzar-se entorn dels **9.000 milions el 2050**. Des de finals dels anys 60, el creixement demogràfic s'ha reduït del 2% a l'1,2% actual. L'informe també destaca que **en el segle XX la humanitat ha experimentat el descens de mortalitat més important de tota la història** (degut principalment a unes millors condicions higièniques, mèdiques i nutricionals), que l'any 2007 la meitat de la població viurà en àrees urbanes, que **175 milions de persones viuen fora dels seus països d'origen** (el 60% dels quals en països industrialitzats) i que 6 països (Índia, Xina, Pakistan, Nigèria, els EUA i Bangla Desh) contribueixen especialment al creixement anual de 77 milions de persones que es registra des de l'any 2000. Per altra banda, la Comissió d'Estadística de Nacions Unides¹⁰ va instar als Estats que duguin a terme censos de població com a instrument imprescindible de desenvolupament i governabilitat. Aquesta Comissió pretén que tots els països del món facin com a mínim un cens de població entre 2005 i 2014.

⁸ Per ampliar informació sobre la 43a sessió de la Comissió, vegeu <http://www.un.org/esocdevcsdcscd2005.htm>.

⁹ Vegeu <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOCENNO463986PDFN0463986.pdf?OpenElement>

¹⁰ Per accedir a l'informe de la Comissió d'Estadístiques de Nacions Unides de l'ECOSOC, vegeu <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOCENNO465036PDFN0465036.pdf?OpenElement>

Dimensió de gènere en la construcció de pau

- ❑ El procés d'avaluació de la Plataforma d'Acció de Beijing va concloure sense avenços significatius i reiterant la urgència dels compromisos que ja haurien d'haver estat aconseguits al llarg de l'última dècada.
- ❑ 90 milions de dones constitueixen la meitat de la població migrant mundial.
- ❑ L'UNFPA va portar a terme una campanya mundial per a l'eradicació de la fístula obstètrica, que afecta dos milions de dones de tot el món i les condemna a l'ostracisme social.
- ❑ Diverses iniciatives de mediació de conflictes armats estan sent liderades per dones.

En el present apartat s'analitzen les diverses iniciatives que des de l'àmbit de Nacions Unides i de diferents organitzacions i moviments internacionals s'estan portant a terme pel que fa a la construcció de la pau des d'una **perspectiva de gènere**¹. Aquesta perspectiva de gènere ens permet distingir quins són els impactes diferenciats dels conflictes armats sobre les dones i sobre els homes, però també en quina mesura i de quina manera participen unes i altres en la construcció de la pau i quines són les aportacions que fan les dones en aquesta construcció. L'apartat està estructurat en dos blocs principals: el primer fa un repàs pels principals temes que conformen l'agenda internacional de la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere, i el segon analitza diverses iniciatives des d'un marc geogràfic.

9.1. Agenda internacional de gènere i construcció de pau

a) Beijing + 10

El trimestre va estar marcat per la celebració del 49è període de sessions de la Comissió Jurídica i Social de la Dona, durant el qual ha tingut lloc el procés d'**Examen i Avaluació de la Declaració i la Plataforma d'Acció de Beijing i del document final del 23è període extraordinari de sessions de l'Assemblea General**², que ha acaparat l'agenda del trimestre en qüestions de gènere. Aquest procés, conegut com a Beijing +10, pretén avaluar l'aplicació, deu anys després d'haver-se aprovat, dels instruments que han guiat durant l'última dècada les polítiques internacionals encaminades a acabar amb la discriminació de gènere. La importància de la celebració d'aquest període de sessions ha estat reconeguda pels Estats membre, així com pels diferents moviments i organitzacions internacionals de dones i feministes. La seva celebració coincideix no només amb el desè aniversari de la IV Cimera Mundial de la Dona a Beijing, sinó amb el trentè aniversari de la 1a Conferència Mundial de la Dona a Mèxic l'any 1975. El procés de Beijing +10 es va iniciar l'any 2003, punt de partida perquè els Estats

¹ La perspectiva de gènere, segons N. Vázquez, feminista mexicana i investigadora sobre l'impacte de la guerra en les dones, és un instrument conceptual operatiu que fa possible mirar la realitat des d'una nova perspectiva que transcendeix l'explicació biològica de les diferències entre els sexes, i es concentra en la identificació de factors culturals, històrics, socials, econòmics, entre d'altres, que diferencien a homes i dones i que generen condicions i posicions de desigualtat entre ells amb la finalitat d'intervenir de manera eficaç en la modificació d'aquestes posicions desiguals. La definició que ofereix l'Oficina de l'Assessora Especial sobre Assumptes de Gènere i Avanç de la Dona assenyalava que el gènere es refereix als atributs socials i a les oportunitats associades al fet de ser home o dona i les relacions entre dones i homes, nenes i nens, així com les relacions entre dones i les relacions entre homes. Aquests atributs, oportunitats i relacions estan socialment construïts i s'aprenen en el procés de socialització. Són específics d'un context i temporals i poden canviar. El gènere determina el que s'espera, es permet i es valora en una dona o en un home en un context donat [...].

² Aquest període va ser titulat "La dona a l'any 2000: igualtat entre els gèneres, desenvolupament i pau per al segle XXI".

membre elaboresin la seva pròpia avaluació interna del compliment dels compromisos de la Plataforma d'Acció. A partir de les respostes de cada Estat, el Secretari General de l'ONU ha elaborat l'informe Examen de l'aplicació de la Plataforma d'Acció de Beijing i dels documents finals del període extraordinari de sessions de l'Assemblea General titulat "La dona a l'any 2000: igualtat entre els gèneres, desenvolupament i pau per al segle XXI"³, en el qual s'han recollit els principals avanços, els obstacles i els reptes de futur en l'aplicació d'aquests instruments.

L'agenda del període de sessions ha estat conformada pels següents temes:

- Examen de la incorporació de la perspectiva de gènere en les entitats del sistema de Nacions Unides
- Anàlisi de noves qüestions, tendències i criteris pel que fa als problemes que afecten la situació de la dona o la igualtat entre la dona i l'home
- Consecució dels objectius estratègics, adopció de mesures en qüestions d'interès fonamental i altres mesures i iniciatives: examen de l'aplicació de la Plataforma d'Acció i documents de l'Assemblea General i reptes actuals i estratègies orientades al futur per a l'avanç i la potenciació de la dona i la nena.

Taula 9.1. Informe del Secretari General de l'ONU sobre l'aplicació dels compromisos de la Plataforma d'Acció de Beijing

Assoliments	- Desenvolupament de polítiques, programes operatius i marcs legislatius i institucionals a favor de la igualtat de gènere - En totes les regions s'han donat alguns progressos en l'educació, la reducció de la pobresa, la salut i la condició social i jurídica de la dona, així com en la seva participació i representació en la vida pública - Avanços en l'assignació de recursos i en la creació de capacitat, així com en la investigació, les estadístiques i la recopilació de dades - Integració de les perspectives de gènere en les polítiques i programes de desenvolupament nacionals o sectorials, així com en les estratègies nacionals de cooperació al desenvolupament d'alguns països i organismes donants - Major participació de les dones en l'economia - Avanços en la lluita contra els estereotips discriminadors - Totes les regions han convertit en una àrea prioritària d'acció la violència contra la dona, en particular la violència domèstica - Increment de l'adhesió als instruments internacionals i regionals sobre la protecció i la promoció dels drets humans de les dones - Creació i desenvolupament de mecanismes nacionals per promoure la igualtat de gènere
Obstacles i dificultats	- Baixos nivells de representació de la dona en càrrecs directius - Persistència d'actituds estereotípiques, pràctiques discriminatòries i segregació ocupacional - Violència contra la dona - Nivells de pobresa desproporcionadament elevats, accés insuficient als recursos econòmics i escàs control sobre els mateixos - Mortalitat materna (especialment a Àsia i Àfrica) i alta prevalença femenina del VIH/SIDA (Àfrica, Amèrica Llatina i Carib i Europa central i oriental) - La tracta de dones i nenes (Europa occidental, central i oriental, Amèrica del Nord i Àsia) - Desigualtats estructurals en la divisió del poder i els recursos - Discriminació en les lleis, les polítiques i les pràctiques que priva les dones dels seus drets humans - Problemes d'implementació en les polítiques, legislacions i institucions per falta de comprensió del concepte d'igualtat de gènere i de l'estratègia de la seva incorporació a l'activitat general
Àmbits prioritaris per al futur	A) La dona i la pobresa: garantir la igualtat d'accés als serveis socials bàsics, elaboració de polítiques i programes nacionals de gènere que tinguin en compte la diversitat de dones pobres B) Educació i capaciació de la dona: ampliar el finançament, incrementar la despesa en

³ Vegeu <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/636/86/PDF/N0463686.pdf?OpenElement>

educació i fomentar l'educació obligatòria, eradicar l'analfabetisme

C) La dona i la **salut**: prioritzar l'accés de les dones als serveis sanitaris, tot eliminant les barreres econòmiques, socials i geogràfiques

D) **Violència** contra la dona: és prioritari plantar cara a les complexes causes i conseqüències d'aquesta violència, promulgar noves lleis i reforçar les existents, implementar mesures contra determinades formes de violència com la mutilació genital femenina, la selecció prenatal del sexe i l'assetjament sexual

E) La dona i els **conflictes armats**: promoure l'aplicació de la resolució 1325 (2000), incrementar la participació de les dones en les missions de manteniment de la pau

F) La dona i l'**economia**: augmentar el nombre de dones en el mercat laboral, promoure legislacions contra la discriminació i la segregació i segmentació del mercat laboral, adoptar mesures de conciliació entre la vida familiar i la laboral

G) La dona en l'**exercici del poder i la presa de decisions**: augmentar la participació de la dona en tots els nivells de Govern

H) **Mecanismes institucionals** per a l'avenç de la dona

I) Els **drets humans** de la dona: crear nous mecanismes per verificar l'aplicació de la Convenció per a l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona

J) La dona i els **mitjans de difusió**: major implicació dels mitjans en l'eliminació dels estereotips negatius sobre la dona

K) La dona i el **medi ambient**: integrar sistemàticament la perspectiva de gènere en el disseny de polítiques de sostenibilitat

L) La **nena**: enfortir les legislacions internes per garantir la protecció de les menors

Nous reptes:

- **La tracta de dones i nenes**: adoptar noves mesures contra aquestes pràctiques, així com portar a terme investigacions
- **VIH/SIDA**: adoptar programes nacionals de lluita contra la propagació de la pandèmia i promoure conductes sexuals responsables
- La dona **indígena**: incloure la perspectiva de les dones indígenes en l'elaboració de legislacions i polítiques
- **Tecnologies de la informació** i les comunicacions: promoure l'accés de les dones a aquestes tecnologies
- **Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni**: incloure la perspectiva de gènere com a eina en l'aplicació dels Objectius
- Els **homes i els nens**: promocionar el paper dels homes en l'assoliment de l'equitat de gènere i la potenciació de la dona

L'informe del Secretari General de l'ONU conclou afirmant les transformacions tant en la condició com en la funció de la dona al llarg d'aquesta dècada, encara que els canvis no han estat homogenis en les diferents regions. Les tendències mundials de globalització, liberalització del mercat, privatització, migració i l'ús de les noves tecnologies de la comunicació i la informació també han tingut impactes sobre les dones, alguns de caràcter positiu, com la major participació femenina en els espais públics i un major accés al coneixement. Com a contrapartida, però, s'ha produït un creixement de la pobresa; una disminució de la protecció social i de l'accés als serveis bàsics; un augment de la violència contra les dones; una menor participació en la presa de decisions polítiques; i l'aparició d'una bretxa digital de gènere. El Secretari General constata que ha augmentat la consciència d'interrelació i d'interdependència entre totes les esferes que constitueixen la Plataforma d'Acció. No obstant això, la conclusió central, que no només s'apunta en l'informe d'avaluació, sinó que ha estat un dels eixos centrals del debat preparatori i de les discussions mantingudes durant el període de sessions, és **l'enorme distància entre les polítiques i les decisions adoptades i la seva aplicació pràctica**. Si bé els assoliments formals han estat nombrosos, la implementació efectiva dels compromisos sofreix un enorme retard, en part a causa de la debilitat, quan no és inexistència, dels mecanismes de rendició de comptes. Per altra banda, cal posar de manifest que **les propostes elaborades pels Governos**, amb l'excepció de les relatives als nous reptes sorgits al llarg de l'última dècada, **fan referència als compromisos que haurien d'haver-se acomplert i assolit al llarg d'aquests 10 anys, i no suposen avanços qualitatius en la seva consecució**.

Un altre dels debats centrals entorn al qual ha girat Beijing + 10 ha estat la petició de les organitzacions i dels moviments de dones que es garantís **el manteniment íntegre dels compromisos adquirits a Beijing el 1995**, especialment quant als drets sexuals i reproductius. Finalment s'ha assolit una declaració per unanimitat, en què es reitera el compromís amb la Plataforma de Beijing en el seu conjunt, sense excepcions. El punt de fricció l'havien protagonitzat els EUA, que volien introduir modificacions restrictives en la qüestió dels drets sexuals, especialment en el dret de l'avortament. Aquestes modificacions haguessin suposat una reculada de considerable importància que en la pràctica hagués significat la consideració que el progrés en matèria d'igualtat de gènere havia tocat sostre.

Dos temes especialment rellevants en aquest període de sessions, d'entre els múltiples que han estat abordats, han estat el de les dones i **els conflictes armats** i el de **les dones migrants**. Respecte al primer, s'han constatat alguns avenços, sobretot pel que fa al marc normatiu, mitjançant l'adopció l'any 2000 de la Resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat. Un altre dels avenços destacables ha estat la creació de jurisprudència sobre violència sexual durant els conflictes armats per part del Tribunal Internacional per a la exIugoslàvia i del Tribunal Penal Internacional per a Rwanda. A més, en els últims anys, gràcies a la labor de les organitzacions de dones per la pau, les seves contribucions a la construcció de la pau i a la prevenció dels conflictes han adquirit un major reconeixement internacional. No obstant, tal com ja es va assenyalar anteriorment, aquests avenços no han trobat cap eco en les millores en les condicions concretes de vida de les persones afectades pels conflictes armats, ni tampoc en la seva protecció enfront de les violacions de drets humans com la violència sexual.

Per altra banda, es va presentar l'informe *Estudi Mundial sobre el Paper de la Dona en el Desenvolupament: la Dona i la Migració Internacional 2004*⁴, en el qual s'afirma que en cap altra època de la història tantes dones s'han desplaçat com en l'actualitat. **Uns 90 milions de dones són emigrants**, que de manera creixent es desplacen soles i no com a part integrant d'una família. Els salaris d'aquestes dones passen a ser el principal sosteniment de les seves famílies. No obstant això, els fenòmens migratoris femenins tenen com a conseqüència al mateix temps un augment del tràfic de dones i d'altres formes contemporànies d'esclavatge i de treball forçat, a més de matrimonis forçats. L'economia és el principal motiu que duu les dones a emigrar, encara que un 10% de les dones que es desplacen a altres països ho fan per motius polítics o a causa dels conflictes armats.

La trobada celebrada a Nova York ha conclòs amb la constatació de la idea que l'apoderament de les dones és l'eina més efectiva per al desenvolupament i la reducció de la pobresa. **L'únic compromís clar** ha estat el que han adquirit els Estats presents (165), en el qual **reafirmen la totalitat dels compromisos ja adquirits fa una dècada** com a eina per assolir la plena igualtat de gènere i acabar amb la discriminació. Durant el procés d'avaluació s'han assenyalat els aspectes en els quals persisteixen la desigualtat i la discriminació, que són fonamentalment les elevades taxes mundials de violència contra les dones, la creixent incidència de la pandèmia del VIH/SIDA en la població femenina, la discriminació laboral o la falta de drets sexuals i reproductius, entre altres qüestions. No s'ha produït, per tant, un avenç qualitatiu en les propostes efectuades.

b) Comitè per a l'eliminació de la discriminació contra la dona

Durant el mes de gener es va celebrar la 32a sessió del Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona (CEDAW, per les sigles en anglès), on es van discutir els informes presentats per Lao, Samoa, Algèria, Croàcia, Gabon, Itàlia, Paraguai i Turquia.

⁴ Vegeu <http://www.un.org/womenwatch/daw/Review/documents/press-releases/WorldSurvey-Women&Migration.pdf>

Per altra banda, es va presentar l'informe elaborat pel Comitè sobre la situació de les dones a Mèxic, informe especialment centrat en les situacions de **violència contra les dones a Ciudad Juárez**. A l'informe es constata el clima d'impunitat generalitzada en el qual es desenvolupen els crims contra les dones en una ciutat en què l'arribada de les maquilas ha suposat un increment de l'ocupació femenina, mentre que la masculina no ha experimentat cap evolució semblant. Aquestes transformacions econòmiques no han vingut acompanyades de canvis socials, sobretot pel que fa a la cultura patriarcal. El Comitè, en el seu informe, ha expressat preocupació pel fet que la majoria dels crims comesos contra les dones no han estat aclarits per les autoritats pertinents, i demana al Govern que investigui tots els crims, les acusacions de tortura, que proporcioni el tracte adequat a les víctimes i els seus familiars i que en garanteixi l'accés a la justícia. A més, recomana que es portin a terme campanyes que promoguin la igualtat de gènere i l'apoderament de les dones.

Les principals preocupacions expressades, tant per experts com per les delegacions de cada país, van ser les següents:

Taula 9.2. 31a sessió del CEDAW

País	Temes
Lao	La Convenció per a l'eliminació de la discriminació contra la dona, adoptada pel govern, hauria d'entrar a formar part de la legislació nacional. S'expressa preocupació per la generalització de la pobresa femenina en les zones rurals, en les quals resideix el 80% de la població, i s'insta a prendre mesures contra l'analfabetisme
Samoa	Es recomana al Govern l'adopció d'una estratègia global per plantar cara a la violència contra les dones en totes les seves dimensions, així com garantir la participació femenina en els àmbits de presa de decisions
Algèria	El Comitè exhorta el Govern a iniciar un estudi sobre els efectes del terrorisme en les dones i les nenes i demana que s'eliminin els obstacles per a l'accés de les dones a la justícia
Croàcia	Es demana a l'Estat que adopti mesures per acabar amb la discriminació que sofreix la dona romaní i que vetlli perquè pugui gaudir dels seus drets en condicions d'igualtat
Gabon	S'insta al Govern a accelerar les reformes jurídiques per eliminar les legislacions discriminatòries i a adoptar de manera prioritària mesures per plantar cara a la violència contra les dones
Itàlia	S'insta a l'Estat que adopti mesures per augmentar la representació femenina en els òrgans electes, judicials i en l'Executiu i que es fomenti la igualtat d'oportunitats en el mercat laboral
Paraguai	El Comitè exhorta l'Estat a adoptar mesures per posar punt i final a les elevades taxes de mortalitat materna, així com per eliminar el treball infantil, especialment pel que fa a les empleades domèstiques menors
Turquia	S'exhorta el Govern a intensificar els esforços de prevenció i lluita contra la violència contra les dones, així com contra altres pràctiques discriminatòries, i a implementar mesures per posar fi als estereotips femenins negatius

c) La violència contra les dones

La **Relatora Especial sobre la violència contra la dona, les seves causes i les seves conseqüències**, Y. Ertük, va concloure la seva **visita a Iran** assenyalant que les lleis discriminatòries i el mal funcionament de l'administració estaven tenint com a conseqüència la impunitat dels perpetradors i la perpetuació de la violència i la discriminació contra les dones. Les dones iranians són víctimes de la violència familiar, comunitària i per part de l'Estat, i les víctimes de violacions experimenten nombroses dificultats per accedir a la justícia, a més de sofrir detencions arbitràries acusades d'ofenses 'morals'. La Relatora va recomanar al Govern iranià que modifiqués de manera urgent la legislació per adequar-se als instruments internacionals de drets humans, que garantís la transparència i que reforçés les mesures d'alternativitat penal, que abolís la pena de mort i que promogués la participació de les dones en totes les esferes socials i de presa de decisions. La Relatora va concloure també la seva visita a Mèxic i va anunciar la pròxima presentació de l'informe sorgit de la visita.

D'altra banda, diverses **organitzacions de drets humans guatemalenques** van expressar preocupació pel **creixent nombre d'assassinats de dones** que ha tingut lloc en el país. Només en el mes de gener de 2005 van morir 36 dones. La policia ha apuntat com a responsables d'aquests crims fonamentalment a les colles de joves, i com a motius, les drogues, la violència intrafamiliar i els crims passionals. No obstant això, les organitzacions de drets humans van destacar que abans de culpar únicament a un grup social és necessari que es portin a terme més investigacions, i van constatar la necessitat de desenvolupar una política preventiva, inexistent fins al moment. El nombre de femicidis a Guatemala és superior al de Ciudad Juárez.

d) Missions de manteniment de la pau

La notícia més destacable del trimestre ha estat l'establiment per part del Secretari General de l'ONU d'una **prohibició al personal de manteniment de la pau de Nacions Unides a RD Congo de mantenir relacions sexuals amb la població local**, després de les nombroses denúncies i el resultat de les investigacions sobre conductes abusives a dones i nenes que han dut a la repatriació del personal de la MONUC acusat. A més, K. Annan s'ha dirigit al Consell de Seguretat de l'ONU per demanar que es faci un desplegament extraordinari per reforçar les investigacions que s'estan portant a terme sobre aquestes conductes. Les investigacions efectuades per Nacions Unides sobre el comportament dels membres de la MONUC han posat de manifest que les pràctiques sexuals abusives contra dones i nenes han tingut lloc de manera generalitzada, i han continuat mentre s'estaven portant a terme les investigacions. La situació en aquest país africà ha posat en evidència la necessitat de reforçar les exigències relatives a la conducta cap a la població local en les missions de Nacions Unides, en contextos que poden suposar un caldo de cultiu per a l'abús de poder. Tanmateix, el treball a partir de mesures únicament repressives difícilment reeixirà, donada la pràcticament nul·la capacitat punitiva de Nacions Unides en aquestes situacions, cosa que fa indispensable reforçar la formació en matèria de gènere i drets humans del personal de les missions de manteniment de la pau.

Un codi de conducta per a les missions de manteniment de la pau?

La constatació que els abusos sexuals i d'altres tipus per part del personal de manteniment de la pau sobre la població local, suposadament beneficiària de la presència d'aquest tipus de missions, no són fets aïllats sinó relativament generalitzats en alguns casos ha posat sobre la taula la necessitat d'una major regulació del comportament del personal d'aquestes missions, fonamentalment el militar. Fins ara, les mesures adoptades han estat essencialment de tipus disciplinari (repatriació dels responsables de les conductes abusives als seus països d'origen), amb les limitacions que això comporta, i de manera més lenta, formatives (incorporació de components de gènere en algunes d'aquestes missions).

Malgrat alguns exemples concrets com és el cas de la missió a Burundi (l'ONUB), no existeix un codi de conducta per a totes les missions que estableixi una pauta de conducta per a les persones que les integren. En el cas de Burundi, però, la creació d'aquest codi des d'una òptica preventiva no va impedir l'aparició de denúncies sobre abusos sexuals contra la població local. Així doncs, encara que un codi de conducta pugui ser una eina d'enorme utilitat, aquest ha d'anar acompanyat d'altres tipus de mesures que l'apropin al personal de les missions i que contribueixin a interioritzar-lo, de manera que el treball pels drets humans de les dones sigui considerat com un element central en el mandat de les missions de Nacions Unides. El reforç dels components de gènere d'aquestes missions, mitjançant la major dotació de recursos i de personal, així com la seva integració des de l'inici de les missions, podria ser una estratègia més efectiva per posar fi als abusos sexuals en el si de les missions.

9.2. Iniciatives de construcció de pau

a) La mediació en els conflictes armats

La resolució 1325 insta que es reconegui i s'afavoreixi l'important paper que les dones poden jugar en la prevenció i resolució dels conflictes armats. En aquest sentit, una de les tasques de construcció de pau on les dones poden efectuar majors i millors aportacions és la mediació entre les parts enfrontades en un conflicte armat. Alguns exemples recents dels continents africà i asiàtic il·lustren com la mediació de les dones pot contribuir a donar solució a conflictes armats de llarga durada i amb greus conseqüències per a les poblacions afectades. El primer exemple és el de B. Bigombe, antiga Ministra del Govern ugandès i mediatra en el procés de pau en aquest país entre el Govern i el grup armat d'oposició LRA des que es va iniciar a finals de l'any 2004. La mediatra oficial compta amb el suport de la comunitat internacional per al procés i ha estat reconeguda per ambdues parts per liderar-lo, coas que, si bé no és garantia d'èxit, sí que contribueix a enfortir un procés fràgil però d'enorme importància. El segon exemple és el de Burundi, on el grup armat d'oposició FNL d'A. Rwasa ha mostrat preferència per la mediació de la Representant Especial del Secretari General de l'ONU en el país, C. McAskie, que ja va realitzar contactes amb el FNL el 2004, davant de la del Vicepresident sud-africà, J. Zuma, donat l'apropament que la Representant va mostrar amb el grup armat. En aquest sentit, ja en la Resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU s'insta "al Secretari General que nomeni més dones representants especials i enviades especials per realitzar missions de bons oficis en el seu nom". Finalment, a l'Índia, l'escriptora R. Goswami està liderant el procés de facilitació de converses entre el Govern i el grup armat d'oposició ULFA que opera a l'estat d'Assam, tot facilitant la transmissió de peticions entre ambdues parts, encara que de moment no s'han constatat avanços significatius en aquest procés.

b) Desastres naturals

Com a conseqüència de l'impacte del tsunami a la regió del sud d'Àsia, diverses agències de Nacions Unides, així com nombroses ONG, han posat de manifest la necessitat de treballar des d'una perspectiva de gènere en l'enfrontament dels desastres naturals i les crisis humanitàries. Aquestes situacions poden convertir-se en oportunitats de transformació i d'apoderament per a les dones afectades. L'atenció a les víctimes d'aquests desastres queda majoritàriament en mans de les dones, que al seu torn s'han vist afectades per l'increment de la violència sexual en les zones devastades, principalment en els camps de desplaçats, o el tràfic de menors desemparats com a conseqüència del sisme. Així mateix, l'accés a l'ajuda humanitària també és desigual per a homes i dones, ja que normalment les dificultats són majors per a les dones, a causa de l'augment de la inseguretat i la violència.

A més, com es va constatar en un informe d'Oxfam publicat a finals del trimestre, el tsunami podria haver afectat fins a quatre vegades més a les dones que als homes, cosa que podria tenir enormes conseqüències demogràfiques per a aquestes poblacions. Aquest major impacte ha estat causat pel tipus d'activitats quotidianes que les dones desenvolupaven en el moment que va tenir lloc, situades a la platges o a les cases pròximes a aquestes. La majoria de les persones desplaçades supervivents són homes. Per altra banda, Oxfam ha expressat la seva preocupació davant de les denúncies rebudes de violència sexual i matrimonis forçats en els camps de desplaçats. És important, per tant, posar de manifest els impactes de gènere derivats d'aquest tipus de desastres, per elaborar respostes que no siguin neutres o que encobreixin discriminacions, sinó que plantin cara a aquestes conseqüències diferenciades i que garanteixin finalment una resposta per a tota la població, especialment per a aquells sectors als quals el desastre ha situat en una posició de major vulnerabilitat.

c) La salut de les dones

El Fons de Nacions Unides per a la Població (UNFPA) està portant a terme una campanya mundial per eliminar la fístula obstètrica, causada per problemes durant el part, que afecta a dos milions de dones de tot el món i les condemna a la pobresa i a l'ostracisme social, a pesar que una senzilla intervenció quirúrgica pot posar fi al problema. Al llarg d'aquest trimestre,

L'UNFPA ha intensificat la seva campanya a l'Àfrica, especialment a Nigèria, país en el qual entre 400.000 i 800.000 dones podrien estar afectades i on cada any es produeixen 20.000 casos nous. Aquesta campanya, a més de millorar les condicions de vida de les dones afectades, pretén ser un instrument d'apoderament per a aquestes dones, ja que promou l'accés als serveis de salut reproductiva tant per garantir la salut materno-infantil com per a un millor coneixement i conscienciació dels drets sexuals i reproductius. En el cas de Nigèria, la campanya ha consistit en la intervenció directa sobre les dones afectades i la formació al personal sanitari del país.

Resolucions del Consell de Seguretat			
País	Núm.	Data	Contingut
Sudan	S/RES/1593	31-3	Sobre la situació al Sudan
RD Congo	S/RES/1592	30-3	Sobre la situació a la RD Congo
Sudan	S/RES/1591	29-3	Sobre la situació al Sudan
Sudan	S/RES/1590	24-3	Sobre la situació al Sudan
Afganistan	S/RES/1589	17-3	Sobre la situació a l'Afganistan
Sudan	S/RES/1588	17-3	Sobre la situació al Sudan
Somàlia	S/RES/1587	15-3	Sobre la situació a Somàlia
Etiòpia-Eritrea	S/RES/1586	14-3	Sobre la situació entre Etiòpia i Eritrea
Sudan	S/RES/1585	10-3	Sobre la situació al Sudan
Côte d'Ivoire	S/RES/1584	01-2	Sobre la situació a Côte d'Ivoire
Pròxim Orient	S/RES/1583	28-1	Sobre la situació al Pròxim Orient
Geòrgia	S/RES/1582	28-1	Sobre la situació a Geòrgia
Ex Iugoslàvia	S/RES/1581	18-1	Sobre el Tribunal Internacional

Informes del Secretari General al Consell de Seguretat		
Núm.	Data	Contingut
S/2005/204	28-3	Informe del Secretari General sobre la Missió d'Observadors de les Nacions Unides a Bougainville (Papua Nova Guinea)
S/2005/186	18-3	Quart informe sobre l'Operació de Nacions Unides a Côte d'Ivoire
S/2005/183	18-3	Informe del Secretari General sobre la situació a l'Afganistan i les seves conseqüències per a la pau i la seguretat internacionals; Assistència internacional d'emergència per a la pau, la normalitat i la reconstrucció de l'Afganistan assolat per la guerra
S/2005/177	17-3	Sisè informe del Secretari General sobre la Missió de les Nacions Unides a Libèria
S/2005/174	16-3	Informe del Secretari General sobre l'evolució de la situació a Guinea Bissau i les activitats de l'Oficina de les Nacions Unides de Suport a la Consolidació de la Pau en aquest país
S/2005/167	15-3	Dissetè informe del Secretari General sobre la Missió de les Nacions Unides a la República Democràtica del Congo
S/2005/149	8-3	Tercer informe del Secretari General sobre l'Operació de les Nacions Unides a Burundi
S/2005/142	7-3	Informe del Secretari General sobre Etiòpia i Eritrea
S/2005/141	7-3	Informe del Secretari General presentat de conformitat amb allò disposat en el paràgraf 30 de la resolució 1546 (2004)
S/2005/140	4-3	Informe sobre el Sudan presentat pel secretari General segons els paràgrafs 6, 13 i 16 de la resolució 1556 (2004) del Consell de Seguretat, el paràgraf 15 de la resolució 1564 (2004) i el paràgraf 17 de la resolució 1574 (2004)
S/2005/135	2-3	Informe del Secretari General sobre la cooperació entre missions i les possibles operacions transfrontereres entre la Missió de les Nacions Unides a Sierra Leone, la Missió de les Nacions Unides a Libèria i l'Operació de les Nacions Unides a Côte d'Ivoire
S/2005/124	25-2	Informe del Secretari General sobre la Missió d'Estabilització de les Nacions Unides a Haití
S/2005/99	18-2	Informe del Secretari General sobre la Missió de Suport de les Nacions Unides a Timor Oriental
S/2005/89	18-2	Informe del Secretari General sobre la situació a Somàlia
S/2005/88	14-2	Informe del Secretari General sobre la Missió d'Administració Provisional de les Nacions Unides a Kosovo
S/2005/86	11-2	Informe del Secretari General sobre la manera de combatre els problemes subregionals i transfronterers a l'Àfrica occidental: progressos realitzats
S/2005/72	9-2	Informe del Secretari General sobre els nens i els conflictes

		armats
S/2005/ 69	7-2	Informe del Secretari General sobre les armes lleugeres
S/2005/68	4-2	Informe del Secretari General sobre el Sudan
S/2005/57	31-1	Informe del Secretari General sobre el Sudan
S/2005/49	27-1	Informe del Secretari General sobre la situació relativa al Sàhara Occidental
S/2005/36	20-1	Informe del Secretari General sobre la Força Provisional de les Nacions Unides en el Líban
S/2005/32	17-1	Informe del Secretari General sobre la situació a Abkhàzia (Geòrgia)
S/2005/10	7-1	Informe del Secretari General sobre el Sudan

L'Escola de Cultura de Pau va ser creada el 1999 amb el propòsit d'organitzar diverses activitats acadèmiques i d'investigació relacionades amb la cultura de la pau, la prevenció i transformació de conflictes, el desarmament i la promoció dels drets humans.

L'Escola està finançada bàsicament pel Govern de Catalunya, a través del Departament per a Universitats, Investigació i Societat de la Informació, i de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament de la Secretaria de Cooperació Exterior. També rep suport d'altres departaments de la Generalitat, d'ajuntaments, fundacions i altres entitats. L'Escola és dirigida per Vicenç Fisas, que alhora és el titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Les principals activitats que realitza l'Escola de Cultura de Pau són les següents:

Docència
La Diplomatura sobre Cultura de Pau (postgrau de 230 hores lectives i 70 places).
Les assignatures de lliure elecció "Cultura de pau i gestió de conflictes" i "Educar per a la pau i en els conflictes".
Programes
Iniciatives de sensibilització i d'intervenció en conflictes, per les quals es facilita el diàleg entre actors en conflicte.
Programa Colòmbia , dedicat a donar visibilitat a les iniciatives de pau per a aquest país.
Programa d'Educació per a la Pau . L'equip d'aquest programa pretén promoure i desenvolupar el coneixement, els valors i les capacitats de l'Educació per a la Pau.
Programa de Drets Humans , que pretén promoure la cultura dels drets humans a través de l'anàlisi, la promoció i la defensa dels drets humans a escala local i internacional.
Programa Desarmament , que actua com a servei tècnic per a les campanyes sobre control de les armes lleugeres que porten a terme diverses ONG i d'assessoria a organismes internacionals.
Programa Unitat d'Alerta sobre conflictes, drets humans i construcció de pau, que duu a terme un seguiment diari de la conjuntura internacional, especialment dels conflictes i de la situació dels drets humans a tots els països, dels moviments de persones desplaçades i refugiades, dels processos de pau en marxa, de les etapes de rehabilitació postbèl·lica i de les dinàmiques de desenvolupament a fi de realitzar informes anuals, trimestrals i setmanals.
Programa de Processos de Pau que duu a terme un seguiment i anàlisi dels diferents països amb processos de pau o negociacions formalitzades i d'aquells països amb negociacions en fase exploratòria.
Programa de Rehabilitació Postbèl·lica , des del qual es porta a terme un seguiment i anàlisi de l'ajuda internacional en termes de construcció de la pau en contextos bèl·lics i postbèl·lics.